KİTAP

❑ Fethi Naci, Yevgeni Zamyatin'in "Biz"ini eleştiriyor *3.sayfada*
❑ Sinema-Tarih Buluşması bir katalogla da okura ulaşıyor ..... *10 sayfada*
❑ Ragıp Duran "Saray Kitaplığı"nda gazeteciliğe bakıyor *15.sayfada*
❑ Server Tanili'nin devasa çalışması " Yüzyılların Gerçeği ve Mirası"nı İ. Zeki Eyuboğlu değerlendiriyor *16.sayfada*

'Şafak Türküsü'nden 'Sevgili Yoldaş Kurbağalar'a

Nevzat Çelik

Nevzat Çelik ilk şiir kitabı "Şafak Türküsü"nü 1984 yılında yayımladı. Şiir yaşamımızda olumlu tepkilerle karşılandı bu kitap. Sonra da ardı ardına "Müebbet Türküsü", "Suda Seken Hayat", "Yağmur Yağmasaydı" ve "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"ı yayımladı Nevzat Çelik. Enver Ercan, şiirleri üzerine konuştu Nevzat Çelik'le; Ataol Behramoğlu, Sunay Akın, Akgün Akova ve Mehmet Çetin de şiirlerini değerlendirdiler.

ENVER ERCAN

- 1984'te "Şafak Türküsü" adlı dosyan "Akademi Kitabevi Şiir Ödülü"nü alarak yayımlandığında "toy bir ozandın" ama etkilemiştin şiir ortamını. Şiir geleneğinden haberdar olsa da naif bir yanı vardı o kitabın. Üstelik umudunu diri tutuyordun, ama korkuyordun da o şiirlerde, yaşamaya belki herkesten fazla istekliydin, ama ölümü de özlüyordun sanki. Bence insanlar, "insanca" buldu şiirlerini ve sevdi. Peki aradan geçen 14 yıl sonra nasıl değerlendiriyorsun "Şafak Türküsü"nü?

- "Şafak Türküsü" 1983 yılında Metris Cezaevi'nde yazıldı; hücreleri saymazsak, küçücük koğuşlarda 16-19 kişi kalınıyordu. Yarıya yakınımız ya idam cezası almış ya da idamla yargılanıyordu. Kişisel trajedilerin derinleştirilmesi biçiminde konuşulmuyordu idam cezası almış ya da yargılanıyor oluşumuz. Attila İlhan'ın "Meraklısı İçin Notlar"ını anımsatabilir belki de söylediklerim. Denebilir ki kanıksamıştık. Şunu söylemeye çalışıyorum: "Şafak Türküsü", Nevzat Çelik'in ya da bir başkasının kişisel psikolojisini ve trajedisini yakalayan ama bunların da dışına çıkabilmeyi de becerebilmiş bir şiir, bir kitaptır. "Şafak Türküsü"nün öncelikli başarısı, cezaevi koşulları slogan atmaya çok uygun tuzaklarla doluyken, bu tuzaklardan önemli oranda kaçabilmesidir.

Umudu diri tutmaya, hep diri tutmaya çalıştığı doğru. Söylediğinin aksine -zaman zaman şairine rağmen- ölümü özlemiyordu şiirler. Ölümü özlemekten bir an, infazın gerçekleşeceği anı beklerken söz eder. İçerde ve dışarda koşullar çok ağırdı.

Özellikle dışarda büyük bir umutsuzluk yaşanıyordu. İçerdeyse umutsuzluğa düşme lüksümüz hemen hemen hiç yoktu. İçerde idamla yargılanan bir genç adam, bağırıp çağırmadan, yakınmadan umuttan söz etti şiirin dilince. Şiir oldu, umut oldu, vicdan oldu, kavga oldu, oğul oldu, aşk oldu... çok şey oldu. Bugün "Şafak Türküsü"ne dönüp baktığımda, niye yalan söylemeli, "Aferin bana" diyorum!

- O yıllarda neredeyse on yıl kadar süren bir tartışma da başlamıştı. Sen ve senin gibi tutuklu arkadaşlara "hapisane şairleri" deniliyordu ve size yöneltilen eleştiriler, "duygu sömürüsü yapılıyor"dan başlayıp çok daha acımasız yargılar içeriyordu. Bir yandan da yaygın bir okur kitlesiyle buluşmuştunuz. Bu işin bir yanı... Kimi yayıncıların 'daha fazla hapishane şairi, daha fazla kitap ve satış' mantığıyla her koğuştan neredeyse on şair çıkarmaya başladıkları da bir gerçek kanımca. En ağır eleştirilerin sana yöneltildiğini hepimiz biliyoruz; 'ilk'tin ünkü sen. Şimdiye değin yanıt verdiğini görmedim, okumadım. Bence şimdi tam sırası.

- Şu an söyleyeceklerim bir yanıt olmayacaktır hiç kuşkusuz. Hangi saiklerle böyle bir tartışmanın başlatıldığının etik, estetik, ideolojik ve hatta psikolojik deşifrasyonlarının yapıldığı bir süreci başlatmak gerekir sanıyorum. O kişiler de sözleri ve fotoğraflarıyla olmalı bu tartışmada.

Hatırlanırsa eşit olmayan koşullarda öfke ve nefretle edildi onca laf.. onca saldırı. İçerdeydik ve yanıt verme şansımız yoktu. Sonrasında da, kendi adıma söylüyorum, yanıt verme gereği duymadım. Birinci nedenim, onlar haksızlık yapıyorlardı ve zaman beni, bizi haklı çıkaracaktı, bundan emindim. İkincisi öne çıkartılan bendim ve ne söylesem kişisel bir yerden algılanacaktı. "Eleştiri" diye yapılan şey, cümle olmaya çalışan ve sözlüklerde 'kaba' diye tanımlanan kategoriye giriyordu. Üstelik tartışma karşılıklı fikirlerin söylendiği, söylenebildiği, yani koşulların eşit olduğu yerde yapılırdı. En azından etik duruş bunu gerektirirdi.

Sövgüleştiriler ('eleştiri' demek istemiyorum) daha çok kendi kuşağımızın içeri düşmemiş ve şiirle iştigal eden insanları tarafından yapıldı.

"Edebiyat Dostları"nı ve "Yeni Düşün"ü özellikle hatırlıyorum.

Kimi olgun yazar ve şairlerimiz dahi geçerken katılıverdiler bu kervana.

Devamı 4. sayfada.

Yahya Kemal'den Babasına Kartpostallar İlk Kez

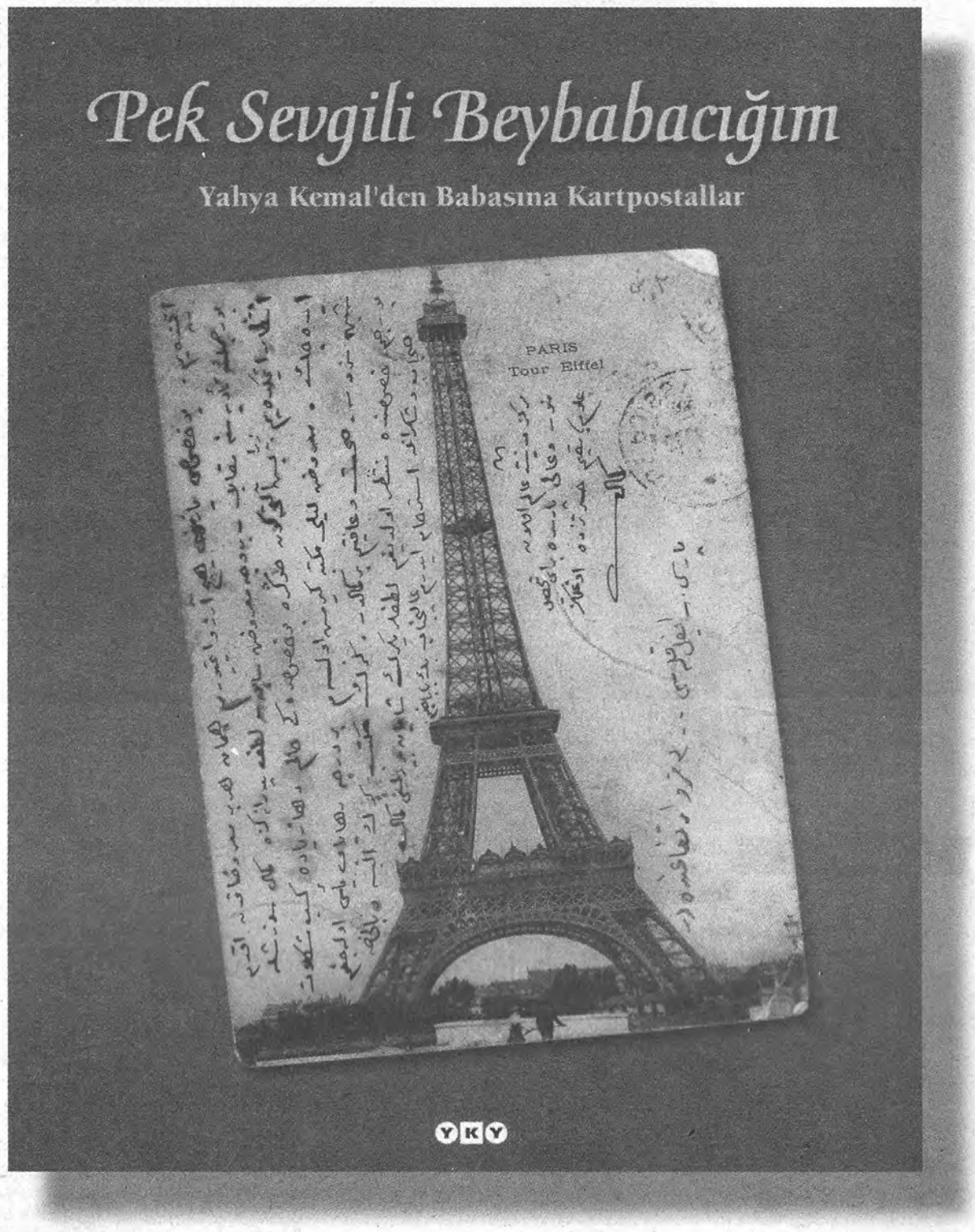

Pek Sevgili Beybabacığım / Yahya Kemal'den Babasına Kartpostallar
Çevriyazı: Nuri Akbayar, 301 sayfa, 1. hamur kuşe
ISBN 975-363-862-0
Fiyatı: 6.000.000 TL

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık San. A.Ş. - 212-280 65 55
Kitabevleri: İstanbul: 212-252 47 00 / 322, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr - Web Sitesi: www.ykykultur.com.tr

ATR

OKURLARA

"Gepegergin bir tambura teli Nevzat Çelik'in yüreği... Aşkla, ölümle, korkuyla, umutla ve uslu olmayan usuylan... Tınn ettiğinde tel, sanki önceden çizilmiş bir sevkülceyş içinde, şiir değil, bir cenk başlıyor. Sonu yenilgi bile olsa, yüzakı bir savaş... Başka bir imgeyle diyelim ki, sonuna dek gerilmiş yay, ama bir istif ve zamanlama üzre, hedefe oklarını yağdırıyor. Ve bu tarihsel salvoyla, hedefte yeni bir şiir cümlesi çıkıyor ortaya, yeni bir alfabeyle yazılmış bir cümle... Bu, çivi yazısı değil, ok yazısı. Büyük bir gerilimin bütün öfkesini ve sevgisini seferber ederek kaleme alınmış, doğaçtan ve kendisi doğal olan bir olay bu...
(....)
Bu tel, bu tamburacı ölse bile, titreşimini halkımız ve dünya halklarının kulak tozunda çınlatmayı sürdürecektir. Çünkü her has şair gibi, Nevzat Çelik de, aynı zamanda hem Giyom Tel, hem de Giyon'un başına oturttuğu elmayı okun ucundan şavulladığı oğlu küçük Giyom'dur. Ve asıl Kızıl Elma Orta Asya'da arandığı rivayet edilen elma değil, gözlerimizin önünde yer alan acısını, sevincini yüreğimize bastırmak bir yurttaşlık borcu olan bir şiir olayıdır. Nevzat Çelik ne kurbanı ne kasabıdır bu işin. O, sadece, bu inanılmaz gibi gelen oldu bittinin Bayramıdır. Şair de budur zaten..." diyordu Can Yücel Ustamız, Nevzat Çelik'in ilk şiir kitabı "Şafak Türküsü" çıktığı zaman.
Bol kitaplı günler!...

TURHAN GÜNAY

Cumhuriyet
KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Berin Nadi ◇ Basan ve Yayan: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ◇ Genel Yayın Yönetmeni: Orhan Erinç ◇ Genel Yayın Koordinatörü: Hikmet Çetinkaya ◇ Yazılışleri Müdürü: İbrahim Yıldız ◇ Sorumlu Müdür: Fikret İlkiz ◇ Yayın Yönetmeni: Turhan Günay ◇ Grafik Yönetmen: Dilek İlkorur ◇ Reklam: Medya C

"Dystopia" çağı

Mina Urgan'ın *Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas Moore* (Adam Yayınları, 1984) adlı incelemesinde beni asıl ilgilendiren sayfalar, "ütopya"dan çok "dystopia"dan söz ettiği sayfalar oldu: "Oysa yirminci yüzyılda geleceği ele alan birçok kitap gene yazıldığı halde, bunlar yeryüzü cennetlerini değil, yeryüzü cehennemlerini anlatmaya başladılar. Karanlık ve kötümserliği yansıtan bu kitaplara ar ık ütopya denilemeyeceği için, eleştirmenler bu antiütopyalara yeni bir ad bulup 'Dystopia' dediler."

Mina Urgan, "dystopia"ya örnek olarak, Aldous Huxley'in *Yeni Dünya*'sını, *Maymun ve Öz*'ünü, Jack London'un *Demir Ökçe*'sini, Orwell'in *1984*'ünü veriyor. En tanınmış dystopia, Orwell'in *1984*'ü; çünkü bu romanın filmi yapıldı, birçok insan bu filmi seyretti. Orwell, 1948'de romanını, *1984*'ü, yazarken Zamyatin adlı bir Rus yazarının 1920'de yazdığı *Biz* adlı romanını 1924'te basılan İngilizce çevirisinden okumuştu; *Biz*'in ikinci baskısına (Ayrıntı Yayınları, 1998) yazdığı nefis "Sunuş"ta Bülent Somay'ın belirttiği gibi *1984*, kişileri ve konusuyla" *Biz*'e çok benziyordu. En az tanınan dystopia, *Biz*.

Zamyatin, 1884'te doğmuş, öğrenim görürken Bolşevik Partisi'ne katılmış, 1905'te Petersburg Sovyeti'nde savaşmış, yakalanarak hapse atılmış. Zamyatin *Biz*'i 1920'de yazmış, romanının ülkesinde yayımlanmasına izin verilmemiş, önce İngilizce, sonra Çekçe çevirileri ülke dışında yayımlanmış. Bolşevikler, 1922'de, Zamyatin'i "uygunsuz görüşleri" nedeniyle hapsetmişler. 1929'da Sovyet Yazarlar Birliği'nden istifa etmek zorunda kalan yazar, 1931'de Paris'e gitmiş, 1937'de Paris'te ölmüş.

Bülent Somay, "Sunuş"un bir yerinde şöyle diyor: "Mıy *(Biz)* 1920'de yazıldığında ortada ne Stalin vardı, ne Moskova mahkemeleri, ne 'kolektifleştirme' harekâtı, ne de İspanya İç Savaşı. (...) *1984*'te bir karabasan gibi okurun (ve yazarın) üzerine çöken tüm musibetler, Mıy'da henüz yaşanmamış olmasına karşın öngörülmüş, eleştirilmiştir." Somay'dan bir alıntı daha: "...Wells'i çok seven ve birçok yapıtını Rusça'ya çevirmiş olan Zamyatin 1917 Devrimi'nin hemen ardından yaşadığı hayal kırıklığını bu öyküleri örnek alarak dile getirmesi şaşırtıcı değil."

Zamyatin romanını 1920'de yazmış; Stalin yok, Moskova mahkemeleri yok; Zamyatin'in "1917 Devrimi'nin hemen ardından yaşadığı hayal kırıklığı" ne olabilir? Zamyatin romanını yazarken Rusya'da olup bitenlere bakalım: 1919'da Kolçak kuvvetleri yenilmişti. Ardından Denikin kuvvetlerinin yenilgisi. Daha sonra ilk ekonomik girişimler: 1920 başında, elektriğe kavuşmak için hazırlanan ve yürürlüğe konan ilk plan. Ve başka ekonomik kararlar. 25 Nisan 1920'de Polonya'nın Sovyetlere saldırısı ve yeniden savaş. Gene 1920'de Kasım ayında ,Kırım'daki Vrangel kuvvetlerinin denize dökülmesi... Evet, bunlar yaşanırken, Zamyatin, *Biz*'i, yani "hayal kırıklığı"nı yazıyor...

Zamyatin dişe dokunur eleştiri de getiremiyor:

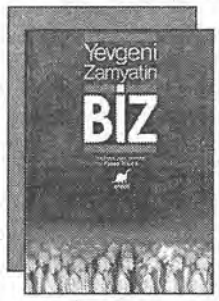

"Düşüncelerim parçadan bütüne yöneldi.(...) Yüce bütün ise Ulusal Şairler ve Yazarlar Enstitüsü. Eskilerin edebiyatlarının saçmalığını nasıl anlayamadıklarını merak ederim. Edebiyatın büyük, muhteşem gücünü boşa harcamışlar. Ne kadar gülünç, herkes canının istediğini yazmış." (s. 61)

"Düş gücünün kökünü kazımalıyız." (s. 79)

"Biz seçimleri açıkça, dürüstçe, gün ışığında yaşıyoruz. Ben herkesin Velinimet (Devletin başındaki adam - F. N.) için oy kullandığını görüyorum, herkes de benim Velinimet için oy kullandığımı. Gerçekte 'herkes' ve 'ben' değil, 'biz' var olduğuna göre, bu iş başka nasıl yapılabilir ki zaten!" (s. 113)

"... çünkü devrim olamaz. Çünkü bizim devrimimiz (...) sonuncuydu. Ve başka hiçbir devrim olamaz." / "...Nihai devrim yoktur. Devrimler sonsuzdur..." / "Atalarımız... yalnız bir hata yaptılar: Sonradan kendilerinin nihai olduğuna inandılar. Oysa böyle bir şey yok. Kesinlikle yok." (s. 140)

"Onlar, tanımadıkları Tanrı'ya taptılar, oysa biz, tanıdığımız tanrının hizmetindeyiz." (s. 47)

"...son günlerde, mükemmel kamuflajlarla bütün sokaklara yerleştirilen dinleyiciler, Korucular Bürosu için bütün konuşmaları kaydediyorlar." (s. 52. Ülkeyi elektriğe kavuşturma çabalarının başladığı yıl yazıyor bunları Zamyatin. - F.N.)

"Geceleyin uyumamak ceza gerektiren bir suçtu." (s. 55)

180 sayfalık romanda aşktan, cinsellikten söz eden sayfaların toplamı, kabaca bir hesapla, romanın üçte ikisini kaplıyor denebilir.

O nefis "Sunuş"u yazan Bülent Somay'ın Zamyatin'in "1917 Devrimi'nin hemen ardından yaşadığı hayal kırıklığını" açıklamasını da isterdim: Ortada Stalin yokken, Moskova mahkemeleri başlamamışken ve Zamyatin Wells'in hikâyelerini örnek almak zorunda kalırken...

Romancılarımızın dikkatine: Günümüz Türkiyesi'nin gerçekliğini bütün boyutlarıyla yazabilecek bir romancı, bir dystopia başyapıtı yazmış olacaktır.

Füsun Tülek'in çevirisinin başarılı bir çeviri olduğunu da eklemek gerek. ■

Bir fuar ve nefis bir katalog

TÜYAP 8. Sanat Fuarı

TÜYAP ve Sanat Galericileri Derneği'nin işbirliği ile düzenlenen ve 1-6 Aralık 1998 tarihleri arasında TÜYAP Tepebaşı Sergi Sarayı'nda gerçekleşecek 8. Sanat Fuarı için, katılımcı sanatçıların resimlerinden oluşan nefis bir katalog hazırlandı.

8. İstanbul Sanat Fuarı - ARTİST '98, kapılarını yeniliklerle açıyor. İstanbul'da kurulan Sanat Galericileri Derneği ile TÜYAP tarafından birlikte düzenlenen fuarda sanatseverler, fuarın Aralık ayına alınmasının yanı sıra, yerleşim düzenindeki farklılıklardan standların iç, düzenlemelerine kadar çeşitli yeniliklerle karşılaşacaklar.

Sayıları her yıl artan yabancı galerilerin katılımıyla uluslararası bir boyut kazanan fuarda sergilenen yapıtların seçimleri bu yıl, ARTİST '98 Danışma Kurulu'nun kendi içinde oluşturduğu bir Seçici Kurul tarafından yapıldı. Bunu, fuarda yer alan galerilerin, katılan sanatçılarda ve sergilenen yapıtlarda sanatsal yetkinliğin öne çıkartılarak fuarın genel sanatsal düzeyinin yükseltilmesi yolunda atılmış önemli bir adım olarak görmek gerekiyor.

Bireylerin, dolayısıyla toplumların yaşam biçimlerinin toplam yansıması olan 'kültür', günümüz dünyasında toplumsal işleyişte en basitinden en karmaşığına kadar yaşamın her alanında bir 'anlam' ifade ediyor. Sanat ise bu kavramların estetik açıdan dışavurumu. Kültüre bir yandan ivme kazandırırken, aynı zamanda da onu evrenselleştiriyor. İstanbul Sanat Fuarı, belli bir zaman dilimi içinde de olsa, ülkemizde üretilensanatın önemli bir bölümünün topluma ulaşmasına aracılık ediyor. Sanatı üretenle sanatı tüketen arasında bir köprü olmanın yanı sıra, henüz çağdaş bir sanat müzesine sahip olmayan ülkemizde 'geçici bir müze' işlevi görüyor. Bu nedenle her yıl, koleksiyonerlerin olduğu kadar, geniş bir sanatsever kitlesinin de ilgi odağı oluyor.

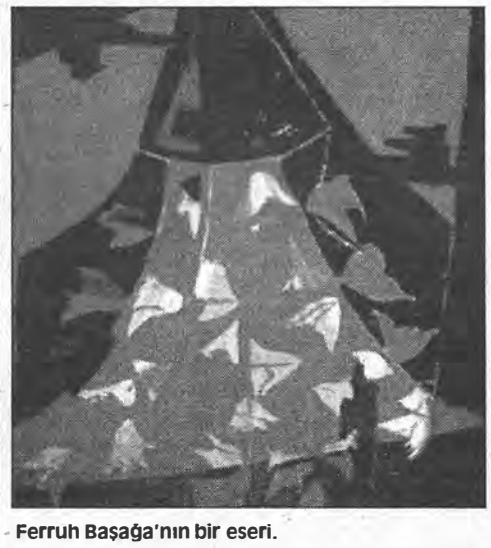
Ferruh Başağa'nın bir eseri.

Sektöründe ülkemizin en büyük kuruluşu olan TÜYAP, genç sanatçıları ve genç eleştirmenleri destekleme çabalarını sürdürüyor. TÜYAP Genç Sanatçılar Resim Yarışması'nda ve Sanat Eleştirmeni Yarışması'nda derece kazanan sanatçı ve eleştirmenlerin ödülleri kendilerine ARTİST '98'in ilk günü verildi. Bu yıl ayrıca galericilikte 20 yılını doldurmuş Aydın Cumalı (Cumalı Sanat Galerisi), Ertan Mestçi (Artisan), Yahşi Baraz (Galeri Baraz), İnci Bengiserp (Hobi Sanat Galerisi) ve Rabia Çapa'ya (Maçka Sanat Galerisi) birer 'Şükran Plaketi' verildi.

İstanbul Sanat Fuarı'nda bir gelenek oluşturan 'onur ödülleri' de, düzenlenen özel bir törenle bu yılki sahiplerine verildi. Sayın Ferruh Başağa 'Sanat Onur Ödülü'nü, Akbank'ın Aksanat Kurumu 'Sanatsever Kurum Ödülü'nü, Turgay Gönenç 'Eleştirmen Onur Ödülü'nü ve Mustafa Taviloğlu 'Koleksiyoncu Onur Ödülü'nü aldılar.

ARTİST '98'e bu yıl 56'sı sanat galerisi ve 15'i sanat yan kuruluşu olmak üzere toplam 71 kuruluş katılıyor. Fuarda her yıl olduğu gibi bu yıl da sanatı konu alan ilginç etkinlikler düzenleniyor. ■

'Şafak Türküsü'nden 'Sevgili Yoldaş Kurbağalar'a

Nevzat Çelik

☛ Ağır eleştirmenlerimiz ise -izleyebildiğim kadarıyla- akıllılık edip bu riskli konuya girmediler.

1980 öncesi gençlik büyük oranda politize olmuştu. Bunların önemli bölümü de cezaevine düştü. Normal şartlar altında bu insanlar herhangi bir konuda başarılı olmaya zaten adaydılar. On binlerce insanın arasından 15-20 kişinin şiir kitabı çıkarmasında abartılacak ve şaşılacak bir yan yoktu. Üstelik dışarda yüzlerce kitap yayımlanıyordu! Benim dışımda, sorun çok okunuyor olmaktan kaynaklanmadı. Ödüller alan iyi kitaplar yayımlandı. Efendi gibi cezaevinde yatsak ve sadece vicdanlarının konusu olmakla sınırlı kalsaydık hiçbir problem çıkmayacaktı. Kendilerine ait olduğunu sandıkları egemenlik alanlarına el atıldı: Şiir yazıldı! En çok da şiir yazıldı. Sanırım esas şaşkınlık ve giderek de öfkeye dönüşen tepki burdan kaynaklandı. Zaten Nevzat Çelik hiç kimseden izin almadan topraklarına girmişti. İşgal edildiklerini düşünüyorlardı. Kimbilir belki de olay Nevzat Çelik'le sınırlı kalsaydı hoşgörülü bile olabilirlerdi! Okşar, uysallaştırır ve kendilerine benzetirlerdi. Ama başkaları da girdi egemenlik alanlarına. Korktular! Kelimenin gerçek anlamıyla korktular! Geçici bir rüzgâr değildi bu. Kalıcı olacağımız görülmüştü.

Bir başka ilginç nokta, içerde yatmış ve kitap yayımlamış kimi arkadaşlar da bu koroya katıldı. "Cezaevi şairleri"nin altına kendi isimleri yazıldığında karşı çıktılar ama sadece Nevzat Çelik söz konusu olunca edilen küfürlere seslerini hiç çıkarmadılar; tam tersine, kimi zaman gizli kimi zaman da açıktan keyif duydular! "Edebiyat Dostları"nda sövgüleştiriyi kaleme alan bir arkadaşımız bir yazısında bana ödül verdikleri için Akademi Kitap Seçici Kurulu'na vermiş veriştirmişti. Sonradan anlaşıldı ki, aynı ödüle katılmış ,ön elemeyi geçmiş ama ödül alamamıştı! Bu örneği verdim, çünkü hangi saiklerle hareket edildiğini göstermek açısından önemli.

Evet, Belge Yayınları "Yeni Sesler" dizisi yaptı. Hiçbir şekilde seslerini duyurma şansı olmayan insanlara bir kanal açtı. Çok satmak kaygısıyla yapıldığını sanmıyorum. Olsa olsa politik bir duyarlık ve tavır alıştır. Yok sayma anlayışı o kadar yaygınken bu tavır alışa ne söylenebilir ki? Kaldı ki benim dışımda ortada 'çok satma' diye bir durum da yoktu. Dışarda olduğu kadar içerdekilerden de şiirini sürdürmeyenler oldu. Bu da herkesin kendi serüveni.

- "Müebbet Türküsü" ikinci kitabın. "Şafak Türküsü"ndeki şiirlerle aynı tarihte yazılmış şiirler de var bu kitapta. Bir anlamda birbirinin içinden yürüyen iki kitap denebilir. Fakat ikinci kitabın önemli farklılıklar da taşıyor. Aşkın ve cinselliğin sularında da gezinmeye başlıyorsun. Ayrıca hâlâ içerdesin ama şiirin daha fazla dışarda dolaşmaya başlıyor; hapishaneden dünyaya giden bir tramvaydasın sanki. Dizelerinse daha bir soluklu. Bunda yaşamalarının payı kadar "okumalar"ının da payı olmalı. Bize o süreci anlatsana...

- Evet, şiirin coğrafyası biraz daha genişliyor. Koşullarda değişen bir şey yok. Denebilir ki baskılar ve yasaklar daha yoğunlaşmış, açlık grevlerinin boyu daha uzamış, görüşme imkanı neredeyse ortadan kalkmıştı. Ne kadar yapabildiğimi bilmiyorum ama hep bir sonraki kitabın bir önceki kitabı -en azından nicel olarak- aşması gerektiğini düşünüyorum. Farkederek ve hayata müdahil olarak yaşayan her şairin -günlük yaşamında kolay olmasa da- kendini aşması gerektiğini... "Şafak Türküsü"nün "Zindanda Gecenin Önyüzü" şiiri (kimilerince 'bunca sorun varken' daraltmalarıyla şiddetli eleştirilere maruz bırakılmıştı), tutsaklık koşullarının bu boyutlarına da uzanacağımın habercisiydi.

"Şafak Türküsü"nden üç yıl sonra yayımlandı "Müebbet Türküsü". Üç yıl daha okunan ve yaşanan bir hayat... Az zaman değil, hele de bu üç yıl içerde yaşanmışsa!

"Müebbet Türküsü" şiiri, sesiyle, soluğuyla, kurgusuyla ve yanıt aradığı sorularıyla bir farklılığı oluşturuyordu sanırım.

- Şiirinle ilgili yorumlarda etki alanında olduğun kimi ustalardan da söz edildi. Elbetteki dikkate alınmalı bu yorumlar.

Ama yine de ben senden öğrenmek istiyorum el aldığın ustaları:.

- 14-16 yaşlarımda yazdığım aşk mektuplarımda Nâzım'dan, Attilâ İlhan'dan, Neruda'dan, Aragon'dan, Hasan Hüseyin'den, Ahmet Arif'ten, Orhan Veli'den, Enver Gökçe'den... doğrudan alıntılar ya da uyarlamalar olurdu. Etkileri olmalı. Fakat bizden önceki kuşakları olduğu gibi bizim kuşağı da en çok Nâzım etkiledi. Turgut Uyarlar, Edip Canseverler, Cemal Süreyalar şiiri -yazma anlamında- ciddiye aldığımda girdiler severek okuduğum ustalar arasına.

- Özellikle ilk iki kitabındaki şiirlerden bir haylı şarkı yapıldı. İçine sindi mi bu şarkılar? Ya da şöyle sorayım: 'Hah işte şiirime yakışan müzik ve yorum bu' dediklerin hangileri?

- Bildiğin gibi ilk iki kitap ben içerdeyken yayımlandı. Bestelerin tamamına yakın bölümü de bu süre içerisinde yapıldı. Dışarı çıktığımda şiirlerimin izinsiz ve hatta mümkünse hiç bestelenmemesi için epey uğraş verdim. Besteler büyük çoğunlukla içime sinmemişti. Mehmet Gümüş'ün bestelediği ve Edip Akbayram'ın yorumladığı "Anneler Günü" şiiri sanırım daha iyi oldu. Kimi bestelerin de ikinci ya da üçüncü yorumları da işin tadını iyice kaçırmıştı. Şimdilerde o kadar sert bakmıyorum. Besteci ve şair birlikte çalışma imkânı bulursa daha iyi sonuçlar alınabilir. Ama asıl önerim, şiirlerin bestelenmesi değil, şairlerin söz yazmasıdır.

- Üçüncü kitabın "Suda Seken Hayat"ta hem 'içerdesin, hem 'dışarda'. 'Vurgun yemiş saflarda' yerini almak nasıl bir şeydi çıktığında. Vakur ama hırçın bir kımıltı var o şiirlerde; dokunsan hem ağlayacak, hem patlayacak gibi.

- Uzun yıllar içerde yatmış bir insanın dışarı duygu anlamında çıkması kolay değildir. Fizik olarak da kekemedir zaten. Bu kitaptaki "Hoşça kalın" adlı şiirin ilk bölümü tam da bu saptamanın özetidir: "hoşça kalın dostlar/ duvarın dışına çıkıyorum/ kalbimi ve sizi/ bırakarak/ duvarın içinde".

Dışarda neler olup bittiğinden az çok haberdardım. Kendimden emindim. Düz ve yumuşak bir geçiş yapacağımı düşünüyordum. Olağanüstü bir ilgi vardı. Herkes bir tarafımdan tutarak beni bir yerlere çekmeye çalışıyordu. Su dalgalı ve bulanıktı. Değerler de, kavramlar da, kent de... değişmişti. Düşünüyorum da bütün kalabalıklığıma karşın yalnızdım. Bu suya dalmaktan başka bir çare de yoktu. "Suda Seken Hayat" belki de bulandırılmış bu hayatta kendimi arama çabasıydı.

- Bu dönemeçte biraz daha duralım mı? Öngörülerini, önyargılarını, hayal kırıklıklarını, haklılıklarını, haksızlıklarını... hepsini merak ediyorum açıkçası... Şiire ve hayata ilişkin.

- Bu soruya yanıt verebilmek için cezaevindeki Nevzat'tan birkaç sözcükle de olsa bahsetmek gerekir ki, öncelikle ona ait oluşan önyargıları biraz olsun kırabilelim. İlişkisi olmadığı bir örgüt ve eylemlerden yargılandı. "keyifli bir ıslıkla çıktı işkenceden". Ortak yapılan hiçbir direnişin dışında kalmadı. Eleştirel öyküler yazdı. Bu yüzden kimi siyasi yapılar ona karşı tavır aldı. Sadece kendisine yönelik haksızlıklarla da karşılaştı. Tek başına açlık grevi yapmak zorunda bırakıldı. Dışarı çıkmak fikri büyük ikramiyenin ona vurması gibi bir şeydi. O yüzden piyango biletine umut bağlamadı.

Ve bir gün dışarı çıktı; kendine güveni tamdı. Büyük bir ilgiyle karşılaştı. Kimileri onu ve şiirlerini 'çok seviyordu', kimileri de 'hiç sevmiyordu'. Çok sevenler ondan çok şey istiyordu, tökezleyip düşmesini, şiir yazamamasını... Sevgili ilişkilerini gizli saklı yaşamadı. Hakkında bir sürü spekülasyon yapıldı. Bir gün nasıl olsa biter diye hiçbirine yanıt vermiyordu.

Gidebildiği kadar çağrılı olduğu etkinliklere gidiyordu. Ortada bir rantın olduğunu, bu rantın başkaları ve kendisi tarafından tüketildiğini göremedi. Etrafında bu konuda benzer bir deneyim yaşamış ve uyarıcı olabilecek insan da yoktu. Her şeyi yaşayarak öğrenmek zorunda kalıyordu. 'Çok sevenleri'nin beklentilerine istedikleri biçimde karşılık vermeyince bir başka spekülasyon alanı daha açılmış oldu. Haksızlığı ise esas olarak kendisine yaptı. Zamanı yeterince verimli kullanamadı. Gerekli okumaları ve düzenli çalışmaları yapamadı. Uzun süreli ilişkilerde acılar çekti, çektirdi. Öğrenme süreci biraz uzun sürdü, ama sanırım öğrendi. Belki de en çok annesini düş kırıklığına uğrattı.

- "Yağmur Yağmasaydı"da kendinle yüzleşiyorsun. Arkadaşlarınla ve dünyayla tabii. Şiirin adına deneysel açılımlara da giriyorsun bu kitapta. Buruk bir yanı var bu uzun şiirin ve dingin. Öfke alttan alta akıyor. Neler eklemek isterdin bu saptamaya? ☛

Nevzat Çelik adı edebiyatımıza sözcüğün tam anlamıyla tepeden indi. Aşağılardan yükseldi demek belki daha doğru olur. Çünkü bilindiği gibi "Şafak Türküsü" 1984 yılında yayımlandığında 1961 doğumlu Nevzat Çelik altı yıldır cezaevindeydi.

- "Yağmur Yağmasaydı", dışardaki ilk iki buçuk yıllık hızlı ve bulanık dönemin ikinci yarısına denk düşüyor. İçerde yazılan şiirlerimle barışık olmama karşın kendimi -başkalarına iyi gelse de- tekrarlamak istemedim. "Şafak Türküsü" başına gelecekleri bilmezdi ama, "Yağmur Yağmasaydı" az çok biliyordu! Beklentilere göre değil, ken i bildiğimce yazdım. İnişleri çıkışları olan, zamanın, mekânın ve öznelerin sürekli iç içe girip ayrıştığı bir şiir "Yağmur Yağmasaydı". Tanımlama doğruysa, senfonik bir şiir. Okurundan aktif bir takip istiyor. Deneysel olana bilerek girmesine karşın, ürkek; şiir değil, şair! Bu kitapta, değişik ülkelerde aynı sevgili, aynı izlek kovalanırken, "nerdesin" sorusundan sonra boş bir sayfa çıkıyor karşımıza. Oysa o ısrarlı aramayı pekiştirmek için beş sayfa boş bırakmak ve okuru arama eyleminin içine daha çok sokmak gerekiyordu; şair buna cesaret edememiştir. Sözlü olarak çok karşılaştığım "neden sayfaları boş bıraktın?" sorusuna, "evet bu konuda özeleştiri yapıyorum, ama boş sayfa bıraktığım için değil, beş sayfa bırakmadığım için!" yanıtını veriyordum. Bu arada özeleştirimi yapmış oldum.

- *Yeri mi bilmiyorum ama, dergilerde gözükmekten boşlanmıyorsun pek. Bu tutumun nereden kaynaklanıyor?*

- Birincisi, biçim arayışında olan bir şiiri dergi formatının kaldırmayacağı. İkincisi, bir şiir her ne kadar ve esas olarak tek başına okunsa da kitap bütününde öteki şiirlerden de ek anlamlar alabilir. Üçüncüsü, şiir esas olarak kitapta okurla doğru ve kişisel ilişki kurar. Yine aynı şekilde okur da şiirle doğru ve kişisel ilişkiyi kitapla kurabilir. Dördüncüsü, şair de şiir de kitap bütününde değerlendirilebilir. Uzatmak mümkün.

- *Pat diye bir soru daha sormak istiyorum; 1980 Kuşağındansın bu kuşağı kimler temsil ediyor sence?*

- 12 Eylül bütün kurum ve kuruluşlarıyla, kültürü, ekonomisi ve siyaset anlayışıyla varlığını artırarak sürdürdüğünden 1980'e ait perspektif bir türlü alınamıyor. Bir başka döneme geçilemediğinden, hem yeni bir kuşaktan sözedilemiyor hem de 1980 Kuşağı -her anlamda- bir türlü tanımlanamıyor. '80 Kuşağını içerde yatıp bedel ödeyenlerle asla sınırlamak istemem. Böyle bir değerlendirme öfkeli, tek yanlı, dolayısıyla da yanlış olur. Sanırım en önemli kriter şu olabilir: Etik, estetik ve ideolojik duruşunu koruyan, geliştiren her şair bu kuşağın temsilcisidir.

- *Yeni kitabının adı "Sevgili Yoldaş Kurbağalar", ki bu isim bile bir hayli ipucu barındırıyor.*

Öncelikle, kitaba adını veren ve 9 parçadan oluşan bölüm: Bence şiirindeki gelişmeyi, aşamayı belirgin bir biçimde duyumsatıyor. Baktığın yeri "şiir"le göstermesini iyi bilen bir şairin elinden çıkmış; kavga etmeye hazır, herkesin üstüne 'şiirlerini salmak' için sokaklarda dolaşan; 'basit bilinebilirlikler'de yalın bir derinliği yakalayan bir şairin.

- Sen sormasan da ben öncelikle "Sevgili Yoldaş Kurbağalar" adından söz edeyim: Şair bir arkadaşın yurtdışındayken birçok kişiye ortak yazdığı bir mektubun başlığıdır "Sevgili Yoldaş Kurbağalar". Mao'nun bir sözüne atfen kullanır bu seslenişi. 'Kurbağalar kuyunun ağzı kadar sanır gökyüzünü' der Mao. Merhabamın yanına ekledim ben bu sözü: 'Merhaba Sevgili Yoldaş Kurbağalar' dedim arkadaşlarıma. 'Merhaba Sevgili Yoldaş Kurbağalar' dedi arkadaşlarım birbirlerine. Sonra giderek bir şiir ve hatta bir kitap adı oldu bende bu. Oturdum uzunca bir şiir yazmaya koyuldum bundan üç yıl önce. Diğer şiir notlarımla birlikte onu da yitirdim bilgisayarın sistemi çökünce. Küstüm uzunca bir süre. Sonrası... Merhaba "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"!

"insan nasıl duruyorsa öyle biçimleniyor gövdesi"

Hiç de azımsanmayacak bir popülariteye sahipken geri çekilen, adeta unutturarak uzun ve riskli bir zaman diliminde sesini yeniden arayan şair yeni bir kitap çıkartıyorsa, bir iddianın sahibi olmalı diye düşünüyorum. Belki kendimi geri çekmeseydim, birçok arkadaşımla birlikte, sisteme yönelttiğim eleştiriyi öncelikle kendi aklımın, fikrimin ve bedenimin üzerinden geçirmeyi denemeseydim -becermekten değil denemekten, sonuçtan değil süreçten söz ediyorum- şiir serüvenim nereye giderdi bilmiyorum. Ama şimdi bu.

Belki de yapılabilecek en doğru saptama: Nevzat Çelik "Şafak Türküsü"nde ne kadar sahiciyse 14 yıl sonra "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"da da en az onun kadar sahici. Yani yalan söylemiyor. İçselleştirmediği ve kendisinde karşılık bulmayan yaşantıları, sözcükleri dışarda tutuyor.

- *Umut, yarın, kavga gibi metaforlar yerine günlük dilde kullandığımız sözcükler, nesneler ve bazı somut kavramlar kullanıyorsun "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"da; tartışıyorsun, tanımlamalar yapıyorsun: "aşk en örgütlü devlet hayatımızda" diyorsun ya da "sıkılıp göçebeliğe niyetlensek/ aşk birinci dereceden mülkiyet". "Alfabe" bölümü aşk şiirlerinden oluşuyor ama öte yandan aşk kavramını, olgusunu ciddi olarak sorguluyorsun. Konuşuyormuş gibi yalın ama üzerinde sekiz yıl çalışılmış gibi yoğun. Gemişinden pişman değil ama bugüne ait eleştirileri var "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"ın:*

- 1997 Ekim-98 Şubat arasında yoğun bir tempoyla çalışarak yazılsa da sekiz yıllık bir birikimin ürünü bu kitap. Bu süreçte neyi yaşamış, neyi tartışmış, neyi biriktirmişsem oradan yürüyüp hayat buldu şiirler. Umudu dağın arkasına atmadım. Yarına ertelenmiş bir itiraz bugünden sağlıklı olarak nasıl örgütlenebilirdi ki? Ya da "aşk birinci dereceden mülkiyet"se -ki öyle- verili problemleri ve bir ötekiyle tekrarlanabilen aynılaşmışlığıyla "aşık olunur"du, ama "aşkolunmaz"dı! Alışkanlıklarıma ve reflekslerime çok söz geçirebildiğim için söylemiyorum bunları. En azından meşru görmüyorum. Sözün örgütlendiği her yerde, şiirde de, gayrı meşru ilan edilmeli egemenlik üreten ve bunu meşru kılan her kavram, her yaşantı ve her akıl yürütme biçimi.

- *"Sevgili Yoldaş Kurbağalar"ın önemli bir özelliği ise ironiyi kuşanmış olması. Her şeyi karşına almayı deniyorsun sanki...*

- İroni aslında önceki kitaplarımda da var ama bu kitapta sanırım daha yoğun. İronik bir yerden bakmak biraz olsun renk katabilir hayatımıza. Şiirde de önemli olanaklar sağlıyor. İnsanın varlığıyla kendisine yakıştırdığı varlık imgesi arasındaki boşluğu ya da gerilimi biraz daha anlamlı kılabilir ironik yaklaşım. Kendisiyle alay edebilen kişi başkasıyla gerçek anlamda alay etmez aslında. Bir tür kendini anlamak ve sevmeye başlamaktır belki de ironi. Biraz zekâ, biraz güven, biraz yaratıcılık, çokçası olgunluk.

- *Son bir soru: "İp"e aşına olmaktan mı kaynaklanıyor, "intihar" sözcüğüne böyle yatkın oluşun?*

- İntihar sözcüğüne yatkın değilim aslında. En zor koşullarda bile intiharı düşünmedim. Fakat her gün çevremizde gerçekleştirilen, esas olarak da bir türlü gerçekleştirilemeyen intiharlar dolaşıyor. Birçok şiirde, romanda, resimde, müzikte, televizyon ve sinemada intihara adeta methiyeler var. Bu beni öfkelendiriyor. İntihar bir seçenek olmamalı. "Yoksul intiharlar" çok trajik. "Zengin intiharlar" ise komediyle dram arasında duruyor. Eşitsizlik, intihar nedenlerinde ve biçimlerinde bile var! ■

Nevzat Çelik'in günümüz Türk şiirindeki yeri

ATAOL BEHRAMOĞLU

Yazıma imge değeri olan bir başlık bulmak isterdim. Böyle bir başlık Nevzat Çelik'in son kitabını değerlendiren bir yazıya özellikle yakışırdı. Fakat "Şafak Türküsü"nden "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"a Nevzat Çelik şiirini genelinde değerlendirme isteğim yazımın başlığının açık ve kapsayıcı olmasını gerektirdi.

Nevzat Çelik adı edebiyatımıza sözcüğün tam anlamıyla tepeden indi. Aşağılardan yükseldi demek belki daha doğru olur. Çünkü bilindiği gibi "Şafak Türküsü" 1984 yılında yayımlandığında 1961 doğumlu Nevzat Çelik altı yıldır cezaevindeydi. Kitabın arkasında çocuk denecek yaşta bir delikanlının fotoğrafı var. Bu delikanlı cezaevinde inançlarının bedelini ödüyordu ve idamla yargılanmaktaydı. Şiir yazmaya da cezaevinde başlamıştı.

Genç bir şair kitap çıkarmadan önce genellikle dergilerde şiirlerini yayımlar, adı kulaklara tanıdık gelmeye başlar, kitap daha sonra yayımlanır. Cezaevine çocuk denecek yaşta düşen ve şiir yazmaya orada başlayan Nevzat Çelik'in böyle bir şansı zaten yoktu. "Şafak Türküsü" adlı şiir 1984'te Akademi Kitapevi Şiir Ödülü'nü kazanarak yayımlanınca ve şairin kimliği öğrenilince daha önce edebiyat çevrelerinin hiç duymadığı Nevzat Çelik adı birdenbire şiir gündeminin neredeyse en ön sırasında yer aldı.

Bir düşünür kimliği

"Son Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi" adlı derlemem henüz yayımlanmamıştı. Paris'te zorunlu göçü yaşamaktayken antolojiye son biçimini vermeye de çalışıyordum. Metin Demirtaş ve yanlış anımsamıyorsam Öner Yağcı yazışmalarımızda bana Nevzat Çelik'ten söz ettiler, antolojide mutlaka yer alması gerektiğini söylediler ve kitapları da böylece elime ulaştı.

Dergilerde pişmemiş, kitabından önce adı duyulmamış bu genç şairi fazlaca bir şey beklemeksizin okumaya koyulduğumda iyi bir şair ve iyi bir insan mayasıyla karşılaştığımı anlamakta gecikmedim. Bu şiirlerde Nâzım'dan, 40 topluncularından, lirik şiirimizin en katıksız örneklerinden esintiler vardı; en önemlisi de o ergen çocuğu bütün içtenliğiyle, sıcaklığıyla, elle tutulurca somut görebiliyordunuz:

can canım canlarım
hazır mı koynunuzda yerim
gün olur gecikmiş çocuk gibi
bağıra çağıra gelirim

Bu çocuk içtendi, cesurdu ve bir düşünür kimliğine sahipti. "Şafak Türküsü"ndeki şiirlerden "Kadın ve Çocuk", biçimiyle, içeriğiyle, betimlemelerdeki güçlülükle, bakıştaki olgunluk düzeyiyle ve çarpıcı "Final"iyle şaşırtıcıdır:

çocuk çiçeği kopardı
kırdı mavisini dalın

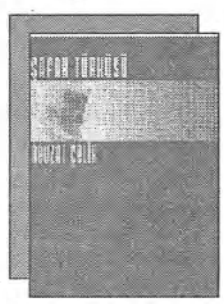

Şafak Türküsü / *Nevzat Çelik / Alan Yayıncılık /100 s.*

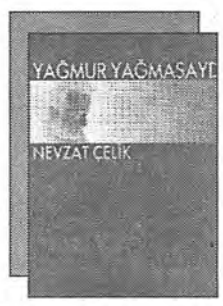

Yağmur Yağmasaydı/ *Nevzat Çelik / Alan Yayıncılık /107 s.*

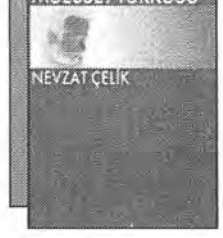

Müebbet Türküsü / *Nevzat Çelik / Alan Yayıncılık / 135s.*

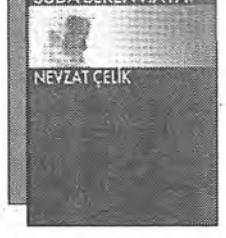

Suda Seken Hayat / *Nevzat Çelik / Alan Yayıncılık / 75s.*

Sevgili Yoldaş Kurbağalar/ *Nevzat Çelik / Alan Yayıncılık / 124s.*

başka acılara yürüdü
bir daha giyinemedi kadın

İyi bir şair ve iyi bir insan mayasıyla karşılaştığımı anlamakta gecikmemiştim. Fakat aynı anda da Nevzat Çelik için kaygı duymaya başlamıştım. Gorki'nin Yesenin için söylediği bir söz vardır: "Petersburg sosyetesi onu kışın çilek bulmuş gibi yağmaladı." Nevzat Çelik için buna benzer bir kaygı duymuştum. Ergenlik yıllarını cezaevinde tüketmiş bu delikanlı alkışa ne kadar dayanıklı olabilirdi? Kitaplarının aylarca çok satar listelerinin en üst sırasında yer alması onu şımartabilir, kendini yinelemeye, kolay başarı avcılığına mı yöneltebilirdi. Bu kaygıyla, ağabeyce ve yoldaşça bir duyguyla, bir yazı yazmayı, hem şiirlerinin güçlü ve bence zayıf yönleri, hem de kaygımı belirtmeyi düşündüm ve bu yazı tasarısı için notlar aldım.... Fakat sürgün günlerinin binbir karmaşasında bu tasarı gerçekleşemedi. Sonra Türkiye'de Nevzat Çelik'i tanıdım. Bu usul sesli, çekingen görünüşlü, kibar, fakat kişiliğinde soyadı gibi çeliksi bir yan duyumsanan bu delikanlıyı sevdim. Yine de kaygım sürmekteydi. "Suda Seken Hayat" yayımlanıncaya kadar... O kitabı okuduğumda kaygım sona erdi... Nevzat Çelik kolay ün peşinde değildi. O gerçek şiirin esinine sahipti. Kendini ve şiiri arıyor, yeniliyor, sakınan ama kararlı adımlarla yoluna devam ediyordu. Suda Seken Hayat" Yunus'un dizelerindeki gibi "Gök ekinken biçilen"lerin, "bin dokuz altmış doğumluların" o gerçekten "acılı kuşağın" benzersiz, acılı, ama inançlı ve umut dolu simgesidir:

"bindokuzyüzaltmış doğumlular
yıldız kanatlı birer kuştular
doğru uçtular yanlış uçtular
bıkmadan usanmadan uçtular
bindokuzyüzaltmış doğumlular
yıldız kanatlı birer kuştular

fırtınalara bindi
ateşi ha layan kanatları
en acemi
ve en usta
gözlerimize değen gözleri
kaçamadığımız yangın
karanlıkta
suda seken taş
anların hayatıdır
suda seken
yarısı parlak taş
hayatımızın en dehşet anıdır
üç kere seker
beş kere seker

başı bulutlara değer
belki varamadı
karşı yakaya
varacak fakat
suda seken

hayat

Nevzat Çelik bu kitaptan sonra uzun süre yine sustu... Toplumsal eylemlerde adı arada bir duyuluyor, fakat şiir yayımlamıyordu... Şimdi yeni kitabı "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"la şiir dünyamıza bir kez daha, ama bu kez gerçekten de tepeden iner gibi giriverdi. Bu şiirlerin dosyasını, henüz kitaplaşmadan, bana bu yaz vermişti!.. Okumaya koyuldum ve daha yarılamadan daha fazla dayanamayarak telefona sarıldım. Sevgilerimi ve hayranlığımı söyledim. Bana göre bu şiirlerle sadece Nevzat Çelik şiiri değil, günümüz Türk şiiri ileriye doğru bir hamle yapmıştı. Nevzat Çelik için ve şiirimiz için umutla, sevinçle doldum...

Bu son kitabın her bölümü için uzun, derinlikli değe lendirmeler yapmak gerekir. Bir incelikler, imgeler sağanağı. Olgunlaşmış, pişmiş, kendi seslerini iyice bulmuş seçkin bir şairin ürünleri... "Sevgili Yoldaş Kurbağalar" toplumcu şiirimizde bir aşama; çağdaş Türk şiirinin en değerli kaynaklarından damıtılmış özgün bir sentezdir. Nevzat Çelik sabırlı arayışları, toplumcu ahlakı, şiire sevgisi ve saygısıyla bugün artık yetenekli bir genç şair değil, günümüz Türk şiirinin gerçekten önemli bir genç ustasıdır.

Yazımı bu genç ustanın son kitabından iki şii le, her biri ayrı ayrı güzel bir çiçekler demetinden seçip çıkardığım iki küçük kır çiçeğiyle tamamlıyorum:

Sevgililer Günü 1

bir elinden satın aldığım çiçeği
verdim öteki eline çingene kızının

Sevgi i er Günü 2

sana çiçek alırken iskelede
elime değen eli kaldı aklında

soğuktu şubatın ortası
nasıl tutar çingene kızının eli
bir rakı kadehinin beyazlığını

birahaneler boyu rıhtım caddesi'ni
topal bir değnek gibi yürüdüm
sanırım o gece
kadehe her uzanışında esmer
kontürler içine aldım
kar beyazı ellerini

Şairini arayan iskele

SUNAY AKIN

Salacak'tan kıyı boyunca Harem'e doğru yürüdüğümde, bir kutu içindeki şekerlemelere benzeyen otobüslerden önce eski bir dost çıkar karşıma. Turuncu renkli bacaları ve can simitleriyle martı kostümü giymiş vapurların eskisi gibi yanağını okşamasını bekler durur Karaköy İskelesi. İnsanlar mı?.. Hayır, insanları özlemez. Yerinden sökülüp, Boğaz'ın bu karşı kıyısına sürgüne gönderilmeden önce onların ellerindeki silahları görmüştür çünkü!.. 12 Eylül'ün ardından yapılan kimlik kontrollerine tanık olmuş, Kadıköy'den gelen yolcuların ellerindeki gazetelere göz gezdiren martılardan tutuklanan, işkence gören, asılan insanların öykülerini dinlemiştir... Ve en önemlisi, hemen girişindeki kitapçı tezgâhında yer alan bir kitaptan şu dizeleri okumuştur, rüzgârın yardımıyla:

ne garip duygu şu ölmek
öptüğüm kızlar geliyor aklıma
bir açıklaması vardır elbet
giderken darağacına

Kitabın arka kapağında fotoğrafını arar şairin. Belki, önünde buluşan, buluşurken de öpüşen sevgililerden biridir diye düşünür... Ama, kitapta fotoğrafı yoktur şairin. Oysa bilir, ilk kitabını yayımlayan şairlerin nasıl da hevesli olduklarını, bir fotoğrafını arka kapağa koymaya!

Kitabın adını hiç unutmaz Karaköy İskelesi "Şafak Türküsü"... Sonra, bir seyyar satıcının teybinden yayılan müziği duyar, günlerden bir gün. Sözleri tanıdık gelir... Evet, Şafak Türküsü'nün içindeki şiirlerdir bunlar... Ama, bir şeye benzetemez besteyi. Müzik bilgisi yerindedir. Hele "türkü" denildi mi, dubalarına çarpan dalgalar bile çırpıntıyı keser, dinlemeye koyulurlar. Ne de olsa, Haydarpaşa Garı'nın dev kapısından İstanbul'u ilk kez gören başı kasketli, eli tahta bavullu insanlardan gurbet, aşk ve özlem türküleri dinlemiştir yıllarca!..

Birdenbire şafağı atar iskelenin. Nasıl atmasın ki?.. Okuduğu ilk günden beri, kıyıya bağlayan zincirleri koparma çabasında kendisine güç veren Şafak Türküsü'ndeki duyarlığın çok uzağındaydı duyduğu şarkılar. "Türküleri bozdular, sıra şiirlerde..." diye geçirir içinden.

Yaşama tutkusu

Üç yıl geçer aradan. Karaköy İskelesi, Şafak Türküsü'nün kitapçı raflarına konduğu 1984 yılında, ilk şii leri yayımlanan 62 Tavşanı'nı vapur beklerken görür. Yine, gişelerinin yanındaki kitapçıdan yeni aldığı bir şiir kitabını okumaktadır. Kitabın önsözünü nice şairin, yazarın hocası Vedat Günyol yazmıştır "Sekiz yıldır çevresi duvar, demir ve plastik olan şairin, duvarları aşıp bizlere ulaşan yaşama tutkusu, kendi büyüklüğünde bir hüznü de getiriyor beraberinde, acıları, sızıları usul usul kanarken, sevinçleri, suskunluğu aşıp sesini duyuruyor. Hüznü öne çıkarmaya çalışarak, asıl olan yaşama sevincini dile getirmeye çalışıyor. Başarıyor da bunu."

Günyol'un yazısındaki şairi tanır Karaköy İskelesi. Çıkışında kimlik soran askerlerin anlatıldığı dizeleri okuyabilmek için kördüğüm yapar vapurun palamarını:

Bir kuğu boynu gibi kıvrılıp uzanıyor hasretin
-vururum diyor nöbetçi- dokunursan vururum
fatma'dır sevdiği kızın adı ihtimal
sen fatma'nı kolla diyorum benimkisi ihbar
birden yanık türküsü besbelli yarasını buldum
-yar etmem başkasına kaçarsa vururum
dokunma memet ne güzel şey sevmek
soğuruyor sigarasını kule bulut bulut duman
uzuyor tüfeğinin namlusu fatma kan revan

İkinci kitabı yayımlanmıştır şairin. Adı, Müebbet Türküsü. Galata Köprüsü'nün altındaki içki masalarından, iki kitabında fena olmadığı ama özgürlüğüne kavuşan şairin artık şiir yazamayacağı lafları yükselir. Şii leri de zaten Nâzım kokuyormuş!... "Peki ya sizler" der Karaköy İskelesi: "Sizler, çantalarınızda gezdirdiğiniz şiirleri hiç kokladınız mı? Yoksa, şiiri ben keşfettim diyerek mi çıktınız ortaya?"... O bunları söylerken, vapurların dumanları daha da kararmaya başlar öfkeden. "Aldırmayın" diye seslenir iskele: "Bu şairi çekemeyenlerin kafalarının içi benim dubalarımdan daha boş!..."

"Suda Seken Hayat"

Sonra, bir vapurun arkasına bağlanarak Harem'e çekilir Karaköy İskelesi. Şairin "Suda Seken Hayat" ve "Yağmur Yağmasaydı" adlı şiir kitaplarını göremez. Yüzünü de görmemiştir bir kez olsun. Oysa, köprü altına çok sık geldiğinden haberdardır. Her gün, kıyısındaki eski otomobil lastiklerini ezen vapurlara binen binlerce yolcu arasından hangisinin o olabileceği tahminini yürütmekten yorgun düşmüştür.

Ve bir gün, sahil yoluyla denizden ayrılan Salacak İskelesi'ndeki yazısını bitiren 62 Tavşanı yanına gelir... Çantasından çıkardığı "Sevgili Yoldaş Kurbağalar" adlı kitaptan şiirler okur. İşte, o zaman, köprüde şairi neden göremediğini anlar Karaköy İskelesi:

ben galata köprüsü'nün bitarafını değil
bir tarafını çok sevdim
karaköy'den sağa düşerdi eminönü'nden sola
sağından kemancı'ya girerdim solundan arzu'ya
ben galata köprüsü'nün bitarafını değil
bir tarafını çok sevdim

ben içerden yeni çıkmış şairdim
aç karnına tehlikeliydim

Tavşanların dans ettiğini bilir misiniz?.. Evet, tavşanlar dans ederler. Dolunayın olduğu gecelerde bir daire olacak şekilde dizilir tavşanlar. Sonra, orta yere doğru yürümeye başlarlar. Birbirlerine değecek yakınlığa geldiklerinde dururlar ve söz birliği etmişçesine yukarıya sıçrayıp, çalılıklara kaçarlar. Birkaç dakika sonra aynı hareket yinelenir. O sevimli canlıların bunu neden yaptıklarına bir anlam verilememiştir. Nevzat Çelik için bir yazı yazmak aklımdaydı hep...

Ve sonunda çember daraldı, yukarı sıçradık. Neden mi Nevzat Çelik?.. Çünkü, şiir çetelerinin dışında kalmayı başarmıştır. Sabah kahvaltılarındaki yumurtalar gibi şairleri birbirine tokuşturmamıştır. Şiirlerinde, halkı açlıktan ölürken yemek tarifleri anlatan Sudanlı aşçı durumuna düşmemiştir... Ve hepsinden önemlisi, şu iki dizeyi yazabilen bir şairdir:

bir gün çok uzun konuşalım demişti behçet aysan
sinop doğumluyum demiştim o sivas mı anlamıştı ■

Yani şimdi Nevzat Çelik yeni bir şiire dursa...

AKGÜN AKOVA

"Gepegergin bir tambura teli Nevzat Çelik'in yüreği..." diyordu Can Yücel, şairin ilk kitabı olan "Şafak Türküsü"nün önsözünde. Tambura telini andıran yüreğin ikinci büyük titreşimi "Müebbet Türküsü"nü, üçüncü ve dördüncü büyük titreşimleri de "Suda Seken Hayat"la, "Yağmur Yağmasaydı"yı doğurdu. Şimdi aynı tel, sekiz yıllık uzun bir aradan sonra yeniden titreşiyor. Ama bu kez tınısı daha güçlü bir toplam olan "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"la...

Böyle uzun aralardan sonra gelen kitaplar, okurlar tarafından merakla beklendiği gibi, yazarın ya da şairin sırtına ağır bir yük de bindirirler. "Sevgili Yoldaş Kurbağalar" da Nevzat Çelik için böyle bir yük... Önce şairin yüreğinde biriken ve gitgide ağırlaşan imgeler, sonunda dört ana bölümden oluşan bir kitapla yolumuza çıkıyor.

"Köprü Altı Hatıratı" adını taşıyan ilk bölüm, eski Galata Köprüsü'nün belleğinden çıkmışa benzeyen ama onun altından geçen bir mavnayla şi r denizine açılan dizelerden oluşuyor. "Edinilmiş bir hüznün" eşl ğinde, "cazın ve yazın" iç içe geçmişliğinde, "eskid kçe bizleri yanıltan şarabın etkisinde" yazılan şiirler ilk uç patlamasını "İlk Önce Sen Konuş"la yapıyor:

"ilk önce sen konuş/ büyüklük bir ölçü değil/ senin konuştuğun masada/ bir ekmek bir ekmekten/ başka ne kokabilir/ bir insanda ne varsa/ sesinde o var senin/ elimi tut arada/ öyle tut ki/ bıraktığında/ beni ayakta tutsun/ tutuşun"

"Köprü Altı Hatıratı"nda yalnızca el ele tutuşmanın değil, yaş hesaplarının çetelesini de tutuyor Nevzat Çelik. "Yolun yarısı"nı geçenlerin hesaplarıdır bunlar ve Cahit Sıtkı Tarancı'dan Cemal Süreya'ya kadar nice şairin parmaklarından geçmişlerdir. Cemal Süreya, "Sıcak Nal" adlı k tabındaki "Kehanet 1985" şiiri için yıllar önce Enver Ercan'a şöyle demişti:

"Üç yıl önce çok karamsardım. Kendime göre bir ömür uzunluğu biçmiştim. O şiir o'dur. Bunun için Lokman Hekim söylencesinden çıkış yaptım. Lokman Hekim'e uzun ömür verilmiş. Ve bunu kendisinin saptaması istenmişti. O da, çok yaşayan bir kuşun, kartalın yaşama süresini temel almış. Kartalın 80 yıl yaşadığı varsayılıyormuş o çağda. Lokman Hek m yedi kartalın hayatını ardı ardına yaşamış. 7 çarpı 80 eşittir 560. Beş yüz altmış yıl yaşamış. Ben de kendime kırlangıcı seçtim. Yedi kırlangıcın hayatını ard arda yaşamalıydım. B liyorsun kırlangıç dokuz yıl yaşar. Gerisini hesapla işte."

Nevzat Çelik, bu hesabı "Yaş Ortalaması"nda şöyle çıkarıyor:

"Cahit sıtkı'ya göre sevgilim/ yaş otuz beşe geldi mi yolun yarısı/ bindokuzyüzaltmışlılara bakarsan/ otuzunu aşıp dereceye girenlerde/ ortalama ömür/ hesabım doğruysa elli beş buçuk eder/ yani yolun yarısı/ yirmi yedi virgül yedi yüz elli/ araya devlet trafik filan girmezse/ on sekiz buçuk yıl ömrüm var demektir/ şimdi ikimiz bir çocuğa dursak/ dokuz ay on gün kalsa tembellik edip/ ben göremezdim on sekizinci yaşını"

Oysa bu hesabı çıkaran şair, düzgün cümle kurmayı on üç on dört yaşlarında denize giren kızların oranlarına orantılarına baka baka öğrenmiştir ve yıllar önce cezaevindeki karabasanlarında ipler görüp yaşam hesabının sonuna geld ğini düşünmüştür. Kendini var etmenin ve yaşamı kutsamanın en nce yolu olan şiir, Nevzat Çelik için de tüm bu hesapların bileşkesidir. "bir elinden satın aldığım çiçeği/ verdim öteki eline çingene kızının" derken aşk hesaplarının "elde var sıfır" noktasındadır, "bırak gel onu/ esmer olduğuçin/ uzun görünüyor boynu" derken de kıskançlık hesaplarının "elde var bir" noktasında.

"Sevg li Yoldaş Kurbağalar"ı el me almadan önce, Nevzat Çelik'in önceki kitaplarını yeniden okudum ve kim ne derse desin, onun hüzünlü, ince sesli, içe dönük şiirlerini daha çok sevdiğimi düşündüm. Nevzat Çelik'in içinde kırmak ve yıkmak için yaşayan bir adam değil, kırılmamak için içine kapanan bir çocuk var bence. Kişiliğini hayata bağlayan köprünün bir ucunda o çocuk, öbür ucunda bütün bir dünya var. Sanıyorum, şairin bu kitabını sekiz yıl bekletmesi, bu iki köprü ucunun hangi tarafından şiir rmağını seyredeceğine karar verme çabasından kaynaklanıyor. Bu süreçte kendini bir anlamda "gizledi" Çelik, dışardaki gürültüler yüzünden bir türlü tam olarak duyamadığı içindeki sesi dinlemek için bir köşeye çekildi. Yıkık köprüleri aşklarla onarmaya çalıştı, ama hangi köprüyü onarmış ki aşk! Hem sonra şair de, geçtiği köprüleri bir daha geri dönmemek için yıkmaz mı bazen? Ya da kend köprüsünü kendisi kurmaz mı?

"sahi kaç para eder/ bu taraftan öteki tarafa köprü/ benim aklımdan o geçer" diyen Nevzat Çelik, Galata Köprüsü'nün altında kendini "gecikm ş bir adam" olarak göredursun, "bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm bir aşk ve bir devlet/ nereye dönsek kırılan bir ayna gibi yüzümüze bakardı". Köprü, Nevzat Çelik için onu alıp başka yerlere götürecek bir gemi gibi dururdu. "bir gün çok uzun konuşalım demişti behçet aysan/ sinop doğumluyum demişti" şair, "o sivas mı anlamıştı". "Kentlerin tarihleri köprülerinin uzunluğunda birikirken", "ölü ele geçirilen bir beden gibiydi galata köprüsü".

Kitabın ikinci ana bölümü, "Alfabe" adını taşıyor. Sıralarını adlarındak harflerden edinen şiirler bunlar. Kitabın en başarılı şiirlerinden biri olan "On Bir Cümle"de bu bölümde yer alıyor:

"hiç durmadan alışverişe gidiyorsun bu bir/ teğellenmiş bir kumaş gibi dönüyorsun bu iki/ mutfakla banyonun yerini sık sık karıştırıyorsun bu üç/ ya nemfomanyaksın yatakta ya başın ağrıyor budört/ yanıtsız telefonların sayısı giderek çoğalıyor bu beş/ şiirlerimde başka kadınları arıyorsun son günlerde bu altı/ giderek zorlanıyorsun kavgaya bahane bulmakta bu yedi/ kediyle köpeği aynı anda kucağına alıyorsun bu sekiz/ koltuklara kapılara en olmadık yerlerini çarpıyorsun bu dokuz/ her cinayet arkasında bir ipucu bırakır unutuyorsun bu on/ tashihli yürüyorsun arazöz geçmiş j let gibi yollarda bu on bir/ ve üstelik bir kadının tashihi gözlerinden bellidir -bu ayrı"

Bu alfabede, "ablaları küçük kardeşlerine sevgililerini anlatmakta", "sevgilinin kalbine başarısız kuşatma eylemleri yapılmakta", "ceylanlar otobana çıkmakta, oryantallar asfalta düşmekte", "aşklar bozulmakta"dır. Nevzat Çelik şi ri sıcaklık arayan bir şiird r, sevilmesi gelmiş bir kedi gibi. Tırnaklarını içine çekmiş, yalnızlaşınca içini çekmiş bir kedi gibi. Şiddet bile yumuşar onun sözcüklerinde, kendinden utanır. Oysa dizelerinde acı, lirik bir derinlik kazanır:

"gitmek tabını açık bırakıp/ parmaklarının sıcaklığı kalır/ ayraç diye bıraktığın saç teli/ ölen kardeşlerimi anımsatır"

"Alfabe" bölümünün en etkileyici şiiri ise, "Bağırma Sevgili" bence:

"bağırma sesinin ardında yüzün huzursuz bir tabanca gibi duruyor
bağırma kendimi kötü kurulmuş bir cümle sanıyorum
bağırma hangi aşk kendi fırtınasına dayanabilir bilmiyorum
bağırma çürük bir yalan oluyor bütün ömrüm
bağırma gece yüklü bir kamyon aklımı solluyor
bağırma gece yüklü bir kamyonu solluyorum
bağırma komşular duyacak d yorum
bağırma şeklimi kaybediyorum
bağırma ke-kemeleşiyorum
bağırma utanıyorum
bağırma garsonların bile ciddiye almadığı sesimi
bağırma usul usul sesimi kesiyorum
bağırma soğuktan ve korkudan
bağırma bir çükün çekilebileceği en son yere çekiliyorum
bağırma bir bardak su istedim akdeniz değil
bağırma sevgili
bağırma gidiyorum"

Kitabın üçüncü ana bölümü, yapıtın adını taşıyan uzun bir şiiri içeriyor: "Sevgili Yoldaş Kurbağalar". Nevzat Çelik, bir anlamda uzun sessizliğinin uzun açıklamasını yapıyor:

"size şiddeti suyunu bulandırmayan bir öfke getirdim -çünkü
öfkeliyken bir cinayeti tasarlamak cinayete gerekçe oluyor
harp ve sulh arasında uzun yıllar var ki işgal altında aklım
yeni bir bakma biçimi getirdim acı aynı da kadrajı farklı"

Çelik'in anlatmak istediğini kimler anlayacak, kimler anlayamayacak bilemiyorum ama, o "bütün bu uzun zamanları birbirine ekleyerek", "ışığın gölgesini inatla aydınlatmaya çabalayarak", "saçların esintisine bulutlar karıştırarak" getiriyor sözcüklerini. "Aşık olarak değil, aşkolarak", "devrimci olarak değil, devrimolarak" getiriyor, "ellerinden tutup soluk soluğa". "Sevgili Yoldaş Kurbağalar"da, dem çeken kumruların ansızın susması olduğu kadar; içimizdeki güvercinlerin kanat kanada oluşu da var. Bu şiir, gizli bir hesaplaşma, bir iç dökme olarak da algılanabilir:

"halkın iki yüzünü otopsi masasına getirdim -çünkü
neden bedeniyle düşünür bir halk merak ed yorum

Kitabın son ana bölümü, "Sarışın ve İhtilal"de yer alan "Uyku ve İşkence" adlı şiirde şöyle:

"ben uyurken elini alnıma koy
serin sularda ıslat elini alnıma koy
düşlerimin dehşetinden koru beni
bir karanfil inceliğinde ölsem diyorum
gölgeme şekil verip yürüsem diyorum
kuru bir ağaç oluyorum bütün gün
evime giren hırsızla ihtimal ki boğuşurum
sen koru beni korumaya gelen devletten
bütün sıhhatinle bütün güzelliğinle
bir düşün yanımda uyurken sen
bir düşün yanında uyurken ben
kokundan teninden alıyorlar beni
bir düşün her gece vuruyorlar beni"

"Sevgili Yoldaş Kurbağalar", Nevzat Çelik'in şiir yolculuğunda, eski izleri sürerek yeni bir yaba hayvanına ulaşan bir avcıyı andırıyor. Şaşkınlıktan yeni kurtulmuş, biraz mahçup ve ustaca. Zaman zaman ironinin ve kara mizahın yoğunlaştığı; ince düşünülmüş, tartılmış ve kuyumculuk yapılmış dizelerin yer aldığı bir geri dönüş bu. Büyük bir sabrın sağlam ayaklarıyla. Bir iç direncin kalelerinin kapılarını açarak. Nevzat Çelik'in uzun suskunluğunu, "Artık bir şey yazamaz, bitti o!" şeklinde yorumlayanlar çıkmıştı. "Sevgili Yoldaş Kurbağalar", onlar için iyi bir ders k tabıdır! Yazımı, onlara gönderme yapmak için Nevzat'ın bir şiirini değiştirerek -ki bu yüzden şairinden de özür dileyerek- bitiriyorum:

"işte böyle kardeşim Nevzat
kim koşarsa ardında ince şiirin
anarlar anasını en çok onun
kendilerini şiir denizinin babaları sanan
sandal batıkları" ■

'Aşkolalım Devrimolalım Sevgili Yoldaş Kurbağalar'

MEHMET ÇETİN

Yakın günlerde bir dergide okumuştum: şu eski 'cezaevi şairleri'nin bir sayımını yap hele, tamamlar mı ne iş eylerler şimdi.. gibisinden bir yönlendirme sonrası birileri kalkıp sayım yapmış; kim evlendi kim öldü kim kaldı ve daha da önemlisi kim şiir yazmayı sürdürüyor diye...

Olabilir. Bunu yapanın niyetini tartışma konusu yapmıyorum ama;

Uzun yıllar sayım ekiplerinin günde bilmem kaç posta bizi sayıp durmasının yarattığı kanıksamadan mı ne, buna hiç tepki vermedik. En fazla hakkımızda verilen bilgilerin eksikliğine, yanlışlığına ve daha da önemlisi birçok arkadaşın sayımcı tarafından dışarda bırakılmasına gülümsedik gibi...

Ama anımsamadan da edemedik:

Akıl hastanesinin önünden geçen bir 'akıllı', duvarlara tırmanmış 'deli'lere sorar ya hani; siz içerde kaç kişisiniz diye.. ve onlardan birisi yanıtlar: Dışarıda siz kaç kişisiniz?

*

Sıkıldım, diye söze başlamak gerekiyordu sanırım; susmaktan sıkıldım.

Söz, bağlamını bulacaksa; bir kâğıt bir kalem içine hasret olduğumuz günlerde geliştirilen 'cezaevi edebiyatı' salvosuna fazlaca yanıt verememiş, durup meram anlatamamıştık. Ama gün döndü dışarıya çıktık ve yüz yüze geldik bunlardan kimileriyle. Ellerini vicdanlarına koyanlar oldu ve durduğu yerden kendisine müdahaleyi deneyen birileri.. Kimileri ortalarda yoktu artık ve kimileri de.. geçelim onları. Geçip gittik o süreci ve onlarca belki yüzlerce söyleşidir paneldir dinletidir meram anlatmak ya da biriktirdiğimiz sözü ve şiiri paylaşmak için dolaşıp durduk. Derken, hayatımızla ve şiirimizle geldik şimdilere...

Boy hedefi Nevzat

Yaklaşık on yıl önceden o dönem anımsandığında; hakkaniyet sınırlarını inanılmaz ölçülerde zorlayan onca yaklaşım arasında sanırım bende kişisel olarak en derin iz bırakan, 'ünlü' bir yazarımızın yaklaşımıydı. Gecikmeyle katıldığı koroda sesi öne çıksın diye miydi bilmiyorum ama kalkıp 'daha çük sorununu halledememişlerin edebiyat yapmasını hiç anlamıyorum' gibi bir şeyler deyivermişti işte. Demesine demişti de ne demek istiyordu toplumun vicdanı olması gereken bu 'ünlü' yazarımız; insanların zindanlara tıkıldığı, işkencelerden geçirildiği, ömürlerinin ölümoruçlarına ya da darağaçlarına sürüldüğü öylesine özgül bir dönemde; estetik eleştiri yapıyor deseydik olmuyordu etik bir tavır alış desek.. tersten okumayı bile deneyememiştik sanırım; acaba dışardakiler, söz konusu bu 'çük' sorununu kendileri ne kadar halletmişlerdi de kalkmış edebiyat yapıyorlardı... ve bu sorunu hallettiklerine, artık edebiyat yapabileceklerine dair referansı hangi merciden almışlardı, vb.

Gecikmeli de olsa sormuş oldum. Konumuza dönebiliriz.

Evet, özellikle o dönemde boy hedefi Nevzat'tı. İlk yayımlanan ve şiirdışı nedenlerle bir dönem arşın yedinci kadına bir sonraki dönem yerin yedi kat dibine gönderilmek istenen arkadaşımız. Üstlenilişin kitle psikolojisi anlaşılırdı da cehenneme gönderilmek istenmesinin psikozunu bir dönem anlamakta zorlanmıştık. Şimdi, Nevzat içeriye düştüğünde daha ondokuzundaydı ve o yaşlarda 'çük' sorununu halledemediği, halledemeyeceği varsayımıyla Nevzat'ın edebiyat yapmaması gerektiğini mi söylemeye çalışıyordu bu ünlü yazarımız.. Tuhaf şeyler oluyordu, tuhaf! (Bu da parantezici bir tuhaflık olsun: 'bağırma' iyor Nevzat, 'Sevgili Yoldaş Kurbağalar'ında; 'bağırma bir çükün çekilebileceği en son yere çekiliyorum') Ve belleğim beni yanıltmayacaksa Borges'a dair bir anımsamam var; Borges'ın, okyanusu anlatma biçimine derin hayranlık duyan okurlarından biri 'ne kadar olağanüstü bir anlatım' diye övgüde bulununca Borges, 'bir de görebilmiş olsaydım' diye yanıt verir.. Özetle, ondokuzunda içeriye düşen Nevzat'ın herhangi bir sorununu halletmeden içeriye düşmesi o sorunla ilgili şiiri yazamaması anlamına gelmezdi, bu bir. İkincisi ise, gencecik bir insan, yaşadığı ülkenin ve dünyanın devasa sorunları karşısında kavrayışına uygun olarak hayatını koyuyordu orta yere ve onu darağacına çıkarmak istemeleri pahasına düşlerinin öznesi olmaya çalışıyordu. İçtenliğini ve içerideki direnişi böyle bir duyarlılıkla estetik düzlemde yeniden üretme pratiğiyle orta yerdeyken, vesaire...

Sevgili yoldaş...

Dönemin psikolojisini kadrajlamak için bu uç örnek fikir vericidir sanırım. Sorun sistemin saldırıları değildi sadece, sistemin kendisini üzerlerinden ürettiği 'sol tandanslı' kimileriydi aynı zamanda ve o kimileri... geçelim ve şimdiye gelelim. Nevzat on küsur yıldır dışarıda artık. Bu süre içinde varsayılan o sorunlarını ne kadarıyla halletti ya da haltetti bu da tartışmamızın dışında. Biz vesile kılıp onun 'Sevgili Yoldaş Kurbağaları'na dönelim yüzümüzü. Bütün bu tartışmaları eskiterek bir ürün kanıtı duruyor orta yerde. Eğer ki Nevzat'ın *'aşkolalım, devrimolalım'* önerisince davranacaksak.. Ancak küçük bir uyarıyı da hemen yapmakta yarar var. Farkedilmiş olmalı ki, birilerinin yaptığından farklı olarak ve 'bozacının şahidi şıracı' ya da 'kör, sağırı ağırlar' örneklerindeki gibi, birbirimizin ürünlerine dair 'tanıtım' yapma ihtiyacı duymadık hiç. Eleştiriyi içinde durduğumuz hayatın içinde ve daha içerden yapmayı ertelememeye çalışmakta belki yetersiz kaldık ama birbirimizi tanıtmayı ya da öyle bir 'tanıtım'ı, hiç! dolayısıyla da..

Nevzat'ın hem hayatının hem de şiirinin içerisinden ve en yakın tanıklarındanım, bu bilinir. Sevgili Yoldaş Kurbağalar'ı da daha dosya aşamasındayken ilk okuyanlardanım. Heyecanla karşıladığım bir dosya olmuştu, öneri ve eleştirilerimle birlikte. Kuşkusuz ki bu özel bir durum ancak bununla bir ipucunu da paylaşmaya çalışıyorum; 'garsonların bile ciddiye almadığı' sesinden yakınır ya Nevzat, bu şiirler alıştığımız Nevzat Çelik şiirinden hayli farklı okunmalı sanırım. Onun sesine daha yaklaşan şiirler bunlar. Kimileri birer mırıldanma gibi gelebilir. Öyledirler. Ama o dinginlik içinde satırarasındaki eleştirel sahiciliği atlamak eksik bir okumaya neden olabilir sanki. Daha ilk şiirindeki ideolojik tavır alışıyla Nevzat, yaşayıp geldiği hayatın içeriden eleştirisini estetik olarak örgütleme sahiciliği ve *'varsalar da farkıma varmasalar da'* ben buradayım diyen bir yerden başlatmaktadır sözünü ki, bu özellikle önemsensin isterim.

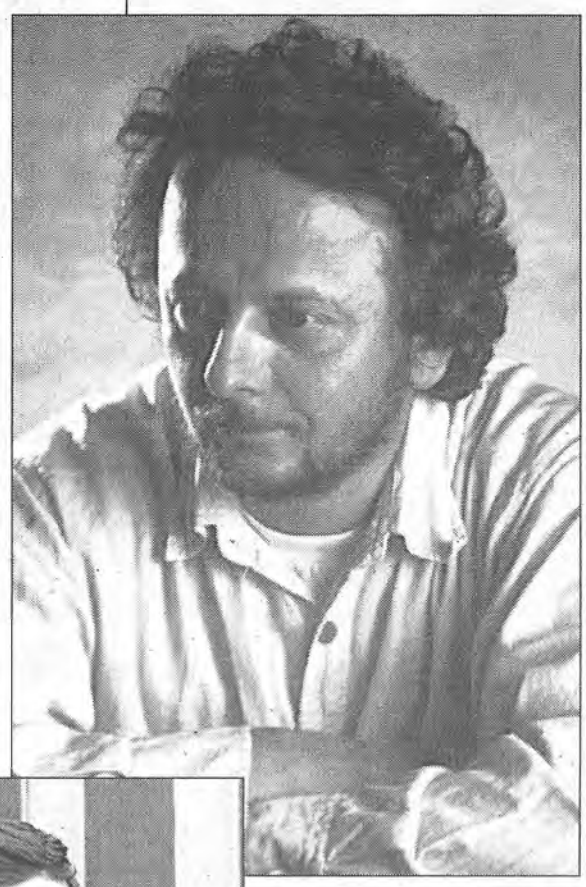

1988'den, 1998'e Nevzat Çelik....

Sevgili Yoldaş Kurbağalar'ın, Nevzat'a dair ezberi bozmaya aday bir kitap olduğunu söylemeye çalışıyorum. Onca ağır süreçten sıyrılıp gelince, fırsat bulmuş da çocukluğunun ayrıntılarını ve ordan öğrendikleriyle zenginleşen kırk odasının kapılarını şiirsel bir incelik ve yalınlıkla bize aralıyor olarak da anlaşılabilir dediklerim. Öyle de okunabilir. Olgunlaşma mı demeliydim yoksa; öyle düşünüyorum. Sevgili Yoldaş Kurbağaları'yla Nevzat şiirinin imge örgüsünden mimarisine, kendi sesini derinleştirmekten içinde durduğu dünyanın ideolojik deşifrasyonuna kadar hayatın sınırlarında şiiriyle kendi serüvenine ışık çalıyor. *'aşk en örgütlü devlet hayatımızda'* dize örneğinde ya da sarmaşık ile ölümoruççusu arasındaki ilişkiyi kurduğu yerde bunu daha yüksek sesle söylüyorum. Öfkesini *'şiddeti suyu bulandırmayan'* bir derinlik ve kesinlikte örgütlerken, egemenlikçi ideolojilerle hesaplaşmasını mülksüzlükle tariflediği yerde, vb. bunların şiir cinsinden de olsa önemsenmesini özellikle isterdim çünkü birilerimiz geçip geldiği bunca tartışmalı bir süreçten sonra kalkıp *'getire getire işte bu basit bilinebilirlikleri'* getirdim diyorsa.

Bir şey daha diyor ama:

"ya kangalımı tasmasız geçireceğim aranızdan

ya da bugünlerde acımadan şiirler salacağım üstünüze"

Kendini tutan bu balıkçı, *'bir şey adına yalan söyleyen imgeyi'* getirdiği Sevgili Yoldaş Kurbağalar'ıyla bir kez daha ve daha da yalınlaşarak duruyor ortayerde. Şiiriyle çıplaklaştırıp sahicileştirdiği halledişlerini haltedişlerini bilmem daha neler edişlerini düpedüz getiriyor işte şiirin diliyle. Belki de ilk kez bu kadar az 'şair' olmayı deneyerek.. Daha az 'şair' olma çabasının ideolojik bir tercih olarak daha az erkek, daha az iktidar, daha az bilmem ne.. gibi, egemenlikçi ideolojilerden kopuş denemesinin biriktirdiği bir hayatbilgisi bağlamında okunmasını da ayrıca isterdim.

Şiire bir katkı

Nevzat'ın, bu kitabında en yüksek sesle söylediği dize sanırım *'geçmişim mi geleceğim geleceğim mi geçmişim/ pişman değilim'* dizesi olsa gerekir ki bunun, bugününe çağırdığı aşkolma ve devrimolma haliyle birlikte anlaşılmasına özen gösterilmelidir diye düşünüyorum. Ve bu vesile kılınarak, şiirindeki geçmişinden geleceğine yine şiirin olanakları ve hakkaniyet içinde konuşmayı sürdürelim diye öneriyorum.

Hakkaniyet diye bir ekleme yapıyorum çünkü sözün başıydı; yapılacak eleştiri estetiğin alanında seyrettikçe ne söylenirse söylensin söyleyene özeldir ve bu hakkaniyet sınırları içinde şiire bir katkıdır. İşte, burdan gelişecek eleştiriyi ortak kazanıma dönüştürme önerim de oradan..

Alfabenin ilk harfinden son harfine aşk yolculuğunda kanattığı kalbiyle Nevzat; aşk, mülkiyet ve iktidar sorgulamasında gerçekten de farklı bir tartışmanın olanaklarını sunuyor diye düşünüyorum ve buna vurguyla yineliyorum ki, Sevgili Yoldaş Kurbağalar'ı da vesile olarak kazanıma dönüştürülebilecek böyle bir tartışmayı şiirin olanaklarını kullanma ve daha da geliştirme özlemiyle çoğaltalım. Ama, hakkaniyet! En azından İhsan Sabri Çağlayangil tarafsızlığıyla ve Sevgili Yoldaş Kurbağalar diye söze başlayabilme içtenliğiyle...

Not: Şiirin konuşulacağı yerde İ. S. Çağlayangil'in işi ne ola, diye sorulabilir hemen. Doğrudur ama şiir adına şiirden çok başka şeyler konuşulageldi hep, özellikle de Nevzat özelinde, yansız olmayan ben bile Çağlayangil'in tarafsızlığını önererek konuşmayı sürdürelim diyorsam, meramım şu; bilindiği üzere 1937-38'de Dersim'de bir isyandan söz edilir ve akabinde büyük bir kıyım yaşanır. Seyit Rıza ve yoldaşlarının idamını gerçekleştirmek üzere merkezi otorite adına İ. S. Çağlayangil Elaziz'e gönderilir. Resmi tatil günü olmasına rağmen Çağlayangil mahkemeden idam kararını çıkartır ve Seyit Rıza ile içlerinde oğlu da olan yandaşlarını darağacına.. Bunu yapmasına yapar ama Seyit Rıza ve arkadaşlarının o anki davranış ve son sözlerini hakkaniyetle onlara ve tarihe teslim etmek gibi bir 'tarafsızlığı' da gösterir. İlginize... ■

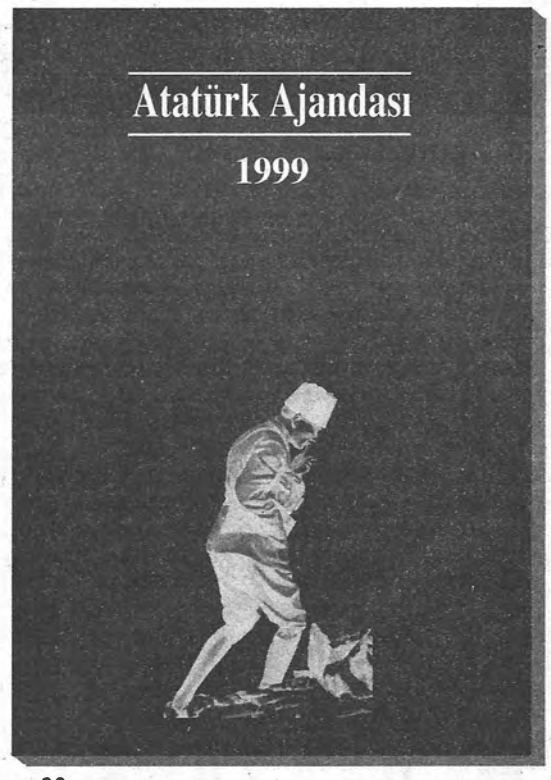

"1999 ATATÜRK AJANDASI" ÇIKTI

Doğumunun üçüncü yılında "ATATÜRK AJANDASI", nicelik ve nitelik yönünden beklenen görkemine yaklaştı.
365 gün ATATÜRK 'le birlikte yaşamak isteyenler için çok özel bir ürün.

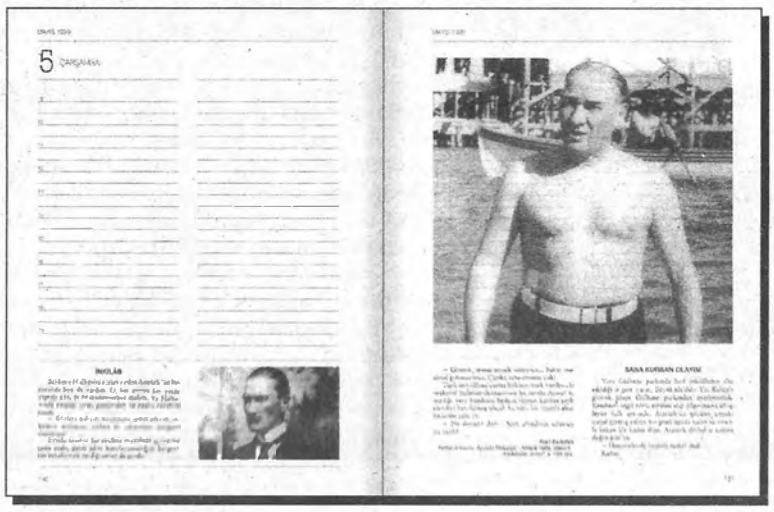

* Tam 400 sayfa
* Cumartesi ve Pazar günleri, yarım; diğer günler tam sayfa takvim
* Boyutları : 28 X 20

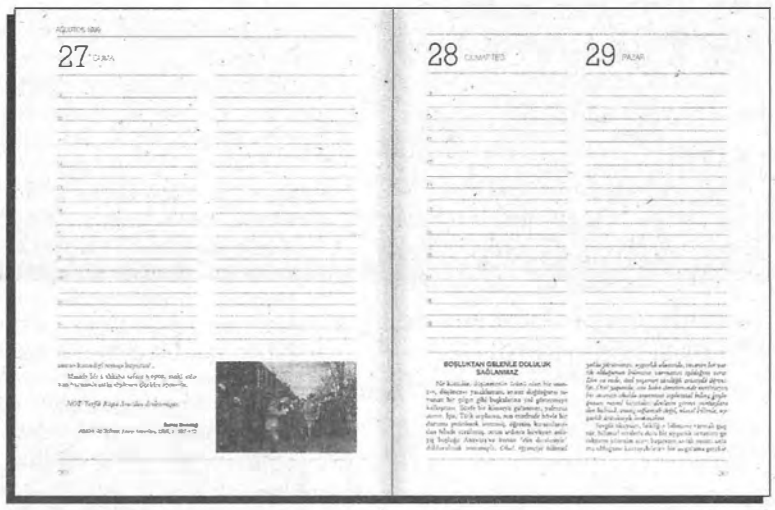

* ATATÜRK'ün 222 değişik fotoğrafı
* İki yüz sayfalık orta boy bir kitabı kapsayacak denli geniş; içerik yönünden beyinleri ve gönülleri dolduracak denli de onlarca ayrı kalemden çıkma, zengin bir yazı demeti
* Ederi : 2.500.000.- Tl.dir

İSTEME ADRESİ :İLHAN URAN İsmetiye Caddesi Şahande Sokak Aydın Han No. 23/10 Mercan / İstanbul
Telf.: (0212) 526 84 90 - 522 09 35 Faks : (0212) 527 88 47

Not: 1- Ödemeli gönderilmez. İsteklilerin, İş bankası Mercan şubesi 220008 numaralı İLHAN URAN hesabına ajanda bedelini yatırmaları, adres bildirme koşuluyla yeterlidir.
2- Kargo ücreti alıcınındır.

GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

SÖYLEV
CİLT
-1-

İlhan URAN

* Değişik nedenlerle bugüne değin "SÖYLEV"i okumamış yada okuyamamış olanların, tüm gerekçeleri ortadan kalkıyor.
* 2560 sayfanın sekize bölünerek, her üç ayda bir basılması tasarımlanan küçük küçük sevimli ciltler.
* Osmanlı Türkçesi- Günümüzün Türkçesi olarak, bire bir karşılıklı sayfa.
* Şimdiye değin "BELGELER" bölümü, hep ayrı düşünülmüş. Diğer nedenlerin yanında, "Belgeler"in ilgi görmemesinin önemli bir nedeni de bu olmalı. Bu kez değişik bir yöntem uygulandı. Her cilde düşen "Belge", o cilde alındı. Örneğin, "SÖYLEV"in ilk yüz sayfasındaki 54 belge, yine karşılıklı bire bir yöntemiyle ilk cilt düzenlemesine alındı.
* Yüzde yüz bireysel ve amatör bir çalışma. Eksikleri elbette çok. Ancak; eleştiri ve öneriler yoluyla bu "Baş yapıt"ı, zaman içinde daha güzelinin yapılamayacağı bir düzeye getirmek amaç olunca, hoş görüleceğini umarım.

İletişim adresi yukarıdadır.

* Baskıya hazırlanıyor.

İlhan Uran

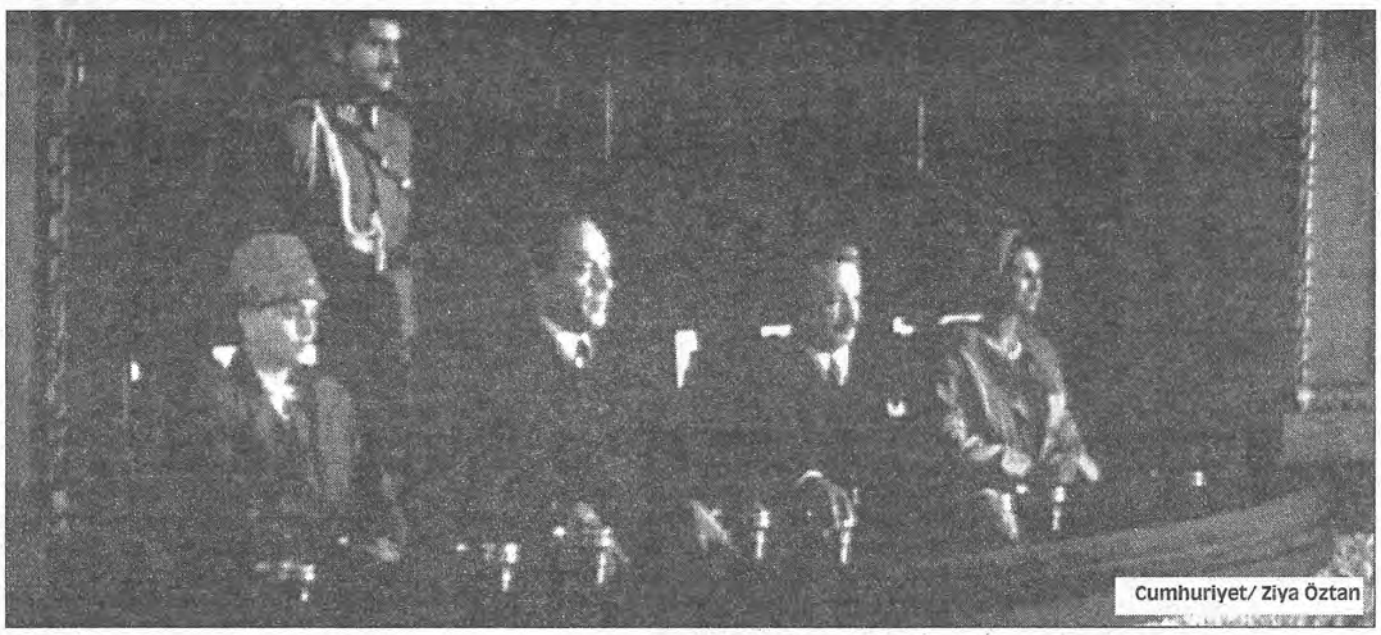

Cumhuriyet/ Ziya Öztan

Sinema'nın tarih'le randevusu

Türkiye Sinema ve Audiovisuel Kültür Vakfı TÜRSAK ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı işbirliği ile Cumhuriyet'in 75. Yıl kutlama etkinlikleri çerçevesinde 4-10 Aralık 1998 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen "1. Uluslararası Sinema - Tarih Buluşması"nın programına bakıldığında, gösterilecek 137 filmin hepsinin tarihi konu aldığı görülüyor. Yedi panel, seminer ve söyleşinin yer aldığı etkinlikte bir de "İnsan Hakları Fotoğraf Sergisi" yer alıyor. Etkinlikle ilgili bir de katalog yayımlandı.

VECDİ SAYAR

Yarın (4 Aralık) İstanbul, tarihi bir buluşmaya tanık olacak. Sanatların en genci sinema, iki kıtanın buluştuğu kentte tarih baba ile buluşacak. İstanbul kenti yeni bir festivale kavuşacak böylelikle.

"Uluslararası Sinema-Tarih Buluşması"nın en önem i ayrıca ığı "uzmanlaşmış" bir kimlikle seyircinin karşısına çıkması olacak. 4-10 Aralık tarihleri arasında izleyeceğimiz 137 filmin hepsi de tarihi konu alıyor. Kısacası, sinema sanatının tarihle hesaplaşmasına tanık olacağız bir hafta süresince. Bütün nutukların anlamsızlaştığı, bütün beyazların kirlendiği bir ortamda tarihin hakemliğine başvuracağız.

Tarih bilincine sahip olmayan toplumların geleceklerini kurmakta nasıl zorlandıklarını biliriz. Biliriz de, gene de fazla ilgilenmeyiz tarihle. Güncel yaşamımızdan kopup, tarihin labirentlerinde yolculuk yapmaya fazlaca vakit ayırmayız. İşte, sanatların en popüleri sinema, tarihi ayağımıza getiriyor. Bir hafta boyunca çağlar arasında dolaşıp, bir ülkeden diğerine atlayabiliriz kolaylıkla. Böyle bir yolculuktan daha keyifli ne olabilir?

Ağrı'ya Dönüş/ Tunca Yönder

Filmlerden çıktıktan sonra, kitapçılara uğramayı da ihmal etmemek gerek. Bir saatlik bir belgeselin, ya da iki saatlik bir konulu filmin verdiği heyecanla, aynı temayı ele alan kitapları karıştırmak, bilgimizi derinleştirmek ihtiyacını hissedebiliriz.

Sinema sanatının en gözde türlerinden biridir tarihsel yapımlar. Çocukluk yıllarımızda az mı heyecanlandık tarihsel filmlerde, az mı gözyaşı döktük, alkış tuttuk tarihin büyük kahramanlarına...

Tabii her zaman ezilenden, mazlumdan yana çıkmıyordu bu filmler. "Spartaküs" gibi kahramanlar çoğunlukta değildi o zamanlar. Beyazperdeden gönlümüzü çalanlar çoğu kez yakışıklı kovboylar, zalim kraliçelerdi. Gel zaman, git zaman Hollyood denen bu "hayal makinesi" başka tür filmler de yapar oldu. Başka tür kahramanlar, sıradan insanlar karşımıza çıkmaya başladı. O zaman, beyazperdedeki yakışıklı kovboyların pek de o kadar da haklı olmadığını, kızılderililerin her zaman vahşi olmadıklarını, hatta çoğu kez kovboylardan daha "insan" olduklarını anlamaya başladık. Tarihe başka türlü de bakılabileceğini, bakılması gerektiğini fark etmeye başladık. Sinemanın zihinlerimizdeki bu dönüşüme katkısını azımsamamak gerek.

"Sinema-Tarih Buluşması"nda karşımıza gelecek filmler, işte bu bilinçlenme sürecini hızlandırabilecek nitelikte. Çoğunlukla çağımızın sorunlarına ışık tutan filmler. Bir kısmı belgesel, büyük bir çoğunluğu ise kurmaca.

Sinema-tarih ilişkisi üstüne değerli yapıtlar vermiş bir ünlü tarihçi, Marc Ferro'nun dediği gibi "Film, gerçeğin görüntüsü olsun ya da olmasın, ister belge ya da kurmaca,isterse gerçek ya da tümden düşsel entrika olsun Tarih'tir" (Sinema ve Tarih, Kesit Yayıncılık).

Tabii, tarihsel filmlere ayrılan bir festivalde nostaljiye de yer olmalı. Ama, bu ilk yılda günümüzün sıcak temaları ağır bastı. İlerki yıllarda, çocukluğumuzun güzel yı larına uzanmayı da düşünürüz elbette. Bu ilk festivalin ana temasını "aydınlanma" oluşturuyor.

Cumhuriyetimizin 75. Yılını kutladığımız 1998 yılına en çok yakışan temanın bu olduğunu düşündük. Bu temaya ilişkin ülkemizden ve dünyanın farklı köşelerinden filmler izleyeceğiz. Üç yönetmenimizin farklı yorumları ile "Vurun Kahpeye", Yusuf Şahin'in Altın Palmiye'li yapıtı "Kader", aydınlanma sürecinin doğu toplumlarında karşılaştığı engelleri vurguluyor. Robert Enrico'nun iki bölümlü epik yapıtı "Aydınlanma Yılları" ve "Dehşet Yılları" ile Mnouchkine'in "1789"u ise aydınlanmanın kaynağındaki sorunları irdeliyor.

Türkiye devletinin kuruluş yı larından günümüze uzanan serüvenini yorumlayan yapıtlar, "Kurtuluş'tan Cumhuriyet'e" başlığı altında toplandı.

1988'in önemli yıldönümlerini göz ardı edemezdik elbette. "Otuz Yıl Sonra: Sinemada 68" başlıklı bölümde, 68'in ayak seslerini duyuran yapıtların yanı sıra, 68'i sıcağı sıcağına anlatan belgesel ve kurmaca (konulu) yapımlar yer aldı.

Bu yılın bir başka önemli yıldönümü de, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 50. yıldönümü. Bu temayı birkaç alt başlık etrafında ele alacağız. Günümüzde yaşanan insanlık dramlarından biri, Yugoslavya dramına tanıklık eden kurmaca ve belgesel filmler, sinema silahına sorumluluk duygusu ile yaklaşan yönetmenlerin imzasını taşıyor. Brian Lapping'in BBC için gerçekleştirdiği altı bölümlük belgesel, "Yugoslavya'nın Ölümü" ya da Fransızca adıyla "Bir Ulusun İntiharı", benzer sorunlara sahip ülkeler için bir ibret belgesi değerinde.

Ademir Kenoviç, Goran Paskalyeviç gibi usta yönetmenler de Balkanlar'daki bu drama kendi pencerelerinden bakı-

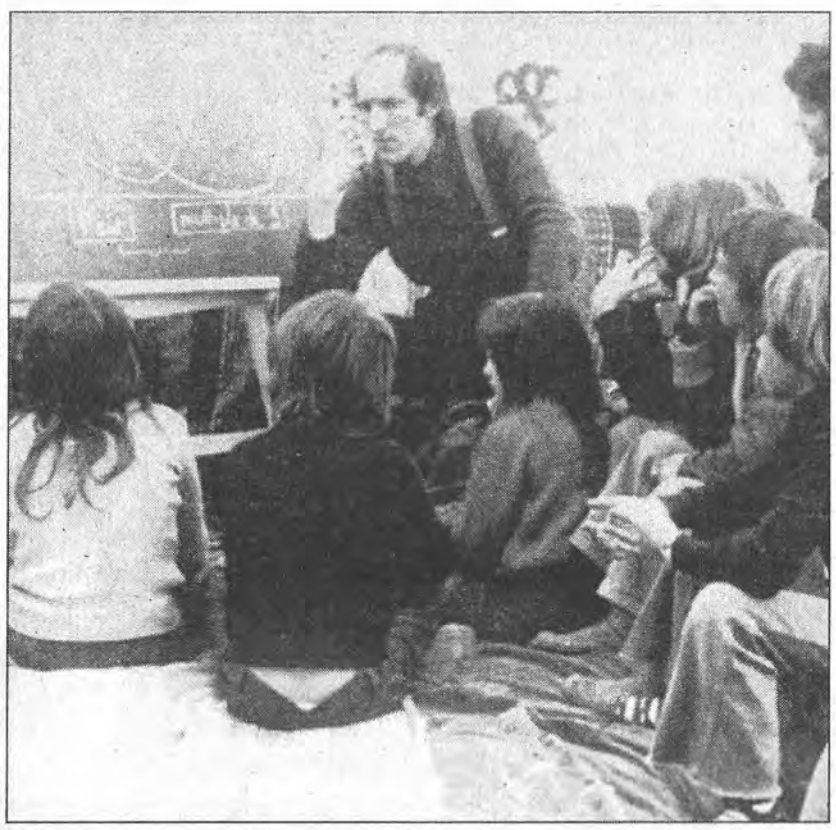

"Sinema-Tarih Buluşması"nda karşımıza gelecek filmler, çoğunlukla çağımızın sorunlarına ışık tutan filmler. Bir kısmı belgesel, büyük bir çoğunluğu ise kurmaca.Bunlardan birkaçı: Alain Tanner'dan '2000 Yılında 25 Yaşında Olacak Jonah' (Solda), Patricio Henriquez'den 'Salvador Allende'nin Son Savaşı' (sağda ,üstte) ve Andre Malraux'nun 'Umut'u.

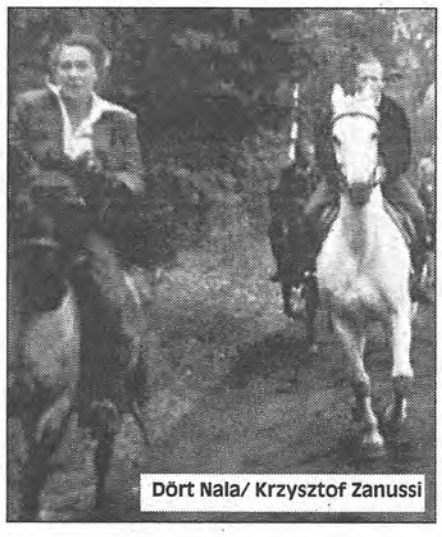
Dört Nala/ Krzysztof Zanussi

yorlar. İnsan Hakları'nın önemli bir alanı da "kadın hakları". Bu alana özellikle İslam ülkelerinin kadın sinemacılarının bakışı ilgiyle izlenmeye değer. Cezayirli kadın romancı Yamina Benguigi'nin "Türban" sorununu ele alan üç bölümlük belgeselinin, "türban"ı bayraklaştıran aydınlarımıza söyleyecek çok şeyi olmalı. Mısır'dan Bengladeş'e uzanan bir coğrafyada kadın haklarının ne durumda olduğunu öğrenmek isteyenler bu bölümde yer alan belgeselleri kaçırmayacaklar kuşkusuz.

Ülkemizde yeterince tanınmayan, televizyon kanallarımızın pek rağbet etmediği bir alan olan belgesel sinemanın gücüne ilişkin kuşkusu olanlar "Sinema-Tarih Festivali"ni kaçırmasınlar derim. Şili'den Bolivya'ya, Yunan İç Savaşı'ndan, FBI'da dönen dolaplara uzanan görkemli bir panorama geliyor karşımıza. Uluslararası Belgesel Yarışma'da yer alan 16 yapıtı, jüri ile birlikte değerlendirip, size göre en iyiyi seçebilirsiniz (Bu bölümün filmleri Türkçe altyazı ile sunulacağı için, yabancı dil bilmeseniz de, bir şey kaçırmayacaksınız). Yarışma dışı belgesellerin özgün dilinde sunulacağı (hangi seanslar olduğunu öğrenmek için çizelgeye bakınanız gerekecek) festivalde ağırlığı kurmaca filmler oluşturuyor. Alkazar, Beyoğlu ve Akademi sinemalarında sunulacak filmlerin hepsi Türkçe altyazılı. Michael Verhoven ve Gianfranco Mingozzi'ye ayrılmış toplu gösterilerin yanı sıra, 10 filmin yarışacağı bir Uluslararası Kurmaca Film Yarışması var. Bu yarışmada Fransa'dan Estonya'ya, Polonya'dan Çin'e uzanan zengin bir dünya panoraması gelecek karşımıza.

Tabii, bir de 100. Doğuş Yıldönümü'nde Eisenstein ustaya bir saygı sunuşu var. Ülkemizde bugüne dek hiç görülmemiş filmleri ile. Umarım, yalnızca filmlerini izlemekle kalmaz, kitaplarını da okumaya vakit bulursunuz ustanın, bu yoğun hafta boyunca. Tarih bir labirentse eğer, bu labirenti keşfetmenin iki yolu var: Sinema ve kitap... İkisini de ihmal etmeyin derim... ■

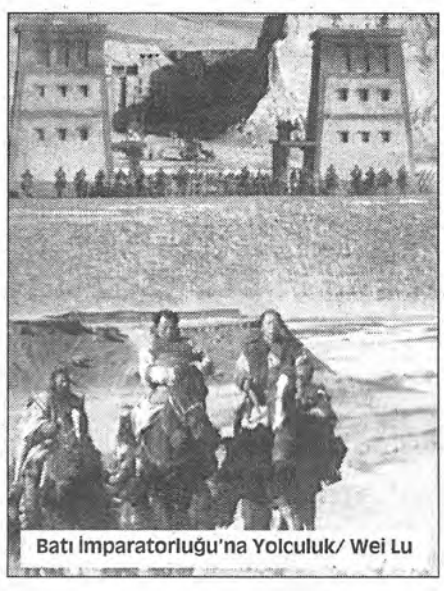
Batı İmparatorluğu'na Yolculuk/ Wei Lu

Tarih bilinci ve kültürel kimliğin gelişmesi için

Ülkemizin günden güne tırmanmakta olan toplumsal sorunlarına kalıcı çözümler bulmada tarihsel bilincin ve kültürel kimliğin geliştirilmesinin önemine; ve bu bilinci aşılama konusunda sinemanın ve görsel-işitsel 'ortamın' gücüne duyulan inançla hazırlanan festivalin açılışı 4 Aralık 1998 tarihinde Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda, ödül töreni ise 9 Aralık 1998 tarihinde Lütfü Kırdar Kongre Merkezi'nde yapılacak. Filmler Alkazar, Beyoğlu, Aksanat, Akademi İstanbul, Borusan Kültür Merkezi ve Bilgi Üniversitesi salonlarında izlenebilecek. "I. Uluslararası Sinema - Tarih Buluşması"nda film gösterimlerinin, uluslararası ve ulusal yarışmaların yanı sıra çeşitli panel, seminer ve söyleşiler de yer alacak. "Bir Çağdaşlaşma Projesi Olarak Türkiye Cumhuriyeti" ana teması çerçevesinde Cumhuriyet'in kuruluş ve gelişme sürecinin çeşitli aşamalarını yansıtan yapıtların yanı sıra dünyanın çeşitli ülkelerindeki "Aydınlanma" süreçlerini irdeleyen yapıtlar izlenecek.

Cumhuriyetin 75. Yıldönümü onuruna düzenlenen **"Kurtuluştan Cumhuriyete"** adlı bölümde, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına uzanan Türk filmleri izleyiciye sunulacak.

"Aydınlanma"nın Sineması adlı bölümde farklı ülkelerde yaşanan "Aydınlanma" süreçlerini beyazperdeye yansıtan, Yusuf Şahin'in Cannes Film Festivali'nde Büyük Ödülü kazanan "Kader" adlı yapıtının yanı sıra Robert Enrico'nun "Aydınlanma Yılları" ve "Dehşet Yılları", Guiliano Montaldo'nun "Giordano Bruno", Ariane Mnouchkine'nin "1789", gibi yönetmenlerin filmleri yer alıyor.

Uluslararası Uzun Metrajlı Kurmaca Film Yarışması'nda dünya sinemalarından tarihsel temaları işleyen, son üç yıl içinde üretilmiş uzun metrajlı konulu filmlerin yer alacağı bu bölümde, filmler uluslararası bir jüri tarafından değerlendirilecek ve kazanan filmler 9 Aralık 1998 günü Lütfü Kırdar Kongre Merkezi'nde yapılacak Ödül Töreni'nde açıklanacak. Son Venedik Festivali'nde büyük ilgi gören Shekhar Kapur'un "Elizabeth" filmi, Jacgues Audiard'ın "Gizli Kahraman", Anwar Kawadri'nin "Nasır", Wei Lu'nun "Batı İmparatorluğuna Yolculuk", Helke Misselwitz'in "Küçük Melek", Hardi Volmer'ın "Bütün Leninlerim", Krzysztof Zanussi'nin "Dört Nala", Livia Gyarmathy'nin "Kaçış", Edgardo Cozarinsky "Rothschild'in Kemanı", filmlerinin izleneceği bölüme Türkiye'den Ersin Pertan "Kuşatma Altında Aşk" filmi ile katılacak.

Tarih konulu belgesel yapımların yarışacağı **Uluslararası Belgesel Film Yarışması** ayrı bir uluslararası jüri tarafından değerlendirilecek. Bu bölümde dünya siyasetinin ünlü liderlerinin hayat öykülerini yansıtan ve dünya tarihinin ilginç olaylarını konu alan belgeseller gösterilecek. Pierre Abramovici'nin "Opus Dei: Uzun Yürüyüş", Juri Chaschtschewatskij "Sıradan Bir Başkan", Magali Negroni'nin "Federico Garcia Lorca", Dushan Hanak'ın "KâğıttanKafalar", Jocelyn Saab'ın "Saygon'lu Bayan", Mesut Tufan ve Robert Qafzezi'nin "Enver Hoca'nın Arnavutluk'u", H.C. De la Cassiniere'nin "Karaborsa Yılları", Silvano Castano'nun "Yaşasın Tina", Henri Colomer'in "Gerçek Tepesi", Stephane Khemis ve Jean, Michel Gaillard'ın "Franco Yahudileri Kutardı mı?", François Moreuil'in "Tito ve Stalin: İstisna ve Kural", yarışmaya katılan belgeseller arasında yer alıyor. Yarışmada Türkiye'yi Mustafa Ünlü'nün "12 Eylül" belgeseli temsil edecek.

Yarışma dışı belgesel filmler arasında Jean Francois Delasus'un "(J. EdgarHoover) Amerikan'ın Büyük Biraderi", Ara Güler'in "Kahramanın Sonu", Anne Levy Morella'nin "Gabriel'in Düşü" Süha Arın'ın "Cemal Reşit Rey" filmleri yer alacak.

"Ustalara Saygı"

"Ustalara Saygı" bölümü ise iki ustaya ayrıldı. İtalyan yönetmen Gianfranco Mingozzi ve Alman yönetmen Michael Verhoven filmlerinden oluşan bölümdür.

1998 yılının Sergei Eisenstein'in doğumunun 100. yılı olması nedeniyle ünlü yönetmenin anısına hazırlanan **"Doğumunun 100. Yılında Eisenstein"** bölümünde Rus yönetmenin "Potemkin Zırhlısı"nın 1976 yılında gerçekleştirilen ve müziği Dimitri Şostakoviç tarafından yapılan versiyonu, tamamlayamadığı "Yaşasın Meksika"nın 1979 yılında Grigori Aleksandrov tarafından gerçekleştirilen versiyonu ve "Bejin Çayırı", "Grev", "Eski ve Yeni" "Ekim" gibi ülkemizde çok az tanınan yapıtları da yer alıyor.

Dünya sinemalarının çağımızın önemli tarihsel olaylarına bakışını yansıtan, kurmaca ve belgesel yapımlardan oluşan **"Çağımızın Tanığı Sinema"**da andre Malraux'nun "Umut" adlı başyapıtının yanı sıra, Jan Kadar ve Elmor Klos'un "Ana Caddedeki Dükkân", Silvano Castano'nun "Küçük Bir Taş", Patrizio Guzman'ın "Şili İnatçı Bellek", Robert Manthoulis'in "Yunan İç Savaşı" filmleri izlenecekler arasında.

Otuz Yıl Sonra: Sinemada "68" adlı bölümde ise, yakın tarihin önemli bir dönüm noktasını oluşturan 1968 olaylarına sinemanın yaklaşımını örnekleyen yapıtlar yer alıyor. Bu bölümde Alain Tanner'ın "2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Jonas", Lucian Pintilie "Canlandırma", Chris Marker'ın "Göğün Ardı Kırmızı", Jan Nemec'in "Parti ve Konuklar", Jean Luc Godard'ın "Çinli Kız", Romain Goupil'in "Otuz Yaşında Ölmek" filmleri izlenecekler arasında.

İnsan Hakları Beyannamesi'nin kabul edilişinin 50. Yılı olması nedeniyle hazırlanan **"İnsan Hakları Beyannamesi'nin 50. Yılında İnsan Hakları ve Sinema"** başlıklı bölümde çeşitli ülkelerin insanhaklarına ilişkin sorunlarını yansıtan filmler yer alıyor. Aydınlanma kavramının insan haklarından bağımsız düşünülemeyeceğinden yola çıkarak hazırlanan programda insan haklarının farklı yönlerine ilişkin konulu filmler izlenecek. Angus McQueen ve Paul Mitchel'in "Yugoslavya'nın Ölümü" belgesellerinin yanı sıra, Goran Paskalyeviç'in "Barut Fıçısı", Ademir Kenovic'in "Mükemmel Çember" Bernard Henri-Levy ve Alain Ferrari'nin "Bosna"sı izlenecek filmler arasında yer alıyor. Kadının İnsan Hakları alt başlıklı diğer bölümde ise Yamina Benguigi'nin "Göç Anıları" ve "İslam'ın Kadınları" adlı belgeselleri; Atteyat al Abnoudi'nin "Demokrasi Günleri" adlı filmleri bu bölümde gösterilecek filmler arasında.

"100 Milyon Mayına Karşı 10 Kısa Film" İnsan Hakları bölümünde gösterilecek filmler arasında yer alıyor.

Sinemada Tarih Yorumları bölümünde Claude Berri'nin "Lucie Aubrac" Carlos Saura'nın "Ay Carmela", Patrice Leconte'un "Gülünç", Peter Duncan'ın "Devrim Çocukları", Richard Loncraine'nin "III. Richard" filmlerinin yanı sıra, çeşitli yönetmenlerin yapıtları izleyicilerle tekrar buluşacak.

Ulusal Yarışmalar

Çağımızın etkili kitle iletişim araçlarından biri olan sinema aracılığıyla, toplumumuzda tarihsel bilincin yaygınlaştırılması, nitelikli tarihsel yapımların özendirilmesi amacıyla festival çerçevesinde düzenlenen **Ulusal Yarışmalar** tamamlandı. "Sinema Öğrencileri Kısa Filmleri Destek Programı ProjeYarışması"nda seçici kurulun yaptığı değerlendirme sonucunda Devrim Erdoğan'ın "75 Yıla 4 Tanık", Tuçen Gökçeler'in "Bir Cumhuriyet Kadını Portresi", Bahar Kılıç'ın "75 Yıl Nasıl Eğlendik", İlknur Tucu'nun "Cumhuriyetten Günümüze Şapka Kültürü", Mehmet Günal'ın "Karanlıktan Işığa", Övünç Meriç'in "Çıkış" projelerine 50.000.000.- TL. maddi destek verilerek, yapıtlarını üretme olanağı sağlandı.

Belgesel Film Yarışması

Belgesel Film Yarışması'nda ise seçici kurulun değerlendirmesinde ise Uğur Aydedim'in "Gören Göz İçin Kadıköy", Sezgin Türk'ün "İnsanını Yitirmiş Kent Kayaköyü-Levissi", Rıza Kıraç'ın "Alim Hoca" ilk üç sırayı aldı. "Uzun Metrajlı Film Öyküsü" yarışmasında Elfe Uluç'un "Abdülaziz ve Eugenie", Ayla Kutlu'nun "Yedinci Bayrak", Zuhal Pesen'in "Yeşil Gece" öyküleri büyük ödülü paylaştı. Ulusal yarışmalarda kazanan tüm yarışmacılar 9 Aralık 1998 tarihinde Lütfü Kırdar Kongre Merkezi'nde yapılacak törenle ödüllerini alacak.

Festival kapsamında, sinemanın tarihle ilişkisini irdeleyen, bu ilişkideki "gerçeklik", "sadakat", "özgün yorum" boyutlarını tartışmaya açan panel ve seminerler yer alacak.

Ayrıca festivalin konuğu olarak İstanbul'a gelecek yönetmenler ve oyuncularla söyleşiler, "Belgesel Sinema Tarihi Sorguluyor", "68 ve Sinema", "Aydınlanma, İnsan Hakları ve Sinema" isimli paneller ve "Bir Roman-Üç Yorum: Vurun Kahpeye", "Cumhuriyet Tarihi'ne Bir Bakış: "İnönü Belgeseli" başlıklı seminerler gerçekleştirilecek. Türk Demokrasi Vakfı ile birlikte İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 50. Yılı nedeniyle düzenlenen "İnsan Hakları Fotoğraf Sergisi" 4-10 Aralık 1998 tarihleri arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Sergi Salonu'nda izlenebilecek. ■

Emre Kongar'dan "21. Yüzyılda Türkiye"

Toplum, Toplumbilim ve Modeller

ARUS YUMUL

Kongar kitabında Osmanlı'dan bugüne, bugünden geleceğe Türkiye'yi değişik yönleriyle inceliyor ve Türkiye'nin geçirdiği ve geçirmekte olduğu değişim süreçlerini farklı yönleriyle ele alıyor. Kitap hem Kongar'ın geliştirdiği kuramsal bir modele dayanıyor, hem de bu model ampirik verilerle destekleniyor.

Emre Kongar'ın 21. Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı adlı kitabı son zamanlarda Türkiye'de örneğini pek görmediğimiz makro düzeyde oldukça kapsamlı bir sosyolojik çalışmanın örneği ve kuramsal bir model denemesi. Kongar bu kitabında Osmanlı'dan bugüne, bugünden geleceğe Türkiye'yi değişik yönleriyle inceliyor ve Türkiye'nin geçirdiği ve geçirmekte olduğu değişim süreçlerini farklı yönleriyle ele alıyor. Kitap hem Kongar'ın geliştirdiği kuramsal bir modele dayanıyor, hem de bu model ampirik verilerle destekleniyor. Türkiye üzerine yapılmış araştırmaların geniş bir bölümünün yazar tarafından kullanılmış ve temel göstergelerle ilgili istatistiklerin tek bir kitapta toplanmış olması, kitabın önemini daha da artırıyor, esere sosyal bilimciler açısından bir başvuru kitabı olma özelliğini kazandırıyor.

Dış dünya, ideoloji ve sınıflaşma

Kongar üç temel değişken - dış dünya, ideoloji ve sınıflaşma - üzerine geliştirdiği kuramsal modelinde toplumsalyapı ile toplumsal değişmeyi birlikte ele alıyor, iç dinamik öğeleri ile dış dinamik öğelerinin etkileşmesinin sorunlar ve süreçler üzerindeki etkilerini irdeliyor ve geleceğe yönelik çözümlemelerde bulunuyor. Kongar, 21. Yüzyılda Türkiye'yi biçimlendirecek en önemli süreçleri küreselleşme, kentleşme ve demokratikleşme süreçleri ve aynı yüzyıl Türkiyesini yönlendirecek güçleri de büyük sermaye, askeri bürokrasi ve Amerika Birleşik Devletleri olarak belirliyor. Kongar'ın modelini dayandırdığı üç temel değişkenden dış dünya, tarihsel süreçleri, çevre koşullarını, diğer ülkelerle olan ilişkileri ve küreselleşmeyi; ideoloji Türkler'in, Osmanlılar'ın tarih içindeki devlet anlayışını, geleneklerini, kültürlerini, Batılılığı, Atatürkçülüğü, Siyasal İslamı ve ayrılıkçı etnik hareketleri, sınıflaşma ise çeşitli süreçleri kapsıyor. Yazar bu değişkenlerle güçleri ele alıp tarihsel, toplumsal, siyasal süreçler hakkında saptamalar yapıyor ve öngörülerde bulunuyor.

Kongar; Türkiye'nin toplumsal değişimini açıklamakta genel modellerin kullanılmasının da, Türkiye örneğinden hareketle tümel genellemelere gidilmesinin de yanıltıcı sonuçlar doğuracağını, 'Türk deneyini evrensel modeller kurmakta kullanmak' kadar 'evrensel modelleri Türk deneyini açıklamakta' kullanmanın da sosyal bilimcileri yanılgılara sürekleyeceğini belirtmekte, ancak aynı zamanda kendi geliştirdiği üç temel değişkenli toplumbilimsel modelin kuramsal olarak evrensel olduğunu ileri sürmektedir: 'dünyadaki bütün toplumların yapı ve değişme çizgileri bu üç temel öğe çerçevesinde çözümlenebilir' (s. 681) demektedir. Ancak Kongar geliştirdiği modelinde bu öğlereden hiçbirine belirleyici bir rol yüklememekte, mekanik ve tek taraflı nedensellik ve nedensel bircilik yerine toplumsal yapı ve değişimde nedensel çoğulculuğu vurgulamaktadır. Modelini oluşturan öğeler arasındaki diyalektik ilişkiye dikkat çeken Kongar, her bir öğenin ötekileri etkilediği gibi, onlar tarafından da biçimlenebileceğini ve bu diyalektik etkileşimde her bir öğenin ağırlığının zaman ve mekân içerisinde değişiklik gösterebileceğini belirtiyor.

Burada diyalektiğin sadece Marksist anlamda değil Hegelyen anlamda da geçerli olduğunu vurguluyor. Diyalektik düşünce 'eğer geçerli bir düşünce yöntemi, yaklaşımı ise, 'düşünce' alanında da manevi değerler' alanında da 'inanç dünyasında da geçerli olmak zorundadır' diyor (Feridun Andaç'la söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 12 Kasım 1998). Kongar toplumsal değişmenin yönünün önceden belirlenmiş olduğu fikrine, yani tarihsel determinizme de karşı çıkarak, değişimin yönünün öğeler arasındaki etkileşimin şekline bağlı olarak hiç beklenmedik doğrultulara da kayabileceğini söylüyor yani toplumsal değişimin doğrusal olmadığının altını çiziyor. Geliştirdiği ve evrensel geçerliliğe sahip olduğunu söylediği kuramsal modelle ilgili yukarıda belirtilen Weberyen kısıtlamaları yaptıktan sonra, Kongar modelindeki bağımsız değişkenler arasındaki etkileşimin mutlaka bir tarihsel çerçeveye oturtulması gerektiğini vurguluyor. 'Modelimiz, ancak tarihsel açıdan ele alındığında bir anlam kazanır. Her öğenin tarihsel gelişimi ve öteki öğelerle olan diyalektik etkileşiminin tarihsel niteliği dikkate alınmazsa model bütün geçerliliğini yitirir' (s. 682) diyor. Bir başka deyişle, her toplumun bir kendine özgülük, tarihinin belirlediği bir tekil gerçeklik içerdiğini, ancak bu tekil gerçekler göz önüne alınıp modele yedirildikçe modelin geçerliliğini koruyacağını söylüyor. Bu kayıtlama ile kurduğu model tarihçilerin 'covering law model' olarak adlandırdıkları modeli çağrıştırıyor. Bu model, tekil olayları, onların özgüllüklerini reddetmeden açıklama yaklaşımını benimsiyor. Ancak buradaki özgüllük iddiasına ihtiyatla yaklaşmak gerekiyor, çünkü model özgüllük iddiasında bulunsa da yine tekil gerçeklerin genel ilişkilerle, yani nedensellik ilişkileriyle açıklanabileceğini varsayıyor.

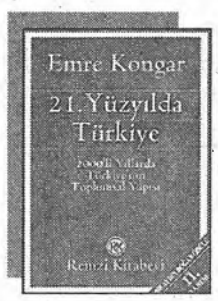

Kongar'ın geliştirdiği model yukarıda bahsedilen modele yaklaşmakla birlikte, o modelin aksine toplumsal değişimde aktörlerin rolünü yadsımamakta, Atatürk, İnönü, Bayar, Menderes, Gürsel, Sunay, Demirel, Özal gibi liderlerin kişisel özellik ve eğilimlerinin de toplumun biçimlendirilmesinde etkili olduğunu kabul etmekte, ancak son tahlilde bu önderleri yaratan süreçlerin, toplumun temel nitelikleriyle bağlantılı olduğunun altını çizmektedir (s. 675). Kongar eylem teorilerine, yorumsamacı yaklaşımlara ve bir ölçüde bu yaklaşımlara dayanan post-modernist kuramlara karşı çıkmakta, toplumsal değişimi belirleyen etkenler konusunda, pozitivist yöntemin aktörü yapısal faktörlerin belirlediğini söyleyen ve ona bu faktörlerden bağımsız bir özerklik tanımayan yaklaşımı benimsemektedir. Bununla birlikte yazar klasik pozitivistlerin gelecek hakkında nedensellik ilişkilerine dayanarak yaptıkları çıkarsamalar ve kehanetler konusunda daha çekingen davranmaktadır. Örneğin bu konuda. 'Doğru verilerle (pozitivist bir yöntemle) incelediğimiz tarihi ve günceli, 'diyalektik' bir biçimde yorumladığımız zaman, hem tarihsel, hem güncel, hem de müstakbel gerçeğe, daha kolay ulaşırsınız' demekte ancak, Türkiye ile ilgili, kitabına almadığı, çeşitli senaryoların hangisinin gerçekleşeceği konusunda kesin yargılar dile getirmekten kaçınmaktadır. (Feridun Andaç'la söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 12 Kasım 1998). Birçok kişi tarafından benimsenmese de, yorumsamacı ve post-modernist yaklaşımların sosyolojiye kazandırdığı açılımları ve daha önce yok sayılan olgu ve süreçlerin varlığını ve önemini su yüzüne çıkardığını ve toplumsal süreçleri anlamamızda sağladığı katkıyı göz ardı edemeyiz.

Çözüm modelleri

Modellerin gerekliliği sosyal bilimlerin gelişmesi açısından yadsınamaz, ancak evrensellik iddiasında bulunan toplumbilimsel modellerin değişik toplumları açıklamak konusunda da geçerli olduğu ampirik bulgularla desteklenerek gösterilmelidir. Bu yüzden Kongar, dünyadaki tüm toplumların yapı ve değişme süreçlerinin incelenmesi açısından evrensellik arzetiğini iddia ettiği modelini, karşılaştırmalı metodu kullanarak deneye tabi tutmalıdır. Bu hem Türkiye deneyiminin tikelliği/tümelliği konusunda bizlere daha fazla fikir verecektir, hem de değişkenlerin farklı etkileşiminin nasıl sonuçlar doğurduğunu görmemizi sağlayacaktır. Sanıyorum Kongar gibi donanımlı bir bilim insanı ve entelektüelin bunu yapması zor olmayacaktır.

Türkiye'nin sorunları ile ilgili kafasında belli modellerin var olduğunu belirten Kongar, bunların tartışılması için vaktin henüz erken olduğunu söylemektedir (Feridun Andaç'la söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 12 Kasım 1998). Bence Türkiye, hem tartışmakta, hem de sorunlarının çözümü konusunda modeller üretip uygulamakta geç kalmaktadır. Tartışmaya açılmayan çözüm önerileri; genel geçer yargılara dayanan, eleştirel düşünceden nasibini almamış vasati düşüncelerin, günü kurtarmaya yönelik politikaların varlığını sürdürmesine ve toplumda kabul görmesine neden olmaktadır.■

21. Yüzyılda Türkiye-2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı / *Emre Kongar / Remzi Kitabevi / 725 s.*

yeni

PENCEREDEN
(şiirler)
CAROL MOLDAW
türkçesi: Nezih Onur

İKİ ATEŞ ARASINDA
(senaryo)
AHMET HAMDİ TANPINAR

OVA BÜSBÜTÜN SİS
(şiirler)
AHMED ŞAMLU
türkçesi: Zahra Demirci-Sobhi Babek

ÇİN'DEN PERU'YA
DÜNYA ŞİİRLERİNDEN ÇEVİRİLER
Cevat Çapan

MANİTU'NUN SESİ
(şiirler)
ÇAĞDAŞ AMERİKAN KIZILDERİLİ ŞİİRİ
türkçesi: Ergin Koparan

TAO TE CHING
(anlam ile yaşam betiği)
LAO TZU
türkçesi: Murat Alpar

41 AŞK ŞİİRİ
(şiirler)
ERICH FRIED
türkçesi: Hilmi Tezgör

TİLKİ
(anlatı)
D.H. LAWRENCE
türkçesi: Coşkun Büktel

RÜZGÂRDA YAPRAKLAR
(şiirler)
ADONIS
türkçesi: Metin Fındıkçı

BAŞLIKSIZ OLABİLİR
(şiirler)
WISLAWA SZYMBORSKA
türkçesi: Neşe Taluy Yüce
Agnieszka Ayşen Lytko

iyi şeyler
İstanbul

Akaretler Spor Caddesi BJK Plaza B Blok No.92
Zemin Kat Beşiktaş 80680 İstanbul
Tel: 0212/227 97 77 (pbx)
Faks: 0212/227 97 57 (pbx)

Bir edebiyat ustası olduğu kadar
bir yaşama ustası da olduğunu kanıtlayan
Mîna Urgan'dan bu kez çok özel bir "ders":

Bir Dinozorun Anıları

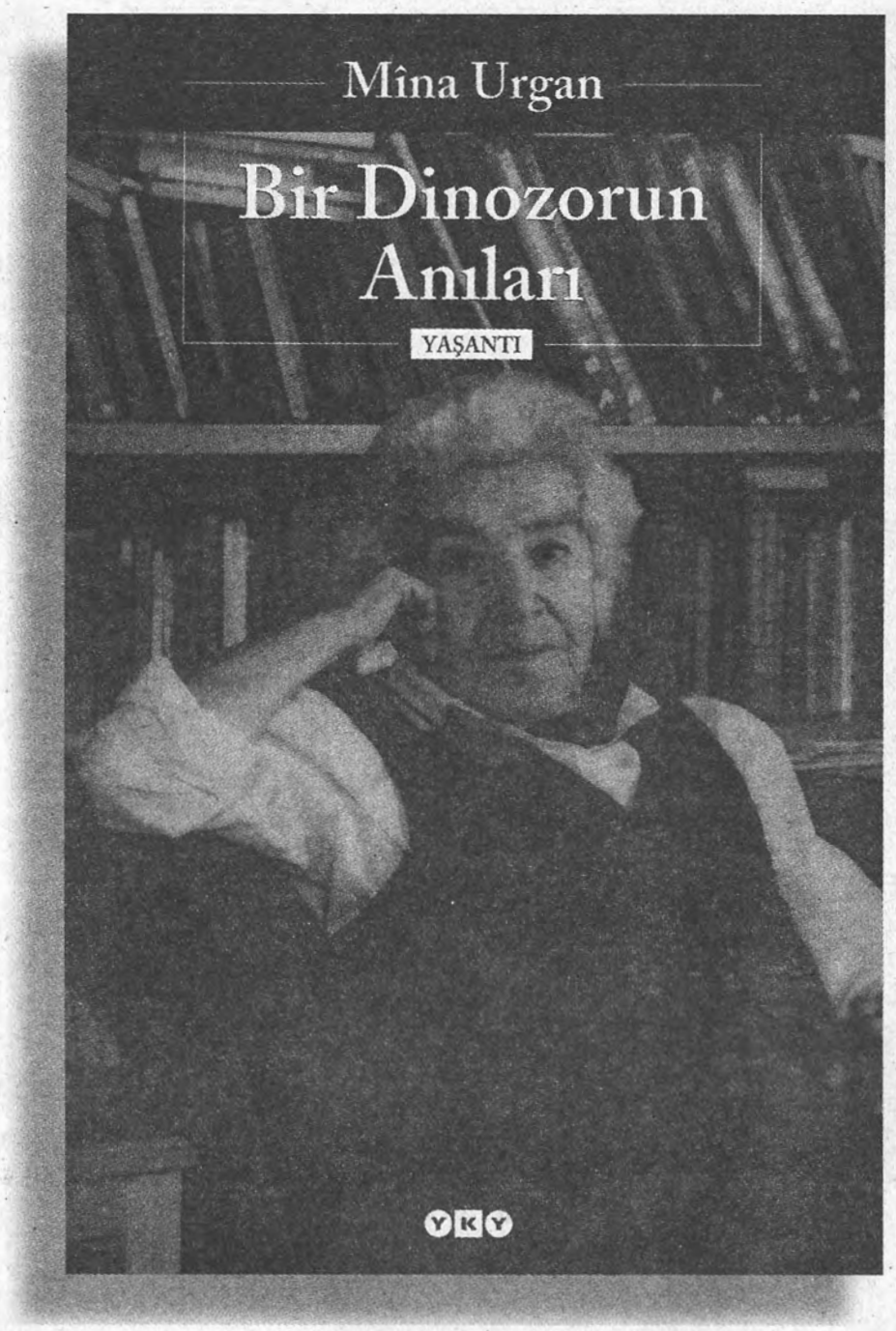

100.000'i aştı.

Bir Dinozorun Anıları / Mîna Urgan

Edebiyat / Yaşantı / 360 sayfa, 2. hamur, ISBN 975-363-832-9 Fiyatı: 2.000.000 TL.

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık San. A.Ş. - 212-280 65 55
Kitabevleri: İstanbul: 212-252 47 00 / 322, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr - Web Sitesi: www.ykykultur.com.tr

ATR

AKSOY YAYINCILIK *bir yaşında...*

Tarih Dizisi

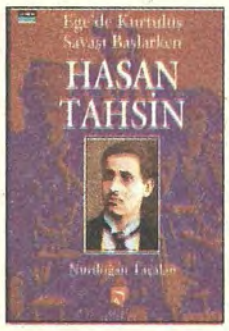

EGE'DE KURTULUŞ SAVAŞI BAŞLARKEN HASAN TAHSİN
Nurdan Taçalan

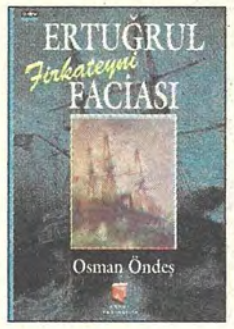

ERTUĞRUL FİRKATEYNİ FACİASI
Osman Öndeş

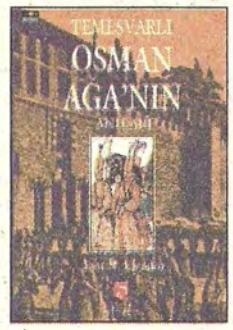

TEMEŞVARLI OSMAN AĞA'NIN ANILARI
Esat Nermi Erendor

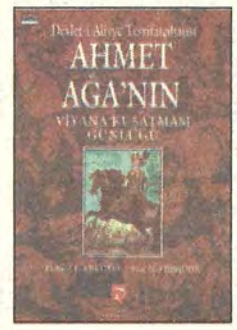

AHMET AĞA'NIN VİYANA KUŞATMASI GÜNLÜĞÜ
Esat Nermi Erendor
Richard Kreutzel

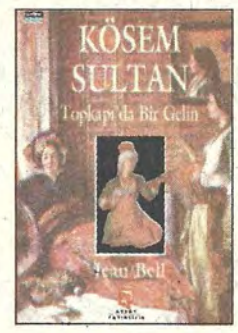

KÖSEM SULTAN
Topkapı'da Bir Gelin
Jean Bell

Yaşantı Dizisi

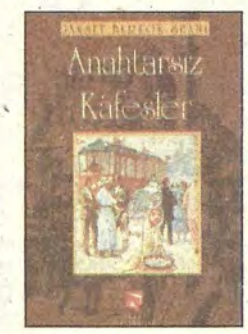

ANAHTARSIZ KAFESLER
Janset Berkok Shami

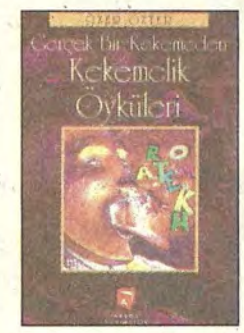

GERÇEK BİR KEKEMEDEN KEKEMELİK ÖYKÜLERİ
Özer Öztep

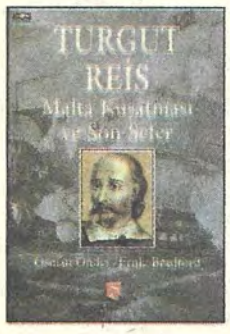

TURGUT REİS
Osman Öndeş
Ernle Bradford

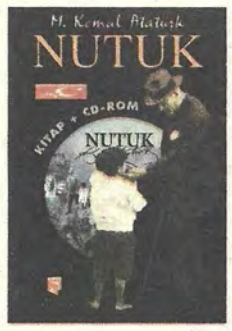

NUTUK
M. Kemal Atatürk
Kitap+CD-ROM

HAREMDE BİR İTALYAN
Emile Mario Vacano

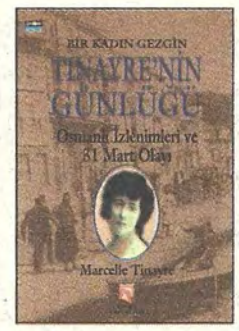

BİR KADIN GEZGİN TINAYRE'NİN GÜNLÜĞÜ
Marcelle Tinayre

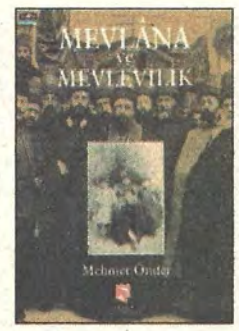

MEVLÂNA VE MEVLEVİLİK
Mehmet Önder

YİTİK ÜLKENİN PRENSİ
Donatella Piatti

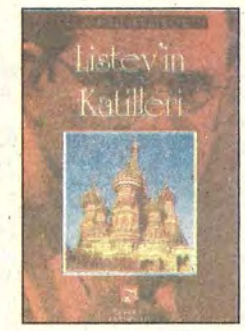

LİSTEV'İN KATİLLERİ
Victor Kulikov

Cemal Kutay Dizisi

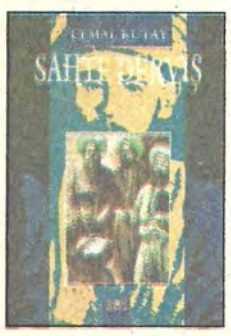

SAHTE DERVİŞ

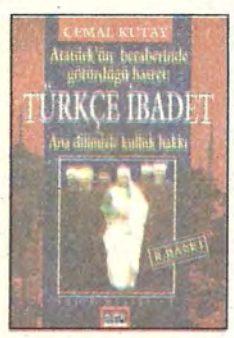

TÜRKÇE İBADET 1

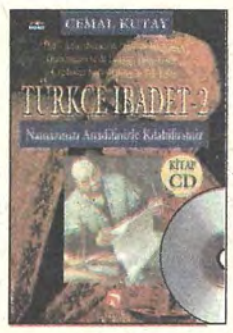

TÜRKÇE İBADET 2
Kitap+CD-ROM

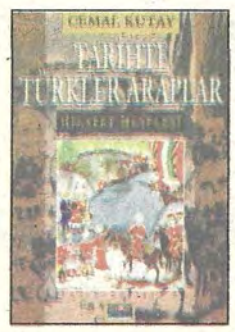

TARİHTE TÜRKLER ARAPLAR

SANATTA BATI'YA AÇILIŞ VE OSMAN HAMDİ 1-2
Mustafa Cezar

JOHAN PADAN AMERİKA'YI KEŞFEDİYOR
Dario Fo

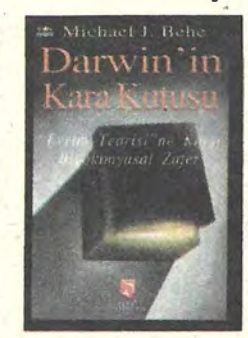

DARWİN'İN KARA KUTUSU
Michael J. Behe

ATATÜRK OLMASAYDI

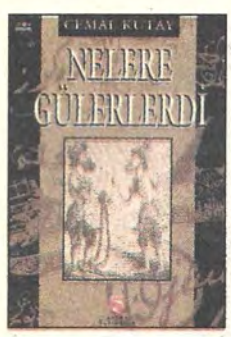

NELERE GÜLERLERDİ

KURTULUŞUN KUVVACI DİN ADAMLARI

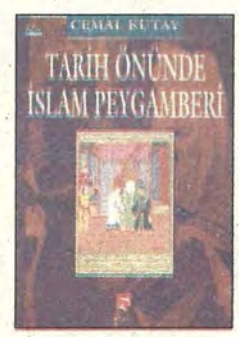

TARİH ÖNÜNDE İSLAM PEYGAMBERİ

Sosyal Barış Dizisi

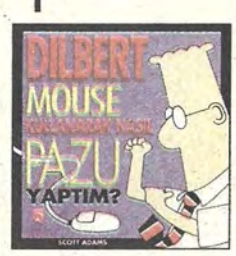

DILBERT
MOUSE KULLANARAK NASIL PAZU YAPTIM?
Scott Adams

GERÇEK BİR PATRON TEŞEKKÜR ETMEZ
Ellen Nevins

DOGBERT'İN BÜYÜK İŞ DÜNYASI KİTABI
Scott Adams

Egoist Dizisi

CAM KENT - PERDİTA DURANGO - BİRİNCİ KASAP SAVAŞI
YALNIZ BİR SİNEK - KASABANIN DELİSİ - KEDİNİN GÖZÜ - SIFIRI TÜKETMEK

PATRONUNUZU EVİRE ÇEVİRE ÇOK AMAÇLI KULLANMANIN 99 YOLU
Pat Hucklebee

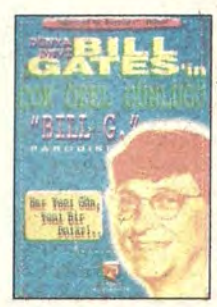

BİLL GATES'İN ÇOK ÖZEL GÜNLÜĞÜ
Bill G.

AKSOY
YAYINCILIK

Saray Kitaplığı'ndan

Medya hakkında beş kitap

Son zamanlarda medyaya ilişkin kitaplar revaçta. Bunlardan biri çeviri dördü telif beş kitapta, etikten Türk-Yunan basınının kıyaslamalı tahliline, içerik söyleminden İnsan Hakları ve Kürt meselesine ve haber yazma tekniklerine değiniliyor.

RAGIP DURAN

Medya, özel olarak da yazılı basın Türkiye toplumunu yakından ilgilendiriyor. Gerek bizzat gazeteciler gerekse akademisyenler, "iletişim çağının" bu garip aygıtını irdelemeye, tahlil etmeye, anlamaya çalışıyor. Fikir geliştiriyor ya da gözlemlerini aktarıyor ve tüm bu düşünsel etkinliklerini de okurlarla paylaşmak için kitaplar kaleme alıyor. Kuşkusuz bu son derece yararlı bir gelişme. Hele yakın zamana kadar çeviri ağırlıklı kitapların çoğunlukta olmasına ve bunların teorik-akademik yönlerinin ağır basmasına rağmen yakın dönemde yerli, telif eserlerin de boy göstermesi ayrıca sevindirici. Medya gibi tüm toplumu, tüm siyaseti, tüm ekonomiyi ilgilendiren bir konuda çalışmaların yayımlanması, özellikle kamuoyunu medyaya karşı uyanıklığa davet etmek için yol, yöntem öneren yazarların eserlerini okurlara ulaştırma çabası, medya ve iletişim konusundaki tartışmaları zenginleştirmesi açısından da önemli.

Son zamanlarda elime geçen beş kitabı kısaca tanıtmaya çalışacağım.

Etik sorunlar

Ayrıntı'da çıkan "Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar" (1) başlıklı kitap bugünkü Türkiye medyasını da yakından ilgilendiren temel konulara eğilen teorik ağırlıklı olmasına rağmen, fikir geliştiren makaleler derlemesi.

11 temel konuya eğilen makaleler arasında, "Piyasada gazetecilik yapmak" ile "Gazete sahipleri, editörler ve gazeteciler" başlıklı makaleler, Türkiye açısından da güncel. Gazeteciler Cemiyeti'nin son zamanlarda yoğun bir şekilde üzerinde durduğu etik meselesi hakkında da "Gazeteciler için davranış kodları" ve "Mahremiyet, aleniyet, siyaset" başlıklı makaleler, Türkiye-İngiltere-Dünya kıyaslamasını yapmamızı sağlıyor. Terörizm ve savaşa ilişkin habercilik konusundaki yazılar da Türkiye'deki hem gazeteciler hem de okurlar açısından yararlı.

Kuşkusuz kitabın çeviri olması ve esas olarak İngiliz gazeteciliğini anlatması nedeniyle her fikir ve uygulamanın birebir Türkiye medyasına uyarlanması söz konusu değil. Ancak kitapta aktarılanlar Türkiye medyasının yönetici ve çalışanlarına, tabi bu arada işverenlerine de, ufuk açıcı bilgiler sunuyor. Çeviri konusundaki titizliği ile tanınan Ayrıntı Yayınları bu kez çok parlak bir sınav verememiş. İletişim Fakültesinde akademisyen olan çevirmen ile bir medya profesyoneli akademisyenin yayıma hazırladığı kitapta, "Editorya", "Lider yazar", "Haber odası", "Kamu şirketleri", "3.5 inçlik yazı" gibi Türkçe olmayan teknik deyimler var. Ana fikri bozacak çeviri hatalarına rastlamadım ama İngiliz basın terminolojisindeki birçok deyimin Türkçe'de farklı karşılıkları var, olmayanları olduğu gibi, yani kelimesi kelimesine çevirmektense, anlamını aktarmak, yabancı dil bilmeyen okur açısından daha yararlı olabilirdi.

İngiliz medya eleştiri ekolünün önemli bir özelliğini de barındıran kitap, Latin ekolünün medyayı siyasal-ideolojik-kültürel kürenin bir parçası olarak ele alan anlayışına her zaman yaklaşmıyor. İngilizler, daha somut, daha seçici ve inceleme alanı daha dar bir tahlil yöntemi kullanıyor.

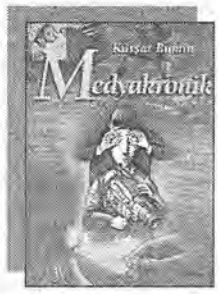

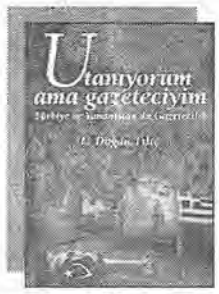

Ayrıntı'nın bu kitabı, aynı içerik ve yöntemi Türkiye medyası üzerinde uygulayacak olan akademisyen ya da profesyonelleri telif bir inceleme yapmaya hatta tek bir makale yazmaya bile teşvik ederse (ki bence eder) işlevini yerine getirmiş olacak.

İnsan hakları ve Kürtler

Bayram Ayaz'ın Belge'de çıkan "Türkiye'de İnsan Hakları ve Kürt Sorunu Örneğinde Türk Basını-Militarizm-Devlet-Basın İlişkisi" (2) başlıklı incelemesi, beş kitap arasında en çok ilgi çekeni. Gazetecilik eğitimi görüp ayrıca öğretmenlik yapan yazarın yaklaşık 15 yıldır yurtdışında yaşaması, kaçınılmaz olarak kitabına da yansımış. Ayaz, yabancı bir vakfın desteklediği analitik bir basın taraması projesinin sonuçlarını değerlendirmiş. Mart-Nisan 1998 döneminde Türkiye'de İnsan Hakları ve Kürt meselesi konularında yaşananların beş büyük Türk gazetesinde nasıl aktarıldığını ayrıntılı olarak incelemiş. Yarı-akademik yarı mesleki olarak nitelenebilecek proje, araştırma yöntemleri sayesinde, Türk basınının bu iki hayati konuyu nasıl işleyip yansıttığı konusunda ayrıntılı bilgi sahibi kılıyor okuru. Ayaz, Türk basınındaki söylem tahlilini, siyasi-ideolojik çerçeveden koparmadan gerçekleştirdiği için, sıradan ve mesleki-teknik düzeyle yetinmiyor. Tüm haberleri, biçim, yöntem, fotoğraf, mizanpaj, sansür, etik, dil, çifte standart gibi kriterlere dayanarak gözden geçiriyor. Ayaz'ın kitabının bir başka olumlu yanı, projenin değerlendirme aşamasında kullandığı hammaddeden de (kupürler, dökümler) örnekler sunması. Projenin teması (İnsan Hakları ve Kürt meselesi), incelenen medya organları (5 büyük gazete) ve süresi (2 ay) sınırlı olunca ortaya somut bir sonuç çıkıyor. Türk medyasının bu iki canalıcı konuda okurlarını manipüle ettiği , haberleri tahrif ettiği ve haberleri gizlediği somut olarak anlaşılıyor. Tüm bu girişimlerin siyasal-ideolojik gerekçe ve kökenleri de kimi zaman doğrudan kimi zaman satır aralarında veriliyor.

Ayaz'ın kitabında takıldığım noktalar da oldu: "Tarafsız" ve "hümanist" sözcüklerini özellikle başlarda çok sık ve kimi zaman yanlış olarak kullanıyor. Yazılı basının gücü inkar edilemese de Türkiye'de kamuoyu oluşturmak açısından TV'nin gücü belli iken, Ayaz'ın bu konuya çok az değinmesi, eksiklik. Yazarın uzun yıllardır yurtdışında yaşaması Türkçesini de etkilemişe benzer: Satelit, sendrom, ignore, maksimal, instromentalize, identifite (?), defensiv, yazı işleri redaksiyonları, rubrikli... gibi Türkçe olmayan sözcüklere rastlıyoruz.. İçerik itibariyle, "Kürt kökenli muhabir" meselesi tartışmalı. Ayaz'ın haklı olarak, hazır bir formülü olmadığı için, soruna çözüm olarak ancak genel demokratik, barışçı, etik kurallara saygılı, doğru ve dürüst bir gazetecilik öneriyor.

Ayaz'ın bu çalışması, bundan sonra yapılacak çalışmalara başlangıç oluşturması açısından başarılı. Ancak bu tür çalışmalar, akademisyen-medya profesyoneli ikilisinin kimi zaman okur desteğiyle birlikte gerçekleştirmesi gereken ekip çalışmaları olduğu için bundan sonraki yayınların kolektif ürün olması bekleniyor.

Utanıyorum

Doktoralı gazeteci aynı zamanda Avrupa Gazeteciler Birliği Yürütme Kurulu üyesi L. Doğan Tılıç, doktora çalışmasını "Utanıyorum ama gazeteciyim - Türkiye ve Yunanistan'da gazetecilik" (3) başlıklı çalışmasını yayımlarken konuya ayrıntılı ve derin bir bakış öneriyor. Tılıç, hem pratisyen hem teorisyen konumunu bu iki alandaki bilgi ve deneyimini birleştirerek iyi değerlendiriyor. Yazar, gazetecilik teorisinin hayatta nasıl uygulanamadığını da anlatarak bir Türk gazetecisi olarak neden utandığını da göstermiş oluyor. Kitap, özellikle İletişim Fakültelerinin öğrencileri açısından çok yararlı, çünkü "Medya ve iletişim çalışmalarında kuramsal yaklaşımlar", "Gazetecilik etiği" bölümlerinde de, diğer medya kitaplarında da ele alınan yaklaşımlar hem akademik hem de pratik düzeyde irdeleniyor. Sonuç olarak Türkiye'de yapıldığı şekliyle gazetecilikten utanan Tılıç, hiç de utanılmayacak bir çalışmayla çıkmış okurun karşısına.

Medyakronik

Kürşat Bumin'in İletişim'de çıkan 'Medyakronik' (4) başlıklı kitabı daha önce Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan makalelerinden oluşuyor. Gazete yazısının kimi zaman sıcaklığını içeren yazılarda yine gazete yazılarına has yüzeysellik ise pek yok. Bumin, medyanın olay, olgu ve fikirleri aktarırken, onları nasıl işlediğini, daha doğrusu nasıl tahrif ettiğini, bozduğunu, eğip büktüğünü, hem medya hem de ele alınan konu hakkındaki bilgisiyle yoğurup, eleştirel-sorgulayıcı bir mantıkla anlatıyor. Kimi zaman alaycı kimi zaman gülümser bazen de kızgın bir üslupla, medyanın yarım ve çeyrek gerçeklerini çözmeye çalışıyor Bumin. Medya eleştirisinin ötesinde, medya dili çözümlemesi, medya dil ve söylem tahlilini, siyasi eleştiriyle birleştirip işin felsefi yanına da değinen yazar, salt medyayı değil, medyayı yönlendiren anlayış ve kurumları da hedef alıyor. Tirajı yüksek olmayan bir gazetede yayımlanmış olan bu makalelerin bir kitapta derlenip toplanması, gazeteleri okumamış olanlar açısından yararlı. Bumin, sivil toplumcu, özgürlükçü, liberal bakış açısıyla, devleti ve medyayı yönetenlerin ipliğini pazara çıkarırken, bir düşünce yöntemi, bir sorgulama şekli de geliştirmiş oluyor. Bumin'in kitabında dikkat çeken önemli bir yan da İslamcı bir gazetede yazmasına rağmen, kendi gazetesini ve diğer İslamcı gazeteleri özgürce eleştirebilmesi. Zamanında radyoda sabahları basın taraması da hazırlayıp sunmuş olan Bumin, halen Samanyolu TV'de Ali Bayramoğlu ve Etyen Mahpuçyan'la birlikte düzeyli bir tartışma programı yapıyor. Medyanın bir araç olarak eleştirisinden çok, medya ürünlerinin içeriğine anti-medyatik bir bakış atıyor Bumin. Tartışmak için zengin bir kitap...

Haber yazma

Yine bir gazeteci-eğitmen, Atilla Girgin, "Haber yazma teknikleri-Haberci adayının el kitabı" (5) başlıklı kitabında işin ayrıntısına girerek, gazeteciliğin en önemli unsuru olan haberin üzerine gidiyor. Girgin'in kitabının olumlu yanı, haberi anlatırken, son derece somut ve örneklere dayalı olması. Eksik sayılabilecek yanı ise bu dar çerçevede yani salt teknik ve mesleki bakış açısıyla sınırlı kalması. Haberin ardındaki siyasal-ideolojik-kültürel ve özellikle de ekonomik iktidar konularına yeterince değinmeyen Girgin, belki de altbaşlıkta belirttiği üzere stajyer gazetecilere seslendiği için, konuyu bu şekilde ele almış. Yerli ve uzun yılların gazetecilik ve eğitmenlik deneyimlerinin birikimi olması açısından değerli bir kitap. Yine de bundan sonra "haber" olgusunu, teorik ve pratik olarak, siyasal-ideolojik-politik-kültürel ve ekonomik boyutları içinde ele alan, irdeleyen, çözümleyen çalışmalar bekleniyor. Üstelik "Haberci Adaylarına" değil, profesyonel habercilere yönelik olarak... ■

---

(1) Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar/ *A. Belsey ve R. Chadwick/ Çeviren: Nurçay Türkoğlu/ Ayrıntı Yayınları/ İstanbul 1998/ 221 s.*

(2) Türkiye'de İnsan Hakları ve Kürt Sorunu Örneğinde Türk Basını/ *Bayram Ayaz/ Belge Yayınları/ İstanbul Mayıs 1997/ 319 s.*

(3) Utanıyorum Ama Gazeteciyim, Türkiye ve Yunanistan'da Gazetecilik/ *L. Doğan Tılıç/ İletişim Yayınları/ İstanbul 1998/ 392 s.*

(4) Medyakronik/ *Kürşat Bumin/ İletişim Yayınları/ İstanbul 1998/ 254 s.*

(5) Haber Yazma Teknikleri (Haberci Adayının El Kitabı)/ *Atilla Girgin/ İnkılâp Yayınları/ İstanbul 1998/ 151 s.*

Server Tanilli'nin "Yüzyılların Gerçeği ve Mirası" yeniden...

Kitapla gelişen erdem

"Yüzyılların Gerçeği ve Mirası", yalnızca deneyselin dışında kalan bilimleri değil, deney verileriyle pekiştirilen bilimsel sorgulamaları da kapsıyor, İnsanın oluşumundanilk uygarlık ürünlerinin ortaya konmasına değin geçen süreyi binektaşı olarak alan çalışma, çağdan çağa içsel bir bağlam çizgisi üzerinde yürüyerek bütün insan sorunlarını kucaklıyor; felsefe, din, deney bilimleri, gözlem bilimleri, toplumsal gelişmeler, toplumsal çalkantılar, toplumlar arası ilişkiler, tinbilimsel araştırmalar, insan kişiliğine damgasını vuran, insanı "insan" yapan gelişimsel duraklardan geçen bir düşünceyle okuyucuyu bir sorunlar ortamına çekiyor. Burada insanın gelişim çizgisi üzerinde yarattığı tüm kurumlar, görevsel kuruluşlar, birey devlet, sonra birey-evren sorunları insan varlığının ileriye giden atılımlarını birer insan sorununa dönüştürerek, toplumsal örnekler vererek okuyucuya iletiliyor.

İSMET ZEKİ EYUBOĞLU

Bir mutluluktur Server Tanilli'yi okumak, durgun bir deniz kıyısında oynaşan ince dalgalara bakarak, duygusallığın yumuşağında enginlere açılmaya benzer. Onun ele aldığı sorunlara bakışı bilimsel eleştirinin ilkelerine bağlı bir yöntemin aydınlığında yürümenin verimliliğini yansıtır. Önce ölçer, düşünür, konunun içeriğini oluşturan, biçimlendiren düşünsel öğeler arasındaki kökensel bağlantıyı, uyumsal bütünlüğü bir ölçü diye sonra sergilemeye koyulur. Böyle bir içeriktedi , son basımı yapılan "Yüzyılların Gerçeği ve Mirası" adlı kapsamlı, sorunları birbirine düğümleyerek çağları açıklayan yapıtı. Somut belgelere dayanarak tarihin süzgecinden geçen, ilkçağdan, daha doğrusu yazılı kaynakların, günümüzde kılavuzu olan, öncüllerden başlayarak çağları yargılar gibidir bu sürükleyici, sorundan soruna anlamsal içeriğin ışıldağıyla geçen yapıtı. Onun bu çalışması yalnızca deneyselin dışında kalan bilimleri değil, deney verileriyle pekiştirilen bilimsel sorgulamaları da kapsıyor, İnsanın oluşumundan ilk uygarlık ürünlerinin ortaya konmasına değin geçen süreyi binektaşı olarak alan çalışması, çağdan çağa içsel bir bağlam çizgisi üzerinde yürüyerek bütün insan sorunlarını kucaklıyor felsefe, din, deney bilimleri, gözlem bilimleri, toplumsal gelişmeler, toplumsal çalkantılar, toplumlar arası ilişkiler, tinbilimsel araştırmalar, insan k şiliğine damgasını vuran, insanı "insan" yapan gelişimsel duraklardan geçen bir düşünceyle okuyucuyu bir sorunlar ortamına çekiyor. Burada insanın gelişim çizgisi üzerinde yarattığı tüm ku umlar, görevsel kuruluşlar, birey devlet, sonra birey-evren sorunları insan varlığının ileriye giden atılımlarını birer insan sorununa dönüştürerek, toplumsal örnekler vererek okuyucuya iletiliyor.

Birinci cildin konusu ilkçağın Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Yunan, Roma uygarlıkları bütün komşularıyla bir bütünlük içinde sorgulanıyor, uygarlık alanında sergilenen gelişmeler bütünleyici bir içerikle değişik toplumları birbirine bağlıyor. Bu açıklamalardan, tüm uygarlıkların düşünsel alanda başlayan bir gelişmeyle birbirine düğümlendiği anlaşılıyor. Ancak, Tanilli'nin okuyucuya ilginç gelecek görüşü düşünsel gelişmeylegüncel uygulamalar arasında içsel bir karşılıklı etkileşmenin sürüp gittiğidir. Ancak uygarlıkla toplumsal yapı arasında birleştirici bir bağın bulunduğu da ortaya konuyor.

Burada ilgiyi çeken bir özellik daha vardır. Sayın Tanilli konuları sorunlaştırırken toplumsal yapı, düşünsel gelişme, karşılıklı etkileşme gibi birlikte yürüyen atılımların eşdüzeyde olmasıdır, biri ötekinin önüne geçmiyor. Özellikle ilkçağda inançlarla doğal girişimler birbirine aykırı değil, tanrılar, tanrıçalar daha alçakgönüllü, hepsi insanlarla senli benli, yanyana; bir kutsal varlığın buyruğu doğal ortamın dışında kalmıyor, insan yaşamının güncel gerçeklerine, uygulamalarına dayanıyor. Tanrılar, tanrıçalar yalnızca adak istemekle yetinmiyor, doğada nsanlara yardımcı oluyor, düşsel kuruntular evrenine sığınmıyor.

İlgiye değer bir konu da uygarlığın gelişim ışığında yürüyen toplumlarda, bu ilerleyen çizgiye koşut olarak, toplumsal düzenlemelerin de hızlanması, yenileşmelerin, yönetimlerin daha uygulayıcı etkinlik kazanması, daha yüksek bir aşamaya doğru emeklemesidir.

Çalışmanın ikinci bölümü ortaçağı kapsamaktadır. Bu çağ da, sayın Tanilli'ye göre, ilkçağdan bir kapma değil, toplumsal sorunların, değişmelerin inançların öncülüğünde yürümeye elverişli bir özellik taşıyor. Toplumsal yapıda görülen başlıca değişiklik yalnızca inançlara dayalı kurumların yönetimsel egemenlik sağlamasıdır. Düşünsel içerik bakımından ilkçağda başlayan gerçekçi görüşler büsbütün bırakılmamış, ancak eskisi gibi özgürlük içinde dolaşma güvencesi azalmıştır. İlkçağın "polis" denen devletlerinin yerini, özellikle Roma egemenliğinden sonra tektanrıcı inançlara dayalı "derebeylik"e özgü bir uygulama almıştır. Ulus yönetimlerinde birtakım ileri sayılabilecek değişmeler görülüyor, tarımsal alanlarda dengeli bir gelişme varsa da, üretim-tüketim gerginliğinin kımıltıları da gözden kaçmıyor. İnsan emeği, tanrı adına egemenlik sağlayan kurumlarca daha kolay sömürülüyor.

Bu çağda, sayın Tanilli'ye göre, toplumsal kurumlaşmalarda öncülüğü ordu birliklerinin, ordu güçlerinin sağladığı, büyük bir tüketici ortamın kurulduğu göze batıyor. Uygarlıkların gelişmesiyle vurucu, savaşıcı güçlerin gelişmesi arasında bir koşutluk görülüyor. Sayın yazar burada yazın alanına giren büyük, ulusal sayılan yapıtlarla beslenen yazın ürünleri üzerinde duruyor, böylece bilim, sanat, felsefe arasında kopmayan, ancak duruma göre ortam değiştiren bir atılımı da vurguluyor, salt düşünsel olanla salt bilimsel olanı yan yana getiriyor. Okuyucu gelişme çizgilerinin biriyle bağlantılı kılınmıyor, birinin yanında ayrılmaz yoldaşı sayılan ötekiyle de el ele yürümeyi biliyor. Öte yandan uluslararası ilişkilerde karşılıklı çıkarların, sonra sömürüye dönüşen yaklaşımların etkinliği yüzeye yansıyor. Sayın Tanilli, bu konuda, şaşırtıcı bir beceriyle, eleştirel vurgulamasını toplumlar arası uygulamalarda sömürü gücünü elinde bulundurana yüklemenin acılığını dile getiriyor.

Sayın yazar, bu konularda da, önce kanıtları karşılıklı konuşturmak için yüz yüze getiriyor, kendini yalnızca söylenenleri dinleyen bir yargıç durumuna, konumuna sokuyor, son yargıyı verebilmek için elindeki dosyayı incelemeye alıyor. Bu yeni, verimli bir yöntem ülkemiz aydınlarında, az bulunan bir uygulama biçimidir. Yazar salt bir anlatımcı değil, olayların niteliklerini sergilerken onları birbirine bağlayan düşünsel ilmiklerin önemini vurguluyor. Böylece anlatılan olay birtakım yan-eklerle, çevresiyle içsel bir bütünlük oluşturuyor. Bu özelliği bilimisel çalışmaları, felsefe konularını sürükleyici bir öykü gibi okumaya alışmış okuyucunun görmesi güçtür. Bir konuyu, anlamsal bütünlüğü içinde, eleştiri süzgecinden geçirerek, sergilemek yalınlığa alışan, yüzeysel betimlemelerle yetinen kimsenin yapacağı iş değildir. Bunu, Sayın Tanilli'nin yapıtlarını okurken anladım.

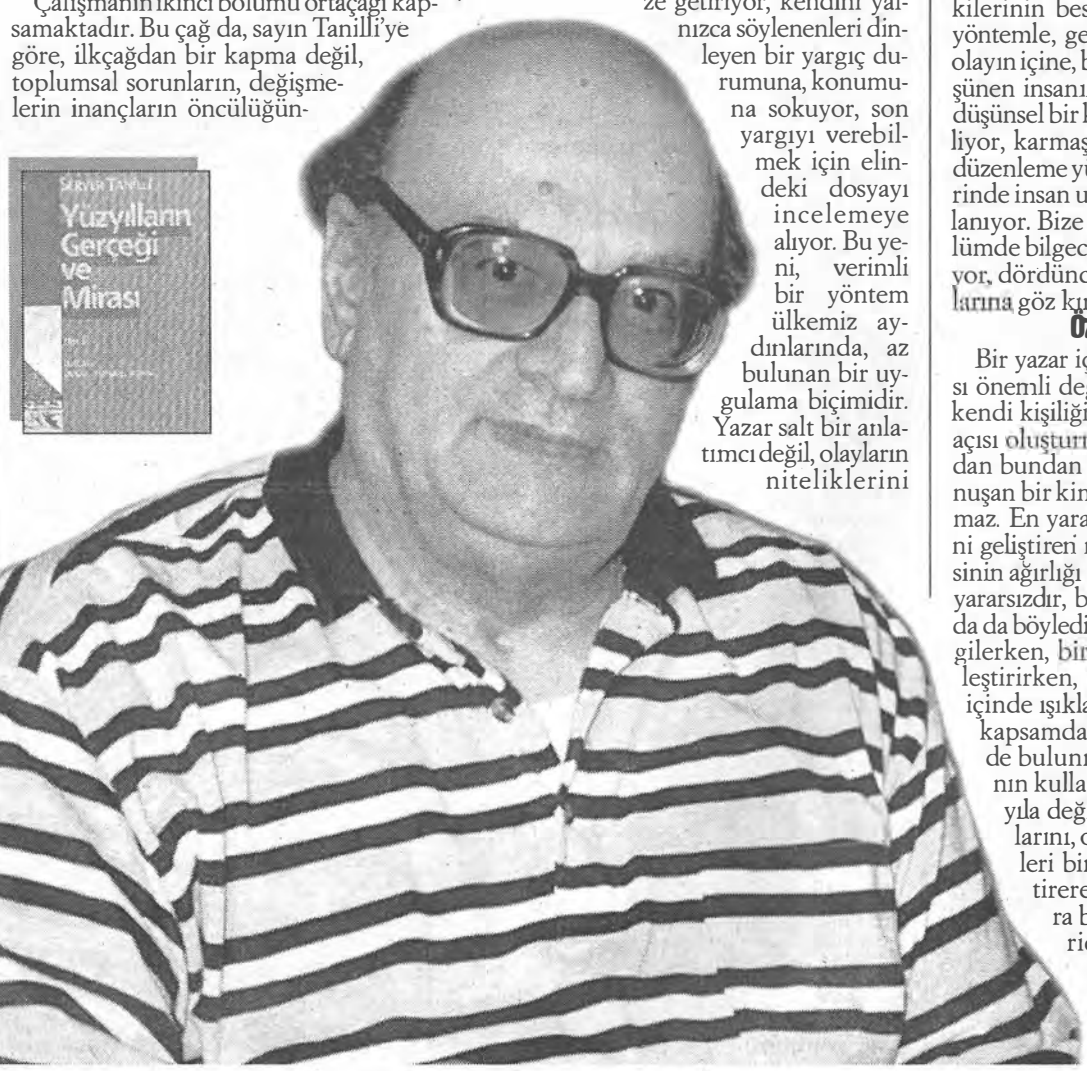

Sayın Tanilli, yalnızca, işlediği sorunları gündeme getirmekle yetinmiyor, o sorunların oluşum ortamında geçirdiği gelişim aşamalarını da yazıya çevrilmiş kanıtlarla pekiştiriyor. Bu özelliği, çalışmasının üçüncü bölümü olan 16.-17. yüzyılları kapsayan irdelemede açıklığa kavuşturuyor.

Gelecek yüzyılları aydınlatmak

Sayın yazar bu bölümde, ortaçağın dar sanılan düşünce ortamından çıkarak, Hümanizma-Rönesans evrelerini kapsayan gelişimsel atılımların doruk duraklarına ulaşıyor. Bu çağlar, ortaçağdan çıkışın, ortaçağı yırtan gelişimlerin birer evrensel aydınlığa açıldığı dönemlerdir. Bu çağlarda, günümüz Avrupa'sında birer övünç anıtı sayılan, öyle kutsanan nice düşünürler, gelecek yüzyılları aydınlatmak için diri diri yakılmaktan, yanmaktan korku duymamış. Ancak, bu çağ yalnız değil, İslam ülkelerinde dinsel tutumlardan kaynaklanan, baskılar sürmekte, tanrısal istencin devlet yönetimini elinde bulunduranların kişiliğinde nesnelleştiği inancı etkindir. Çin kıpırdamalar gösterir, eski felsefe geleneğini yeniden yorumdan geçirir, uygulama alanına koyar. İslam ülkelerinde ordu gücünün ötes nde, uygarlık bakımından, dişe dokunur bir gelişme görülmez. Batı'da bilimsel dorukları saymakla bitmez. Bu bölüm, üzerinde önemle, ilgiyle durularak, Batı uygarlığının bilimsel, düşünsel fışkırmalar konusunda doruklaştığını gösteren kanıtsal özetlerle açıklanmıştır. Sayın Tanilli, bu bölümde, önceki ikisinde olduğu gibi, sorunlara tabandan yükselen bir anlayış yöntemiyle yaklaşıyor, ortama gökten inmiyor. Bütün, çağdaş, ülkelerde üretim-tüketim ilişkilerinin beslediği, biçimlendirdiği bir yöntemle, gerçekçi düşünme anlayışıyla olayın içine, başarıyla giriyor. Burada, düşünen insanın ürettiği tüm ürünler, yine düşünsel bir kıvraklık içinde birbirini besliyor, karmaşanın içinden bir toplumsal düzenleme yükseliyor, artık "inanç"ın yerinde insan usunun başarı bayrağı dalgalanıyor. Bize kalırsa, sayın Tanilli bu bölümde bilgece bir tutumla karşımıza çıkıyor, dördüncü bölümün oluşum olanaklarına göz kırpıyor.

Özgün bakış açısı

Bir yazar için okuduğu kitapların sayısı önemli değil, önemli olan bunlardan, kendi kişiliğini yansıtan özgün bir bakış açısı oluşturmaktır. Hep kitaplarla, şundan bundan alıntılarla, aktarmalarla konuşan bir kimse çağımızın düşünürü olamaz. En yararlı kitap bile insan gövdesini geliştiren nesnel bir besin gibidir. Besinin ağırlığı sindirim aygıtına yük olursa yararsızdır, bu durum düşünsel konularda da böyledir. Oysa Tanilli, sorunları sergilerken, birbiriyle ölçeğe vurup denkleştirirken, kişiliği yansıtan bir tutum içinde ışıklanıyor. Türk aydını için, bu kapsamda bir kaynağın, kendi dilimizde bulunması, bir mutluluktur. Yazının kullanıma açılışından geçen yüzyıla değin süregelen gelişim aşamalarını, ortaya konan düşünsel ürünleri birbiriyle karşılaştırarak, eleştirerek, gerekli ye lerde yorumlara başvurarak ortaya konan biricik yapıt budur diyebilirim. Bu düşünceme karşı çıkanlar olabilir. Onlarla dayanılan kaynakları gündeme getirerek tartışabiliriz, ☛

Bektaşi'nin dediği gibi, "bu er meydanı herkese açıktır".

Sayın Tanilli'nin, burada söz konusu yapıtının, dördüncü bölümü 18. Yüzyılı, özellikle Aydınlanma çağını, dev buluşların devrimsel etkinliklerini kapsar. Yazarın sergilediği kanıtsal örneklere göre bu çağ insan düşüncesinin, hangi açıdan, hangi anlayışla bakılırsa bakılsın, "us" denen gücün denetimi altına girdiği, ondan başka ışıldak, kılavuz bilmediği dönemdir. Bu çağda duygular, inançlar, düşlemsel atılımlar-yorumlar susar, bir kıyıya çekilir, us ışıldağını alarak evrensel ortamda görkemli gezisine çıkar.

Burada, "İkarus"un güneşe yükselmeyi sağlayacak mum kanatları değil, insan usunun bükülmeyen, kıvrılmayan ölçeği geçerlidir. Batı dünyası bu çağda, yeni düşünsel dizgelerin, felsefe çığırlarının, yazın akımlarının bütün olanaklarını tartışma, sergileme mutluluğuna erişmiştir. "Aydınlanma" düşüncesi çok kısa bir sürede tüm Avrupa'yı etkisi altına almış, özellikle Almanya'da başlayan, Fransa'ya, İngiltere'ye, İtalya'ya, İspanya'ya uzayan bir bilimsel taşkınlığın ışıldağı olmuştur. Burada İngiliz düşüncesinin etkinliği gündem dışı bırakılamaz. Ancak öteki Avrupa ülkeleriyle uygarlık toplantısına katılma çağrısını da görmezden gelemez. İşte Sayın Tanilli'nin bu son bölümde, değişik toplumsal olaylardan, gelişimlerden yola çıkarak sergilediği de bu ışıklı evredir.

"Kültür odakları"

Bu sevgili düşünür uygarlığa yaklaşırken, alışılagelen eğitim yönteminin dışında, toprağa dayanan bir anlayış ölçeği benimsemiştir. Bu ölçeğin uygulandığı, geçerli sayıldığı bilimsel ortamda, insan yalnız düşünen bir varlık olarak değil, topraktan beslenen düşüncesini toprağa dönüştürüp ürün veren bir üretkendir. İnsan emeği, emeğin sağladığı düşünsel odaklar birer değerlendirme ölçeğidir. İnsan, tüm başarılarıyla, bu gerçek ölçeğe vurulmadıkça anlaşılamaz; insan ürettiğinde gerçek değerini bulur, bu nedenle insan ürettiğiyle değer kazanır. İnanç bir değer kazanma aracı değildir, ona değer veren insan düşüncesinde gösterdiği yarar, ilerleme yolunda tuttuğu ışıldaktır.

Aydınlanma çağı bütün insan değerlerinin düşünsel bir bakış açısından görüldüğü, inancın tüm yetkilerinin usun denetimi altına verildiği, insanın bir "us varlığı" olarak anlaşıldığı çağdır. Avrupa bu çağla yeni bir uygarlık ortamına girmiş, insanın ayakları yaşamsal ortamın toprağına basmıştır. Artık insan, usun ışıldağı altında, kendini bilmenin yolunu bulmuş, evrendeki yerini, varlık ortamında taşıdığı değeri kavramıştır. Yine insan, taşıdığı us ışığında, ataklaşan yaratıcı gücüyle göksel değil yersel bir odak olduğunun bilincine varmıştır. Göksel sanılanlara değer kazandıranın, saygı sağlayanın yine insan olduğu anlaşılmıştır. Yazar bu gerçeği toplumsal uyanışların oluşturduğu "kültür odakları"nı karşılaştırarak, eleştirel bir tutumla sergiliyor. Okuyucu uygarlığın başarılarını gözlenen bir ortamda bulmakta, bir yanda bilimsel, bir yanda toplumsal gelişmenin kazandığı ivmeyi bu odaklar arasında kurulan birbirini etkileyici, besleyici yükseliş basamaklarının dizilişinden anlamaktadır. Başarılar birbirini izliyor, biri ilerlerken öteki geride kalmıyor.

Tanilli'nin bu kapsamlı çalışması için söylenecek çok söz varsa özellikle son cildi ayrı bir inceleme konusudur. Ancak bir tanıtma yazısının boyutlarını aştığından burada işi uzatmamalıyım, ancak bu ışıldak özelliği taşıyan yapıtın, Türk okurları için bir başvuru kitabı olması gerektiğini söylemekten de kendimi alamadım. Ellerine sağlık, emeklerine saygılar, sevgiler Sayın Tanilli. ■

Yüzyılların Gerçeği ve Mirası-4 Cilt / *Server Tanilli /Adam Yayınları / 565 s.*

Atatürk'ün Bütün Eserleri yayımlanıyor

O'ndan 60 yıl sonra...

Kurtuluş Savaşımızın ve Cumhuriyet Devriminin büyük önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün yazdığı, söylediği ve imzaladığı tüm metinleri bir araya getiren "Atatürk'ün Bütün Eserleri"nin ilk cildi yayımlandı.

FİKRET ULUSOYDAN

Atatürk'ün Bütün Eserleri'ni bir araya getirecek olan ve yirmi ciltte toplanması düşünülen yapıtlarının 1903-1915 dönemini kapsayan ilk cildinde, mektuplarından telgraflarına, emirlerinden raporlarına ve özel not defterlerine kadar, Atatürk'e ait toplam 118 belge yer alıyor. Bu belgelerden ikisi not defteri (biri 1903-1904 yılına ait, öteki ise 31 Mart gerici ayaklanması günlerinde tuttuğu defter), beşi de kitap. Kitaplar şunlar: Cumalı Ordugâhı, Taktik Tatbikat Seyahati, Subay ve Kumandan ile Konuşmalar, Arıburnu Muharebeleri Raporu, Çanakkale Muharebelerine Ait Tarihçe.

Eserin hazırlanışı ve ilk cildin içeriği

Metinler eserde günümüz Türkçesiyle ve tarih sırasına göre yer alıyor. Bu şekilde, okur, Mustafa Kemal'in düşünsel gelişmesini, yaşamından kesitleri, duygularını, dostluklarını, tepkilerini, mücadelesini, bir tarih akışı içinde izleyebiliyor.

Eserin ilk cildi, bir insanın fikirlerinin oluşmasında belki de en önemli dönem olan 22-35 yaşları arasını kapsıyor. Öte yandan, ilk cilt, Mustafa Kemal'e ait olup da, en az bilinen ya da hiç bilinmeyen belgeleri bir araya getiriyor. Bu döneme tarihsel açıdan bakıldığında ise; 1908 Devrimi, 1909 gerici ayaklanması, İtalyan Harbi, Balkan Harbi yenilgisi, I. Dünya Savaşı öncesi, Arıburnu ve Anafartalar Savaşları koşullarındaki Mustafa Kemal'i adeta gün gün izleyebiliyoruz.

Günümüz Türkçesiyle, tarih sırasıyla ve yorumsuz olarak...

Bu muhteşem eserin oluşmasında en önemli adım Ocak 1998'de Ankara ve İstanbul'da yapılan Danışma Kurulu toplantılarında atıldı. Bu tarihi toplantılarda, son derece canlı bir tartışma ortamı içinde, eserin oluşturulmasında izlenecek yöntemler görüşüldü. Üzerinde anlayış birliğine varılan ilkeler belirlendi. Buna göre:

- Bu çalışmayla, Atatürk'ün yazdığı, söylediği ve imzaladığı bütün eserleri bir araya getirilecektir.
- Atatürk'e ait olduğu kanıtlanmış metinler eserde yer alacaktır. Hatıralardaki aktarmalar, Atatürk'ün Bütün Eserleri'nde yer almayacaktır.
- Hatalar, tahrifatlar ve eksikler olabileceği ihtimali nedeniyle, yayımlanmış metinler yeniden gözden geçirilecek, özgün metin ve belgelerle karşılaştırılacaktır.
- Belgenin kaynağı, konuşmanın nerede, hangi tarihte yapıldığı gibi nesnel bilgiler, yorumsuz olarak verilecektir.
- Metinler, eserde tarih sırasına göre yer alacaktır. Çünkü, Atatürk'ün yazdıkları, söyledikleri ve imzaladıkları, tarihi akış içinde anlamlıdır.
- Eser, günümüz Türkçesiyle yayımlanacaktır. Dildeki tarihi koku korunurken, artık anlaşılmayan sözcük ve tamlamaların yerine bugünkü karşılıkları konulacaktır.

"Bank-ı Osmanî", "Yanık Osman" olursa...

Bu ilkeler çerçevesinde, olağanüstü bir çalışmayla, yüzlerce kitap, gazete, dergi, yayın ve arşiv incelendi. Atatürk'e ait metinler ve kaynakları saptandı. Eski yazı, Almanca, Fransızca belgeler asıllarından ya da ilk kaynaklarından yeniden çevrildi ve yayımlanmış tüm metinlerle karşılaştırıldı. Yüzlerce çeviri, yanlış okuma, tarih ve eksik yayımlama hatası giderildi. Örneğin; devletin önemli bir kurumunca yayımlanan bir kitabın 20 sayfalık bölümünde toplam 57 çeviri, yanlış okuma ve tarih hatası saptandı.

Yanlış okuma hatalarına birkaç örnek: Mustafa Kemal'in eski harfli el yazısıyla "Bank-ıOsmanî"si, yukarda sözü edilen kitapta "Yanık Osman" olmuş. Keza, "Kısmen vapur kısmen trenle" "Kısmen ve pür kısmen trenle", "Sankırit" "Sanskzı", "hapsi" "hepsi", "teselliyet" "tesliyet", "sima" "sema", "bürünmüş" "bir düşman", "memnuniyetle" "muhammedle", "münâsibine" "menâsibine" olmuş vb. Eserde bu tür hataların tümü elbette ki belirtilmedi. Doğrusunun yazılmasıyla yetinildi. Yalnızca tipik birkaç hataya işaret edildi.

Keza, çalışmalar sırasında, Atatürk'e ait bazı metinlerin "eksik" yayımlandığı da belirlendi. Mustafa Kemal'in "Zabit ve Kumandan ile Konuşmalar" adlı kitabı, bunun tipik örneğidir. Bu kitabın 1959, 1962, 1981 ve 1995'te yapılan dört basımı arasında çok önemli farklılıklar saptanmıştır. Çok sayıda paragrafın bu basımların bir bölümünde yer almadığı görülmüştür. Kelime kelime yapılan karşılaştırmalarla eksiklikler giderilmiş ve dipnotlarda belirtilmiştir. Eserin sonunda, kapsamlı bir dizin de yer almaktadır.

Kubilay'lara armağan...

Cumhuriyet'in yetmiş beşinci ve Atatürk'ün aramızdan ayrılışının 60. yılında, Kaynak Yayınları, bu büyük eseri, Çanakkale Direnişinin, Kurtuluş Savaşımızın, Aydınlanma mücadelesinin, Kubilay'ların ve tüm devrim şehitlerinin anısına, ülkemizin aydınlık geleceğinin yaratılmasında büyük katkısı olacağı azmiyle, halkçı, devrimci ve laik Cumhuriyet için mücadele edenlere armağan ediyor. ■

(*) Kaynak Yayınları Genel Yayın Yönetmeni.

(**) "Atatürk'ün Bütün Eserleri" Cilt: 1 (1903-1915), Kaynak Yayınları, Birinci Basım: Ekim 1998, İstanbul; 484 sayfa, 1. hamur kâğıt, bez cilt.

YAPITTAN BİR BÖLÜM

Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'nin Selanik Şubesi'nin Kurulması(*) (1906)

Arkadaşlar! Bu gece burada sizleri toplamaktan maksadım şudur: Memleketin yaşadığı vahim anları size söylemeye lüzum görmüyorum. Bunu cümleniz biliyorsunuz. Bu bedbaht memlekete karşı önemli vazifelerimiz vardır. Onu kurtarmak, biricik hedefimizdir. Bugün Makedonya'yı ve bütün Rumeli kıtasını vatan camiasından ayırmak istiyorlar. Memlekete yabancı nüfuz ve hâkimiyeti kısmen ve fiilen girmiştir. Padişah zevk ve saltanatına düşkün, her aşağılığı yapabilecek iğrenç bir şahsiyettir. Millet zulüm ve istibdat altında mahvoluyor. Hürriyet olmayan bir memlekette ölüm ve yok oluş vardır. Her ilerlemenin ve kurtuluşun anası hürriyettir. Tarih bugün biz evlatlarına büyük vazifeler yüklüyor. Ben Suriye'de bir cemiyet kurdum. İstibdat ile mücadeleye başladık. Buraya da bu cemiyetin esasını kurmaya geldim. Şimdilik gizli çalışmak ve teşkilatın organlarını oluşturmak zaruridir. Sizden fedakârlıklar bekliyorum. Kahredici bir istibdada karşı ancak ihtilal ile cevap vermek ve köhneleşmiş çürük idareyi yıkmak, milleti hâkim kılmak, kısacası vatanı kurmak için sizi vazifeye davet ediyorum!

...

Arkadaşlar! Gerçi bizden evvel birçok teşebbüs yapılmıştır. Fakat onlar muvaffak olamadılar. Çünkü işe teşkilatsız başladılar. Biz kuracağımız teşkilat ile bir gün mutlaka ve ne olursa olsun muvaffak olacağız. Vatanı, milleti kurtaracağız.

...

Hüsrev, tabancanı çıkar, bu masanın üzerine koy; kararımızı yeminle de sağlamlaştıralım.

(*) Atatürk'ün Bütün Eserleri, c. 1, s. 32.

ŞİİR ATLASI

Hazırlayan: Cevat Çapan

Goran Simic / Şiirler / Çeviren: Kemal Özüdoğru

"Bugünlerde, cenazelerde daha fazla zamanım geçiyor masamda geçirdiğimden..."

Goran Simic, 1952 Bosna doğumludur. Eserleri Eski Yugoslavya'da iyi bilinirdi. Şiirleri, hikâyeleri ve Eski Yugoslavya'nın belli başlı gazetelerinde yayımlanan eleştirileriyle tanınmıştır. Aynı zamanda çeşitli edebiyat dergilerinde editörlük yapmıştır. Bosnalı bir Sırp olan Goran Simic, şimdi savaş ve yıkımla geçen üç yıldan sonra Müslüman Boşnak eşi ve iki çocuğuyla beraber Kanada'da yaşamaktadır. Bu şiirler "Bosna Ağıtları" olarak düşünülebilir.

Herkesin Hikâyesi

Saraybosna, Ocak 1993
Arkadaşım eşini ve çocuklarını otobüse bindirdi
Allah bilir nereye,
ve buz tutmuş pencereye yazdı, "seninleyim"

Bundan sonra hiçbir şey yazmadı. Sevk
kâğıdını ben imzaladım; isteğini
yazdım Allah bilir nereye gidebilmesi için; İlk
müracaatını yazdım, ikincisini
Karısına aşk mektuplarını yazdım
ve öptüm yüzlerce de a çocukların her birini.

Bu mektupları imzalamak isterdim: 'Sözcükleri

kanalizasyona akıtan birinden
çöpleri ve otobüsün karlarını temizleyen her kimse!

Onu hastaneye getirdiklerinde, vücudunun
yarısı yoktu.
Koştum ona karısından gelen mektubu okumak için-
gönderdiği ilk mektuptu- Aşk mektubu
yapabildiğim kadar hızlı yazmıştım.
Beni duymadı.

Soluk alamıyordu. Almaya çalışıyordu
söyleyebilmek için duyulur sesle
sözcükleri kanalizasyona onun akıttığını
çöpleri ve otobüsün karlarını temizleyen her kimse.

Aşk Hikâyesi

Geçen bahar, Bosko & Admira'nın hikâyesi (*)
en önemli medya olayıyd .
Saraybosna'yı terk etmeyi planlamışlardı.
şimdiyle gelecek arasındaki
köprüyü geçerek. Oysa gerçekte
diğer kıyıda olan geçmişti.
Bosko & Admira öldüler
köprünün ortasına ulaşamadan önce

Dünya basınının da manşetleri göründü:
Bosko & Admira - Bosna'nın Romeo & Juliet'i!
Bosko & Admira - Aşk, sınır tanımaz!
Bosko & Admira - Bölünmüş ulusun simgeleri!
Bosko & Admira - Savaşın anlamsızlığı!
Her gazetede aşıkların fotoğrafı vardı.

Arkadaşım Prsic askerdir; Köprüde nöbet tutar.
Bu bahar günleri boyunca
Bosko & Admira'nın naaşlarını gözledi.
çürüyen, kokan, kurtlanan,
sineklerin ve leş kargalarının üşüştüğü.

Küfrederek gaz maskesini
bağlıyordu ne zaman
hafif balar meltemi
ona doğru eserse.

(*)"Bosko & Admira Bosna'nın Romeo ve Juliet'i"

Noel

'Ben körüm', diyorum. Uzun zaman
bir daha konuşmuyorum. Şüphesiz
körüm derken yalan söylüyorum: Eğer
pencereden dışarı bakarsam, çocukların
şarkı söylediği yere. Görüyorum karın
nasıl gökkuşağı getirdiğini.
Görüyorum donmuş bülbüllerin dallardan
düştüğünü. Görüyorum bir kasabın kesilmiş
bir koyunu sokakta sürüdüğünü.

Şimdi gece. Bir ikon sobada yanıyor.
Hava limanından gleen sürekli ses
beni ağlatacak
'Ben körüm' diyorum 'Ben körüm'
O tek bir söz söylemiyor. Masanın üstündeki
şeytanın dövmesine vuruyor.

'Unuttum' diyorum sessizce. Uzun zaman
bir daha konuşmuyorum. Şüphesiz
Unuttum derken yalan söylüyorum. Geçmişte
karlardaki ayakizlerini ve tasmalı köpekleri düşünüyorum
İnsan avıydı. Hatırlıyorum babam gülmüştü
ben kuşlara havlayınca.

'Hiç işittiniz mi bir elektrik süpürgesinin
sesini, kalkmakta olan bir uçağın sesini andıran ya da
uzun zaman açık kalan bir TV'nin odayı nasıl
ısı ve ağır bir kokuyla doldurduğunu? Buzun kalınlığını farkettiniz mi? Ona soruyorum
'Bu inanılmaz ayazı hiç farkettin mi?'
Kendi adına söyleyecek bir şeyi yok.
İşitmemiş olmak.

Tekrar konuşmayacağım. Burada oturup gözleyeceğim
trafik ışıkları en iyisi neyse sonsuzca
ona uyuyor. Benim bu. Ben tam böyleyim.
Tüm evren kontrol kulesinin üstünde
vızıldıyor. Bu garip değil mi?
Derinlerdeki balıklar acayipler - yaşama biçimleri.
meyve bahçesindeki kuru otların kokusu
çok acayip tarif edilemez. Zaman zaman
biri şişeden göz kırpıyor.
cin, üzüm brandisinin cini
'Beni görebiliyor musun?' Soruyorum. 'Herhangi bir parçamı
görebiliyor musun, bir zerremi?' Başını sallıyor ama şüphesiz
yalan söylüyor. Güya önemsemişim, güya
söylediğimin yarısını anlayabilmiş.

Ne kaldı

İsyanımızdan ne kaldı?
Bu sabahın gazeteleri yazmadı.

Manifestomuzdan ne kaldı
Sadece üç beş kişi hatırlar: Cesur ve korkak

Posterlerimizden ve flamalarımızdan ne kaldı?
Bir mürekkep kokusu, bir utanç kokusu
bando eşliğinde geçerken
yürüyen köpeklerimiz, çocuklarımızı gezintiye götüren.

Bayraklar renklerini yitirdiler.
fakat sokak aynı, uçmaya bıraktığımız
aynı serçe bulutu meydanlara hücum ettiğimizde
yeni ideallerle tutuşurken,yeni yaşamla, yeni ümitlerle.

Mumlarımızdan ne kaldı öyle hızla yandılar ki
provakatörleri düşünecek hiç vaktimiz olmadı.

Işık sadece sonuncuyu yakarken
sigaranın yanışı,
sonra karanlıkta uçup giderken
kuyrukluyıldızı tutacak
ellerimizin ıslanışı.

Ses sadece bizim sesimiz, ıslak bir barutunki gibi
yalanların fısıltısı tarihin cephaneliğinde

Bosna'da her Yeni Yıl Günü
keklerle başlar ve kirli tabaklarla biter.
Bu basit metafor haricinde
diyebilirim ki kendime, hiçbir şey olmadı
ne flamalar, ne bayraklar, ne sokak,ne meydan
şahidim olan kırlangıçların haricinde
gözden kayboluyorum tamamiyle.

Penceremin altında, bu boş odanın altında
bu boş uzam, bir çocuk
karlara bir maytap atıyor
kırlangıçları uçmaya bırakarak.

Saraybosna'nın Kederi

Saraybosna rüzgârı yaprakları
sokaklara kanla yapışmış
gazetelerde uçuşturuyor
Koltuğumun altındaki somunla geçiyorum.

Nehirde bir kadın cesedi yüzüyor
su kabıyla köprüden geçerken
farkettim.
Kol saati hâlâ yerinde.

Biri fırına bir çocuk
ayakkabısı atıyor. Çöp kamyonundan
aile fotoğrafları dökülüyor,
imzalar taşıyan
Sevgiler... sevgiler... sevgiler... diye.

Bunları anlatmanın yolu yok
yok gerçekten. Her gece uyanıyorum
pencere kenarında durup komşuma bakıyorum
pencere kenarında karanlığı gözetleyen.

Çırak

Hayatımın yarısı aramakla geçti
bir dili mükemmelki öylesine
Kalem, kâğıtla temas ettiğinde
her şey mükemmel olmalı kendi kendine.

Gölgeler beni çok az eğitti, çok az şey aldım
abidelerden. Bazen güzellik peşindeyken
bu güzelim dili hayaletlerin dostluğuna
emanet ettim.

Bugünlerde, cenazelerde daha fazla zamanım
geçiyor masamda geçirdiğimden..... Bir masal kitabı
donmuş bir sobada mavi-yeşil yanıyor
hasta çocuğuma ıhlamur yapıyorum.

Ihlamuru yudumluyor. Yanaklarında
aniden oluşan renk çok güzel,
sağlığın rengi
Ihlamur çiçeği gülden daha güzel.

BİLİMSEL BİLGİ VE BİLİNÇLENME SÜRECİNDE SUYU KAYNAĞINDAN İÇİN...

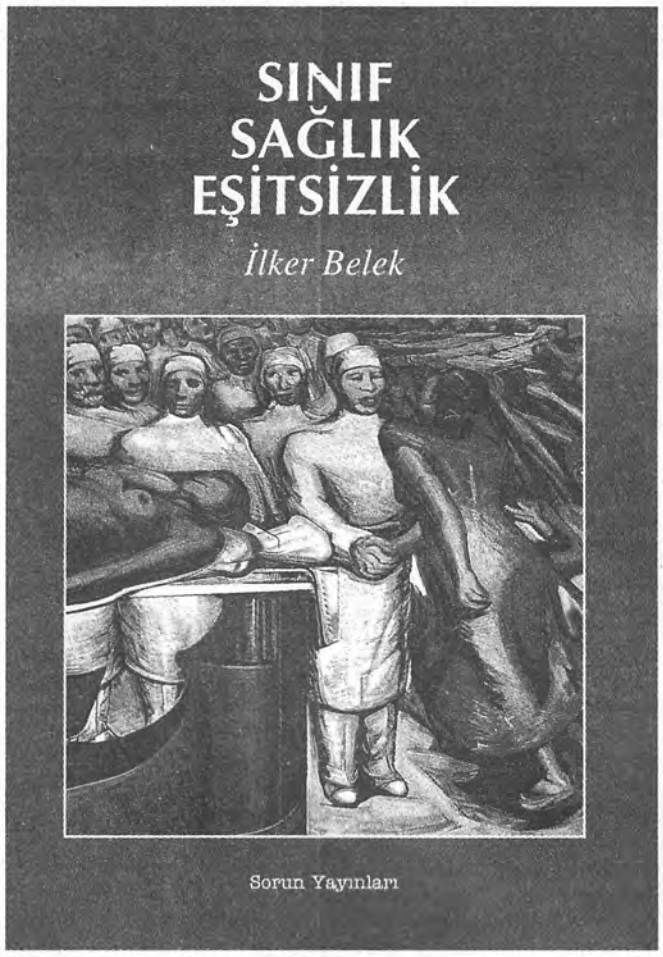

176 s. 950.000 Tl.

Tıp ve Sağlık Sorununu İnceleyen Kitaplarımız:

1.SAĞLIK "REFORM PAKETİ" NEYİN PEŞİNDE?
Dr. İlker Belek - Dr. Ata Soyer (Anonim)
178 s. 1.000.000 Tl.

2.SOSYAL DEVLETİN KRİZİ VE SAĞLIĞIN EKONOMİ POLİTİĞİ
Dr. İlker Belek
208 s. 1.150.000 Tl.

3.SAĞLIKTA ÖZELLEŞTİRME
Dr. İlker Belek - Dr.Ata Soyer
200 s. 1.100.000 Tl.

4.SINIFSIZ TOPLUM YOLUNDA TÜRKİYE İÇİN SAĞLIK TEZİ
Dr. İ. Belek - Dr. E. Nalçacı
Dr. H. Onuroğulları - Dr. F. Ardıç
144 s. 2. BASKI 800.000 Tl.

5.TÜRKİYE TIP TARİHİ İÇİN MATERYALİST NOTLAR
Dr. Tolga Ersoy (Beraat Etti)
128 s. 700.000 Tl.

6.İATOKRASI-TIP VE KÜLTÜR
Dr. Tolga Ersoy
96 s. 550.000 Tl.

7.SINIF SAĞLIK EŞİTSİZLİK
Dr. İlker Belek
176 s. 950.000 Tl.

8.ACİL HASTALARDA TEŞHİS TEDAVİ UYGULAMASI REÇETE
Dr. Şükrü Güvenç
192 s. 1.100.000 Tl.

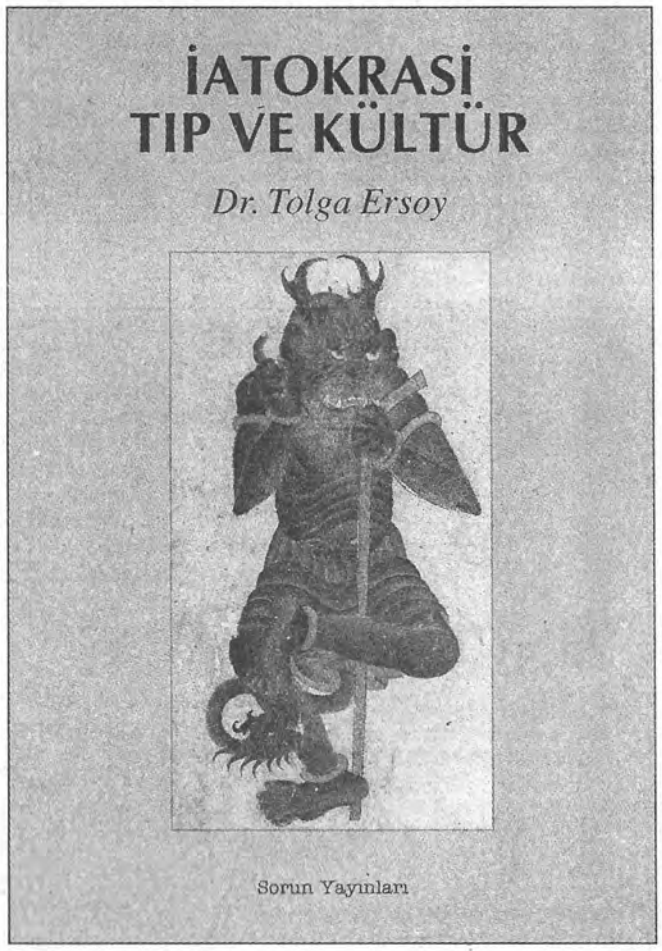

144 s. 550.000 Tl.

Sorun Yayınları

Baş Musahip Sokak No : 3/2 Cağaloğlu/İstanbul Telefon : (0212) 511 08 29 - Fax : (0212) 519 05 60

İSTANBUL Dağıtım : ARKADAŞ - BİRLEŞİM - CKK - PAPİRUS - SAY - SOSYAL - FARHAD . ANKARA Dağıtım : DOST. İZMİR Dağıtım : İLERİ

KİTAPÇILARDAN İSTEYİN

ÇOCUKLAR İÇİN KİTAPLAR

Hazırlayanlar: Aytül Akal❖ Aysel Gürmen❖ Ayla Çınaroğlu❖ **Çizimler:** Mustafa Delioğlu

Dedemin Otomobili,
Hilda Perera,
Resimleyen:
Carlos Rodrigez
Rosillo, Türkçesi:
Adnan Özer, Gendaş
Okuma yaşı: 7-9
Julian Dede ile torunu Juanillo'nun hayali, kırmızı bir otomobile sahip olmaktır. Bu hayallerini gerçekleştirmek konusundaki zimleri ve başlarından geçenler,çok şeye çok kısa zamandasahip olmayı isteyenler için, kıssadan hisse olabilir. Kitabın dili, okul öncesi çağındaki çocuklar için oldukçaağır. İspanyolca isimlerin zor ve birbirine benziyor olması da çocukların kafasını karıştırabilir (Julian Dede, Janillo, Justino Usta). Ciltli ve renkli resimlerle hazırlanmış olan bu kitap, ikinci ve üçüncü sınıfa giden çocuklar tarafından okunabilir. Mükemmeldenebilecek görselliği ile ilgi çekici bir kitap.

Mavi Kuş, Necla Ülkü Kuglin
Resimleyen: Mustafa Delioğlu
Bilgi Yayınevi

Okuma yaşı: 8-12
İşte, birbirinden güzel dört öykü! İnsan böyle kitaplara kolay kolay rastlayamıyor. Bu kitabı okuyanların başının üzerinde, ilk öyküdeki "Çiğdem'in Mutluluk Kuşu" uçarsa eğer, hiç şaşırmamak gerek. "Cem'in Sihirli Etepetesi" öyküsüne ne demeli? Doğrusu Cem'in anneannesine hayran kalmamak elde değil. Şu "etepete" işi beni de çok sardı ama, bu aleti yapabilecek anneannem yok ne yazık ki! "Emeti Teyze'nin Fasulyeleri" ve "Topi'yle Kuka" da birbirinden güzel öyküler. Çok dikkatli bir gözlem, hayal gücüyle harmanlanıp çocukların ilgisini çekebilecek konulara yerleştirilmiş. Dili de akıcı olunca, çocukların severek okuyacakları bir kitap çıkmış ortaya.

Dedem ve Ben,
Leyla Sakpınar
Resimleyen: Leyla Sakpınar
Mavibulut Yayınları
Okuma yaşı: 2-5
Küçük bir çocuğun dedesine bakış açısını yansıtan kitap, torunun ağzından yazılmış. Dede evde her zaman en erken uyanandır. Bahçeyi torunuyla birlikte sular, çikolatasını onunla paylaşır, birlikte deniz kenarına inerler. Dingin ve mutlu bir ilişkileri vardır dede ile torunun. Küçük esprilerle süslenen öykü, anne, baba ve kardeşi de başka kitaplarda anlatan dizinin bir kitabı.

Kurnaz Tilki, Goethe
Resimleyen: Emre Senan
Türkçesi: Zeyyat Selimoğlu,Can Yayınları
Okuma yaşı: 12+
Çok güzel bir uyarlama. Goethe bu kitabı şiir biçiminde yazmış; Zeyyat Selimoğlu, kitabı kısaltmış, yalınlaştırmış ve roman biçiminde Türkçeleştirmiş. Okuduğumuz kitaplarda birçok örneğine rastladığımız gibi, Lafonten'in, Esop'un fabllarını ya da az bilinen ha k masallarını alıp üzerinde birkaç değişiklik yapan, sonra da kendisine ma edip kitaba adını koyan birçok yazar varken, bu kitabın üzerinde, bunca değişik yapılmış olmasına rağmen, gerçek yazarının belirtilmiş olmasını takdir etmek elde değil. Kitabın konusu, şu bizim kurnaz tilki... okuyunca, hiç de hayrete düşmüyor insan. İkiyüzyıl önce yazılan roman, sanki tıpkı bugünün siyasetini anlatıyor. İkiyüzlülükten, yalancılığa, açgözlülükten, dostlara atılan kazıklara kadar, hepsi bu kitapta yer alıyor. Hele yapılan kötülükler göz önündeyken, kötülüğü yapanın laf kalabalığıyla üste çıkması ve kendisini suçsuz göstererek, gerçek suçsuzları suçlu duruma düşürmesi yok mu!.. Sanki bugünün haberlerini izler gibiyiz. Bu kitaptan çıkarılacak çok ders var. Çevremizdeki tilkileri ve ona inanacak kadar açgözlü ve budala olanları kolayca tanımak konusunda işimize yarayabilir! Gerçi kitap, çocuk kitabı formunda hazırlanmış ama, içeriği 12 yaşın üzerindekiler için...❖

Çocuğun Sesi

❖ **Hazırlayan:** Erdoğan Yılmaz❖

*** Sürekli Büyüme ve Değişim** içinde olduğumu unutmayın. Bazen her şey birdenbire durabilir, söylenileni duymayabilir, önümdeki duvarı görmeyebilirim... Okumayı arkadaşlarımdan, hatta öz kardeşimden daha geç sökebilirim; çünkü ben ayrı ve başkayım. Bu durumda telaşlanmayın; yoksa ben de etkilenirim. Hemen kızmayın, bağırmayın; öyle yaparsanız bu yanlışlarım kemikleşir. Sabır, şefkat ve hoşgörüyle sorunları birlikte aşarsak, bana yanlışlarımı düzeltme şansı verirseniz. Size daha çok güvenir, daha çok bağlanırım. Bana nasıl davranırsanız, öyle olmayı öğrenirim.
Başarının da başarısızlığın da ortak çabalarımız ölçüsünde oluşacağını biliyor musunuz? ❖

Bir Yazar:
Necla Ülkü Kuglin ile Tele-Röportaj

- Alo, Necla Ülkü Kuklin, pardon Kuglin lütfen...
- Buyrun, benim!
- Necla Hanım, şu "Kuglin" soyadı biraz garip değil mi?
- Öyle! Üstelik yalnız bizim için değil, Almanlar için de garip bir soyadı. Kocam, Hamburg'ludur. Almanya'nın unutulmuş bir azınlığına mensup. "Teneke Trampet"in yazarı Gunther Grass'in de mensubu olduğu bu azınlık, Doğu Prusya ile Polonya arasında yaşarmış. Aslında ben kendi soyadım "Ülkü"yü daha çok beğeniyorum.
- "Mavi Kuş" öyküsünde Çiğdem'in can sıkıntısı öyle güzel anlatılmış ki, canı sıkılan bir kız çocuğunu çok yakından tanıdığınızı düşündürüyor okura. Bu saptama doğru mu sizce?
- Kesinlikle doğru! Çiğdem biraz ben, biraz kızımdır. Aslında kendimden daha çok şey kattım sanırım. Dört çocuklu bir ailenin en küçük kızıydım. Çocukluğumda kendimi yalnız ve bir köşeye itilmiş hissettim hep. Sanırım Çiğdem'de yansıttığım, işte bu can sıkıntısı ve öfkeydi. Kızım da tek çocuk olarak yaşadığından, aynı yalnızlığı ve sıkıntıyı yaşadı. O öyküde, bu gözlemlerimi aktardım.
- Öykülerinizi okuduğumda, şöyle düşündüm: Bunlar, uçuk kaçık öyküler, ama bir yandan ayakları sağlamca yere basıyor... Bu hassas dengeyi başarıyla nasıl kurabildiniz?
- Böyle düşündüğünüze çok sevindim, teşekkür ederim. Aslında çocukları yakından izleyecek olursanız, hepsinde bu dengeyi yakalayabilirsiniz. Onlar hep uçuk kaçık hayaller kurarlar ama bu hayallerin gerçekçi bir yanı vardır. Sanırım benim öykülerimdeki başarım, çocukluğumu hiç unutmamış olmamdan kaynaklanıyor.
- Şu "etepete"den söz edelim biraz. Akıldan geçirilen şey, "etepete"nin gücü içindeyse, hemen gerçekleşebiliyordu. Işıl'ın saçları tam istediği gibi sapsarı, dümdüz ve upuzun oldu; Süheyla öğretmen, saçları iki örgülü küçücük bir kız çocuğu olduğu çağa döndü... Ben de bir "etepete" istiyorum. Siz yazarısınız bilirisiniz. "Etepete"ye nasıl sahip olabilirim?
- Bu bir sır! Biraz aktarlarda satılan bitkilerden alırsınız, biraz evdeki vida, teneke gibi ıvır-kıvır malzemelerden katarsınız, işte size bir "etepete" oluverir! Hoş, aslında "etepete"yi yapmak için malzemeye gerek bile yok. Ben, beceri gücünün her insanın içinde var olduğunu vurgulamak istedim. Her şeyi başarabiliriz, yeter ki isteyelim ve yöntemini bulalım. "Etepete", her insanın içinde var olan kendi gücüdür!
- Top ile Kuka son derece iyi işlenmiş, gerçekçi bir öykü! Kedi ve köpekleri çok iyi tanıyorsunuz galiba...
- Evet öyle! Topi ve Kuka, benim kedim ve köpeğimdi. Asıl adları Pugi ile Şerhan'dı. Şimdi de dört kedim var. Hayvan öykülerine devam etmek istiyorum aslında. Kızım da bu konuda çok başarılı olduğumu söylüyor, 'Anne, sen bunların dilini gerçekten anlıyorsun!" diyor.
- Yoksa "Sihirli Fasulyeler" öyküsü de, sizin başınızdan geçen bir olayı mı anlatıyor?
- Evet. Kızım üniversitedeyken, öğrenci hareketlerinin en yoğun olduğu dönemdi. Direnişler, baskınlar, tutuklamalar... Baktım, kızım pamuk içinde fasulye yetiştiriyor. Hatta bunu arkadaşlarına da öneriyor. Birkaç kez yaptı bunu. Toplumun ve yaşamın insanı zorladığı dönemlerde, yepyeni bir hayat n yeşermesini izlemek, insanlara umut veriyor. Bunu fark ettim ve o öyküyü yazdım.
- Daha önce çıkan bir masal kitabınız vardı: Onlar Ermiş Muradına. Bu kitaptaki masalların yazarı siz misiniz? Bana bazıları bilindik masallar gibi gelmişti de...
- Onlar, bilinmeyen, yeni masallar değildi. Unutulan bir dünyadan alıp getirdiğim, ninemden dinlediğim masallardı. Zaten bunu kitabın önsözünde belirtmiştim ama nedense önsöz yayımlanmadı. O önsözde, bu masalları hep hatırladığımda, ninemin reçelli kurabiyelerinin kokusunun burnuma geldiğini yazmıştım. Ninem Varnalı'dır. Çok tatlı dilliydi ve çok güzel masal anlatırdı. Ben onun anlatış biçimini elimden geldiği kadar korumaya çalıştım.
- Asıl mesleğiniz?
- İngilizce ve Almanca öğretmeniyim. Ancak, öğretmenlik dalında, lisanla sınırlı olmayan, çok yönlü çal şmalarım oldu. Yurtdışında kaldığım 12 y l boyunca, yetişkinlerden, kadın gruplarına, ailelerini savaşta yitirmiş çocuklardan sorunlu öğrencilere kadar çeşitli gruplara ders verdim.
- Kaç kitabınız var?
- Çocuklar için basılmış yalnızca iki kitabım; ancak, kafamda geliştirdiğim sayısız kitap projem var. Toplumsal ağırlıklı çalışmalardan zaman ayırıp bir türlü yazacak fırsatı bulamadım. Yetişkinler için üç tercüme kitabım var. Bir de, Almanca bir ders kitabının ek sözlüğünü hazırladım.
- Size yazmak isteyen küçük okurlarınız için adresinizi verebilir misiniz?
- Çevre Sokak, No: 26/7, Kavaklıdere-Ankara.
- En son okuduğunuz çocuk kitabı?
- Son günlerde, sahaflarda "İkizler" dizisini arayıp duruyorum. En son bulup okuduğum, "Eskimo İkizleri" idi.
- Teşekkürler... ❖

ZİNCİR BULMACA

Bir harf yazılır her kutuya, her sözcük bir sonraki uzun kutuların sonunda biter. Her sözcük bir öncekine bağlıdır ve bir sonrakine. İşte ZİNCİR BULMACA oluşur böylece. ❖

457. sayıdaki bulmacanın çözümü:
ESKİMOMOZAİKLİMANADOLUNAY-
LONDRAJETONUNCU

454-456 ve 457. sayıdan kitap kazananlar:
Sezin Aydın, Berat Onur Taşcı, Ece Güneş Erten, Ekin Akbaş, Pınar Şener, Can Bulut Bayburt, Alican Berkman, Çağlar Geçit, Nazlı Pınar Aydın, Serhan Semizoğlu, Ö. İnanç Gülle, Şirvan Önen, Denizhan Ateşli, Ceren Dönmez, Ozan Mut.

Çöz-Kazan:

Çözdükleri bulmacayı aşağıdaki adresimize gönderen veya fakslayan 14 yaşından küçük okurlarımız arasında yapılacak çekilişte, bu sayfada iki hafta içinde tanıtımı yapılan kitap sayısı kadar okurumuz, bu kitaplardan bir tanesini kazanacaktır. Zarfın üstüne kendi adınızı, yaşınızı ve adresinizi yazmayı da unutmayın. Bulmacanın çözümü onbeş gün sonra.
Adresimiz: Aytül Akal, Kemeraltı Cad. Öney İş Hanı No: 2 Kat: 5 80030 Karaköy-İstanbul
Faks: (0212) 243 41 60

Vitrindekiler

Atlantis/*Murry Hope/Çeviren: Sibel Özbudun/Milliyet Yayınları/245 s.*

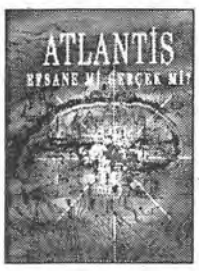

Platon'un kayıp kent Atlantis üzerine aktardığı bilgiler, insanlık tarihinin en gizemli öykülerinden biridir; acaba bu efsane gerçek olaylara ışık tutabilir mi? Kısa bir süre öncesine kadar bilim adamları, dev bir kara parçasının arkasında hiçbir iz bırakmadan batmış olabileceği kuramına karşı çıktılar. Ancak Murry Hope'un geniş kapsamlı araştırmalar yaparak hazırladığı bu kitabında görüleceği gibi, Dünya ekseninin eğimindeki değişiklikler ve dev göktaşlarının Dünya'ya çarpmasıyla ilgili kuramlar (ki 1989'da benzeri olaya az kalsın tanık oluyorduk), Atlantis'in yok olmasıyla ilgili geçerli nedenler öne sürüyor. Kitap ayrıca Platon'un betimlemesindeki gariplikleri, Atlantis dininin ve biliminin özelliklerini ve yerleşim bölgelerini ayrıntılı bir biçimde anlatıyor. Kan gruplarıyla ilgili araştırmalar, And Dağları'ndaki kent kalıntılarının yarattığı soru işaretleri ve Afrika'daki bazı kabilelerin astronomiye inanışlarında görülen bazı ortak noktalar, Atlantis gerçeğini gözler önüne seriyor. Ayrı ayrı ele alındığında, bu noktalardan belli bir sonuç çıkarmak zor gibi gözükse de, hepsi birlikte ele alındığında, tarihöncesi dönemlerde "birden çok" ileri uygarlığın bulunduğu varsayımı oldukça güçleniyor. Tarihe, sanat tarihine, arkeolojiye ilgi duyanların Murry Hope'un kitabını kesinlikle okumaları gerekiyor.

Son Osmanlı Hahambaşının Mektupları/*Esther Benbassa/Çeviren: İrfan Yalçın/Milliyet Yayınları/213 s.*

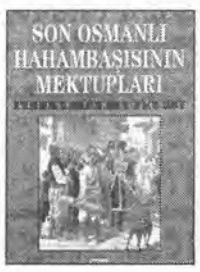

"Yer: bizdeki tarih el kitaplarının o bitmez tükenmez Doğu sorununa ayrılmış bölümlerinde adı 'hasta adam' değildi- olarak geçen bir imparatorluğun merkezi; İstanbul." Ve "... 1914 öncesinde, Avrupa'da siyasal bir denge kurmaya çalışan altı imparatorluk arasında, geniş bir toprak bütünlüğü üstünde kurulmuş ve bir ölçüde hırgürsüz bir örgütlenmeye sahip altı, yedi yüzyıllık bir Avrasya modeli" sergileyen Osmanlı İmparatorluğu. "Zaman, Fransızların, halkların hak ilkesine dayalı ulus - devlet modelinin Avrupa'daki büyük imparatorlukların başını ağrıttığı XX. yy'ın başları." Kişi; "Sona eren bir imparatorluğun son hahambaşısı; Türklerin ve Yahudilerin ayrıcalıklı arabulucusu, diplomat ve politikacı, levanten stadlan; ne gerçekten saray Yahudisi, ne gerçekten devlet Yahudisi. Bütünleşme çabalarıyla Batı'nın çağrısı arasında sallanan ve bir geçiş dönemi yaşayan Yahudiliğin simgesi... Hayim Hahum veya diplomatların en hahamı ve hahamların en diplomatı."diyor kitabın yazarı Esther Benbassa.

Günaydın Hüzün/*Françoise Sagan/Çeviren: Nihal Önol/AD Yayıncılık/134 s.*

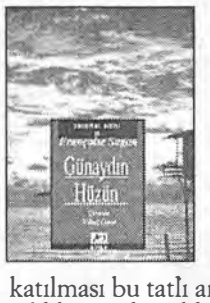

Görkemli bir villa, yakıcı bir yaz, Akdeniz ise çok yakın. Cecile on yedi yaşında. Onun için aşk, öpüşmelerden, kaçamak buluşmalardan ve bıkkınlıktan ibaret. Ama gerçek aşkla tanışması gecikmeyecek. Dul babasının ilişkileri hep gelip geçici. İkisi birlikte çok eğleniyorlar, kimseye ihtiyaçları yok, mutlular. Gururlu, zeki ve soğukkanlı bir kadının onların arasına katılması bu tatlı ama düzensiz hayatı değiştirecek. Bu tehlike nasıl uzaklaştırılabilir? Akdeniz güneşinin altında acımasız bir oyun başlamak üzere. XX. yüzyılın ikinci yarısı başlıyor. Vicdan azabı ve sınır tanımaz aşkların arasında kalan genç kızın bir aynası olacaktır bu yüzyılın ikinci yarısı.

Mor (Bütün Şiirler)/*Cengiz Bektaş/Doruk Yayınları/394 s.*

1960'da Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Türkçe" dergisinde ilk şiirleri yayımlanan Cengiz Bektaş, ilk şiirlerinden itibaren ne geçici izlenimlerle ne de düşlerle oynamayı seven sözcüklerin kararsız imgelerinin titreşimleriyle uğraştı. Yapay sözdizimlerinin belirteçlerine ve eylemlerine yapışıp anlamsızlaşan sözcüklerin yerine, dinlemeyi ve işitmeyi öğreten, yaşamımızın "bütün ötelerini" seçen sözcükleri kullanan şair, söylendiği gibi "sözcük tutumluluğuna dayanan somut şiiri ortaya koymuştur." Cengiz Bektaş'ın şiiri, özellikle de sözcüklerin aynı anda hem insanın mekanı, hem insanın sözü, hem insanın varlığı olarak nasıl işlendiğini gösteriyor. Bugünden geriye bakıtğımızda ilk şiirlerinden başlayarak dönemsel gelgitlere kapılmadan, insan kavramının hiçbir değerinden vazgeçmeden, kibire ve gösterişe arkasını dönerek, kendine özgü dilindeki istikrarından ve ilkelerinden hiç vazgeçmiyor Cengiz Bektaş.

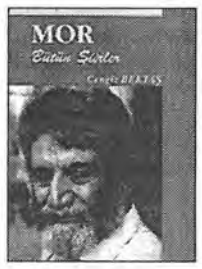

Su Belleği/*Cengiz Bektaş/Doruk Yayınları/79 s.*

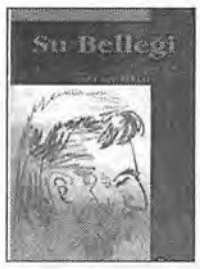

Cengiz Bektaş'ın 'Bütün Şiirleri'nden sonra yayımladığı yeni şiirleri yer alıyor "Su Belleği"nde. Kitap; "Görece", "Manisa Üçlemesi" ve "Bergama Üçlüsü" adlarını taşıyan üç bölümden oluşuyor. Toplam kırk yedi şiirin yer aldığı "Su Belleği", Bektaş şiirinden hoşlananların kaçırmaması gereken bir kitap.

Ölü Yüzler/*Ali Özenç Çağlar/AD Yayıncılık/518 s.*

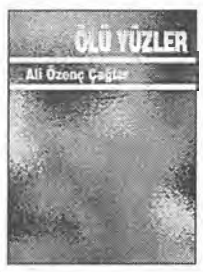

Ali Özenç Çağlar, 1947'de Akhisar'ın Mecidiye köyünde doğdu. 1973'te işçi olarak Almanya'ya gitti. Almanya'da ve Türkiye'de çeşitli dergi ve gazetelerde desenleri, karikatürleri, şiirleri ve öyküleri yayımlandı. "Kurtuluşun Düşleri" (1979), "Kürt Şoreş" (1985), "Leke" (1986) adlı öyküleri çeşitli yarışmalarda ödüle değer görüldü. "Gece Sabaha Durdu" (şiirler, 1987), "Korkunun Ötesi" (öyküler, 1989), "Hıçkırıklar Kuş Kanadı" (dörtlükler, 1990), "Destanca" (şiirler, 1994) adlı kitapları basıldı. Kitap, Nihat Behram'ın tanımlamasıyla "hayatın tanımını, toprağından kan sızmayan bir dünyanın özlemiyle" arayan Ali Özenç Çağlar'ın ilk romanı. Çağlar, romanında, Ege Bölgesi'nde Antikaçağ'da Apollonis adıyla anılan Mecidiye köyünün tarihi anatomisini veriyor. Kurtuluş Savaşı sonrasından başlayarak köy yaşamını, yoksul köylülerin yaşam koşullarını, insan ilişkilerini, ülkenin değişen siyasi havasının bu ilişkilere ve köylünün yaşamına etkilerini yalın bir dille anltıyor.

Seviyorum Geziyorum/*Tarık Minkari/AD Yayıncılık/205 s.*

Prof. Dr. Tarık Minkari'nin "Seviyorum Geziyorum" adlı kitabı iki bölümden oluşuyor. Birinci bölümde, Porto Riko'dan San Juan; St. Thomas'ta Charlotte Amalie; Curaçao'da Willemstad; Panama Kanalı; Kosta Rika'da Kaldena, San Jose ve Corecia; Meksika'da Acapulco ve Mexico City; Hawaii Takımadaları; Ohau'da Honolulu, Waikiki ve Pearl Harbor; Maui'de Lahaine yer alıyor. Çeşitlemelerden oluşan ikinci bölümdeyse, Prof. Dr. Tarık Minkari, gezip görmüş olduğu yerlerin tarihi ve kültürel özelliklerini ve buralarda başından geçen ilginç olayları kendine özgü uslubuyla okurlarına aktarıyor.

Kayıp Denizler I - Denizi Beklerken/*Doğan Akhanlı/Belge Yayınları/286 s.*

Doğan Akhanlı 1957 Şavşat doğumlu. 12 Eylül 1980 günü Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü son sınıfı öğrencisi. Sonrasında garson, ocakçı, balıkçı, müzik aletleri zanaatkârı. Yeraltında Ayşe ile evlilik (kayıtsız ve kuyutsuz!) kimliksiz bir oğul (Can, 1984),

1985 ilkbaharında topluca tutuklanma, 1987 yılı sonbaharında tahliye kimlikli bir kız (Ceren, 1989). Türkiye'de yaşama inadı. İnadın kırılışı. 1991 sonunda topluca Almanya'ya göç. Siyasi göçmen kimliği ile yaşam, mülteci yurtları, pansiyonumsu evler, Almanca öğrenmeler, çeviri denemeleri. İnsan Hakları savunuculuğu, Af Örgütü'ne üyelik, halihazırda Köln'de ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı faaliyet yürüten "Öffentlichkeit gegen Gewalt / Şiddete Karşı Kamuoyu" adlı kuruluşta çalışmakta. Doğan Akhanlı'nın ilk romanı "Kayıp Denizler" ana başlığını taşıyor. Üç ciltten oluşan "Kayıp Denizler"in bu elimizdeki ilk bölümü "Denizi Beklerken" adını taşıyor.

Kuşlar Sanatı/*Pablo Neruda/Çeviren: Erdal Alova/Milliyet Yayınları/95 s.*

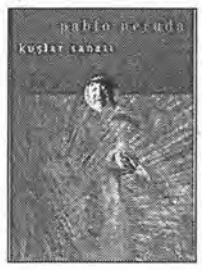

Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Pablo Neruda'nın çocukluğu, doğduğu Şili'nin göz kamaştırıcı Göller Bölgesi'nde ve yağmur ormanlarına komşu yörelerde geçti. İlk defa 1966'da Şili'de yayımlanan "Kuşlar Sanatı" (Arte de Pajaros) şairin doğup büyüdüğü toprakların kuşlarını kendine özgü imgelemiyle anlattığı bir kitap. "Kuşlar Sanatı""nda Neruda Gezgin Albatros'tan "kayalıkta pençelerini bileyen" akbabaya, "serinliğin tenoru" papağandan, "gül ağacı boyunlu" flamingoya kadar, görüp bildiği çeşitli türden kuşları, duyularının ışığıyla yansıtır. Elimizdeki kitabın son bölümünde şairin kendi düşsel kuşları yer almaktadır.

Yaşadığımı İtiraf Ediyorum/*Pablo Neruda/Çeviren: Ahmet Arpad/Milliyet Yayınları/462 s.*

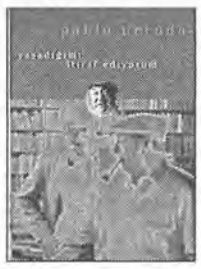

Neruda, 1974'te yazdığı "Yaşadığımı İtiraf Ediyorum"la zamanının mücadeleci bir tanığı olduğunu ortaya koyuyor. "Yaşadığımı İtiraf Ediyorum", hem Neruda'nın ünlü şiirlerinin yaratılış sürecini, hayatının önemli dönemlerini, şair dostlarını (Lorca, Alberti, Hernandez, Eluard, Aragon) ve Salvador Allende'yi ve trajik ölümünü Neruda'nın anılarındaki izleriyle okuma fırsatı, hem de gemi heykellerinin, kuşların, böceklerin, madencilerin balta girmemiş ormanlardaki tehlikeli yolculukların, şişe gemilerinin, Uzakdoğu'nun gizemli maskelerinin hikâyesi.

Yaşayan Bir Efsane: Arafat/*Marco Koskas/Çeviren: Haldun Bayrı/Milliyet Yayınları/222 s.*

Yaser Arafat kimdir? Gözü kara bir gerilla ve usta bir politikacı, modern terörizmin öncüsü ve kurnaz pazarlıkçı, sürgündeki göçebe ve efsanevi lider... Filistin halkının yazgısını yönlendiren kişi. Arafat nasıl oldu da tek başına Filistin davasının simgesi haline geldi? Yaser Arafat, Mısır'da geçen çocukluğundan itibaren hep bir "bağımsız Filistin" hayal etti. Onun ve halkının yazgısını başlangıçtaki bu sır belirleyecekti. İşte Marco Koskas'ın yazdığı bu usta işi biyografi, ilk başkaldırıdan 1993'teki Oslo anlaşmalarına kadar, olayların birbirine eklenerek yarattığı bu şaşırtıcı liderin izlediği yolu ve vardığı noktayı gözler önüne sermekte. Hem İsrail'in hem Arapların tertiplediği yüzlerce suikasttan kurtulan, birlikte yola çıktığı birçok politikacıyı eskiten Arafat, tartışmasız bir meşruiyete sahip. Yaşayan efsane Yaser Arafat'ı elimizdeki kitapta umulmadık bir ışık altında yepyeni bir açıdan görüyoruz.

Gülecek Bir Şey Göremiyorum/*Ephraim Kishon/Çeviren: Hale Kuntay/Milliyet Yayınları/206 s.*

"Bir gün özgeçmişimi yazacağımı hiç düşünmemiştim. Hiçbir insan yaşadıklarını aynen aktaramaz gibi gelirdi bana. Ayrıca beşiğimin nerede durmuş olduğu kimi ilgilendirir, diyordum. Eşlerin en iyisi ile üç evladım, ille de özgeçmişimi yazmalıymışım diye tutturduklarında bile kararımdan dönmemiştim. Eşim başta olmak üzere, hepsi Ortadoğu'da dünyaya gelmiş olduklarından, aile reislerinin olaylı çocukluk ve gençlik

yıllarını yazarak gelecek kuşaklara aktarmasını istiyorlardı. Yaşananlar o kadar üzücü, o kadar akıl sır ermezdi ki, iyisi mi benimle öbür dünyaya göçüp, unutulup gitsin diyordum. Kanımca, yazarlar ne özgeçmişlerine bakılarak, ne de karakter yapıları incelenerek değerlendirilmelidir. Önemli olan yazarın ne yazdığıdır. Ben kitaplar, oyunlar yazdım, filmler yönettim. İşte benim yaşantım bu, ben buyum..." diyor Ephraim Kishon ve özgeçmişini anlatıyor bize.

Osmanlı'da Fal ve Falnameler / *Sennur Sezer / Milliyet Yayınları / 158 s.*

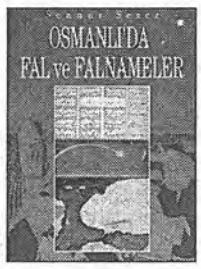

"Müjdeler olsun çok sevineceksin, sonun iyi, gönlünde sefer varsa, bu niyet kutlu olsun, fayda bul, ailene, kabilene beklenmedik yerden iyilik gelecek, oğlunun, kızının sevinçli günlerini göreceksin. Dostun sevinecek, düşmanın kahrolacak. Ama sana dille sataşırlar, göze gelirsin, kitapsız yürüme. Sana iki sevinç görünür, biri mal, biri sağl k sevinci. İkisine de kavuşacaksın. Sen hep iyilik yaparsın ama iyilik ettiklerinin kiminden kötülük görürsün, aldırma, sonun hayır olur inşallah!" Bir çingene falcının ağzından çıkmışa benzeyen bu sözler, fal geleneğinin belgelerinden bir alıntı. "Osmanlı'da Fal ve Falnameler", insanoğlunun geleceği bilme arzusunun yarattığı fallardan, y ldızname lerden, günümüz astrolojisine uzanan serüvenin Osmanlı'ya ait bölümünü belgelerle ortaya koyuyor.

Ruhumun/*Süreyya Berfe/Yapı Kredi Yayınları/109 s.*

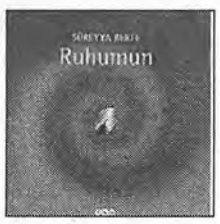

Süreyya Berfe, "Ruhumun" adlı yeni şiir kitabından önce dört şiir kitabı yayımlamıştı: Gün Ola (1969), Savrulan (1971), Hayat ile Şiir (1980), Şiir Çalışmaları (1991). Şiir Çalışmaları isimli kitabıyla 1991 Cemal Süreya şiir ödülünü alan Süreyya Berfe, çocuklar için yazdığı şiirleri de "Çocukça" adıyla yayımlamıştı. İki yıl hukuk dört yıl da felsefe öğrenimi gören Süreyya Berfe uzun yıllardır reklamcılık alanında çalışıyor. Türk şiirinde oldukça özgün bir yeri olan Berfe'nin şiirleri için söylenebilecek şeylerden birisi, onun şiirlerinde baskın kalender bir çocuğun konuştuğudur. Konuşur gibi rahatça kullandığı dil ile hem bir adamın hem de bir çocuğun ve de tabiatın sesini duyurur şiirlerinde Süreyya Berfe Türk şiir atmosferine. Yedi yıl aradan sonra "Neden / tepeli pelikan n gagasının altındaki torbadan / darbuka yaparlar?" gibi ilginç sorular soran, şiirimizin köstebeği ile karşılaşma fırsatı yaratıyor kitap.

Şahitsiz Vakitler/*Ebubekir Eroğlu/Yapı Kredi Yayınları/48 s.*

Ebubekir Eroğlu 1950 Malatya doğumlu. İlk şiir kitabı "Kuşluk Saatleri"ni 1974 y lında yayımlayan Eroğlu 1984'de "Kayıpların Şarkısı" isimli ikinci şiir kitabını ve 1994'de "Yirmidört Şiir"i yayımladı. Uzun aralarla şiir yayınlayan Ebubekir Eroğlu'nun yeni kitabı "Şahitsiz Vakitler" de dört yıl aradan sonra geliyor. Şiir kitaplarından daha çok deneme ve inceleme kitaplarıyla tanınıyor Ebubekir Eroğlu. Bu kitaplar sırasıyla; Sezai Karakoç'un Şiiri, Yenileme Bilinci, Sevap Defteri, Modern Türk Şiirinin Doğası, Sabit ve Değişken, Muğlak Ölçekli Harita, Kelimeler Çınladıkça. Eroğlu fazla sayıda şiir yayımlamasa da, özellikle seksenli yıllarda, Türk şiiri için çaba gösteren şairlerden biri. 1981 - 85 yılları arasında Yönelişler dergisini 43 sayı çıkararak şiir atmosferinin belirginlik kazanması yolunda önemli bir çaba göstermiştir. Denemelerinde de şiirlerinde de insanı hayattaki yerini sorgulayan Eroğlu'nun Şahitsiz Vakitler'i onun kendine has şiirleriyle tanışmak isteyenler ve daha önce tanışanlar için.

Sessiz Arka Bahçeler/*Gülten Akın/Yapı Kredi Yayınları/45 s.*

"Sessiz Arka Bahçeler" Gülten Akın'ın onikinci şiir kitabı. Yapı Kredi Yayınları şairin daha önceki yıllarda "Toplu Şiirler" (1956 - 1991)'ini ve "Sonra İşte Yaşlandım" (1995) isimli onbirinci kitabını yayımlamıştı. Gülten Akın'ın bütün yapıtlarına doğru yol almak amacıyla şairin şiir üzerine yaz lar nı da iki kitapta toplamıştı: "Şiir Üzerine Notlar" (1996) ve "Şiiri Düzde Kuşatmak" (1996). Türk şiirinin kırk küsür yıllık ustası Gülten Akın, şiirin en büyük sebebinin "aşk" olduğunu söyledi hep. Ama hep kendi dışına doğru taşan bir aşk. Kuşku yok ki, Gülten Akın' n şiirleri yalın bir zeminde, detaylarda ve görünenin bir adım ardında gizli olan fotoğraflarda, duygunun içe dönük ve söylenmemiş dilinde duruyor hep. Bu kez de öyle. Sessiz Arka Bahçeler'de de kendi dışına taşan bir Gülten Akın ile karşı karşıyayız. Gülten Akın' n şiirini başından bu yana takip edenler bilirler ki, onun şiiri inceliklerin olduğu kadar bir öfkenin de şiiridir... Ancak özellikle bu son kitabında, Gülten Akın öfkesi onun şiir dilinden ayırt edilemez olmuştur. Sessiz Arka Bahçeler, daha çok sanki bir fotoğrafı okuma duygusu da veriyor. Sessizse çekilmiş hüzünlü, öfkeli, duygulu, incelikli ama hep soruları içinde taşıyan birer fotoğraf gibi... Şiirseverlere, şiirin sıkı takipçilerine yıl biterken değerli bir armağan; Sessiz Arka Bahçeler...

Profil-John Ashbery/*Hazırlayan: Nazmi Ağıl/Yapı Kredi Yayınları/155 s.*

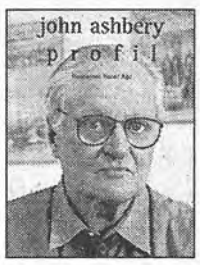

1927'de New York, Rochester'da doğan Ashbery, Harvard College'i bitirdi (1949), Colombia Üniversitesi'nde master yaptı (1950 - 51). İlk kitabı "Turandot and Other Poems" (Turandot ve Başka Şiirler) 1953'te çıktı; ilk önemli kitabı "Some Trees" (Birkaç Ağaç) ise 1956'da W. H Auden'ın sunuşuyla yayımlandı. Ashbery, Oxford University Press telif hakları bölümünde ve McGraw - Hill Book Company'de çalıştı. 1955 - 56 yıllarında bir Fullbright bursuyla Paris'te bulundu; 1958'de tekrar Paris'e giderek Paris Herald Tribune gazetesinde sanat eleştirmenliği yaptı. 1966 - 72 arasında New York'ta Art News dergisinde çalıştı. Ashbery, en popüler ve başarılı kitabı sayılan "Self - Portrait in a Convex Mirror" (1975; Dışbükey Bir Aynada Otoportre) ile ABD'nin en saygın edebiyat ödülleri olan Pulitzer Prize, National Book Award ve National Book Critics Circle Award ödüllerini kazandı. Şiir dışında, üç oyun (Three Plays 'Üç Oyun', 1978) ve bir roman yazdı: "A Nest of Ninnies" (James Schuyler ile birlikte, 1969; Budalalar Yuvası). Sanat eleştirilerini 1989'da kitaplaştırdı: "Reported Sightings: Art Chronicles 1957 - 1987" (Aktarılmış Görünümler: Sanat Günlükleri 1957 - 1987) Ashbery halen Brooklyn College'de yaratıcı yazın dersleri vermekte, Newsweek'te sanat eleştirmenliği yapmakta ve The New Yorker'a katkıda bulunmaktadır.

Damasceno Monteiro'nun Kayıp Başı/*Antonio Tabucchi/Çeviren: Kemal Atakay/Can Yayınları/214 s.*

Portro'da bir parkta, bir gencin başsız cesedi bulunur. Olayı araştırmak üzere gönderilen gazete muhabiri Firmino, acımasızca işlenmiş bu cinayeti aşama aşama açığa ç karacaktır. Tabucchi, gerçek bir olaydan yola çıkarak yazdığı romanında, ilginç yaratıcılık sezgisiyle henüz aydınlanmamış bir cinayetin failini de doğru tahmin etmişti. Polisiye bir öykü çerçevesinde gelişen "Damasceno Monteiro'nun Kayıp Başı"nda güzel Porto şehri de neredeyse bir roman kişisine dönüşür. Ama romanın en unutulmaz kişisi Loton'dur: Yaşamını adalet mekanizmasının ardındaki Temel Norm'u anlamaya adamış dev cüsseli, sıradışı bir avukat. Öldürülen genci savunmayı üstlenen aristokratik ve anarşist Loton, romana metafizik bir boyut kazandırır; okur, onun düşüncelerine kulak verirken, aynı zamanda adalet kavramı, işkence, polisin uyguladığı şiddet, uyuşturucu trafiği gibi çağımızın temel sorunları üzerine de düşünme olanağı bulur. Tabucchi, soluk soluğa okunan bu polisiye öyküye felsefi bir derinlik kazandırarak başarılması güç bir yazarlık örneği sunuyor bize.

Örümceğin Kitab /*Nazlı Eray/Can Yayınları/227 s.*

..."Bu kitap ya benim başyapıtım olacak, ya da beni yiyip bitirecek. Örümceğin Krallığı'ndan bir türlü kurtulamıyorum. Aylarca boğuştum, artık gücüm kalmadı," dedi yazar. Bitkindi. Bir an öldü sandım, gözü kapalıydı. "İşte yazdıklarım," diya mırıldandı. Kötü bir ışık sararmış yüzünü aydınlatıyordu. Önündeki kâğıtları bana doğru itti. Büyük bir merakla sayfaların üstünde gözlerimi gezdirdim: ... Ömür Uzatma Kıraathanesi... Orada her gece toplanarak geçmişlerini anlatıp, ömürlerini uzatmaya çalışan beş ihtiyar adam; Broadway'in orta yerinde, Lindy'nin Kahvesi'nde içilen bir fincan mis kokulu kahve. Marilyn Monroe'nun esrar dolu ölüm gecesi. Tüm takılarını takıp takıştırmış ş kır şıkır bir İzmir... New York metrosunun karanlık dehlizlerinde ham bir cinsellik... Köşede oturan 'Yaşamı İpotekli' adam Nejat; Çin Mahallesinde delice bir kovalamaca... Anıların, bir dev anasının vantuzlu ağzı gibi insanı içine çekişi. Eyüp sırtlarında sevgilisini yitiren Fevzi... Tanımadık bir kadının ruhunda bir gezinti. Sırta yapışmış, çıkmayan bir geçmiş... Gececi Müfit'in bacaklarını saran tutku ateşi; masadaki 'Aşk' biblosu, aynada yakalanan gençlik... Heyecan içinde önümdeki sayfaları karıştırıyordum. Yazara baktım, başı geriye düşmüştü. Anladım, 'rüyayaşam'ın içine yeniden girmişti. Kâğıtları toplayıp oradan uzaklaşırken, örümceğin ağına takıldığım dehşetle fark ettim." diyor Nazlı Eray kitabın n bir yerinde. Fantastik edebiyatımız n en ünlü yazarından yeni fantastik öykü.

Şimdi/*Nathalie Sarraute/Çeviren: Aysel Bora/Can Yayınları/118 s.*

Yirminci yüzyıl Fransız Edebiyatı'nın önde gelen adlarından Nathalie Sarraute, 98 yaşına rağmen üretkenliğini sürdürüyor. Her kitabında değişik bir izleğin peşinden giden yazar, "Şimdi" adlı sıradışı çalışmasında insanlar yerine sözcükleri konuşturmayı yeğlemiş. Okur, kendini sözcüklerin, hecelerin, seslerin oluşturduğu olağanüstü bir dünyada buluyor kitapta. Nathalie Sarraute, kitabında sunduğu okuma şöleniyle okura sanki meydan okuyor, onu satırların arasında zorlu bir yolculuğa ç kartıyor.

Zenginler Sofrası/*Michel Deon/Çeviren: Aysel Bora/Can Yayınları/258 s.*

İş hukuku okumak üzere Fransa'dan Amerika'ya doğru bir transatlantikle yola çıkan bir Fransız delikanlı: Arthur. Ellili yıllar. Yoksul kırsal kesimden gelen oğlunun toplum içinde yukarılara tırmanması için yanıp tutuşan annesi, onun zenginler ve ayrıcalıklılar kulübüne katılmasını dört gözle beklemektedir. Oğlunun başarılı bir öğrenim yaşamı olduğunu düşleyerek, mutluluk içinde ölür. Ne var ki, onun duygusal başarısızlıklarından haberi olmaz. Oysa bu başarısızlıklar, Arthur'ün eğitiminde gösterdiği başar ları gölgede bırakacaktır. Brezilyalı Augusta ile olan ilişkisi, altından kalkamadığı bir bozgun olur. Elizabeth'ten aldığı dersin açtığı yara yirmi yılda kapanacaktır. Gizli tutulmuş aşkların öyküsü, bir yanlış anlaşılmalar dizisinden başka bir şey olamaz. Augusta, Elizabeth ve Arthur de bu yazgıdan kurtulamazlar. Ne var ki, alınan bu yaraların zaman içinde deneyim kazanılarak iyileştirilmesi insanı sonunda mutlu k lmaya yeter.

Kardeşim Budala/*Michel del Castillo/Çeviren: Aykut Derman/Can Yayınları/290 s.*

"Bir deneme değil bu yazdığım, eleştirel bir inceleme değil. Seninle karşılaştığımız günden bu yana, yüreğimden kopanı karşılıklı paylaştığımız heyecanlı bir içtenlikle kağıda döküyorum. Sana sesleniyorum, Fedor. İyi, güzel de, sana senin hakkında ne öğretebilirim ki? Şunu belki: Bir yazar hiçbir zaman kendine ait değildir: Sen, benim damarlarımda dolaşan kanda yaşıyorsun, sorduğun sorular sinir hücrelerime işlenmiş. Sen benim için, kendinden sonra gelenlere yapıtlarıyla yol gösteren bir usta olmakla kalmadın; bunun hep ötesindeydin; ciğerlerime çektiğim hava oldun. Ben, senin yarattığın kişilerden biriyim, Fedor. Kitaplarını yutarcas na okuyan o şaşkın çocuklardan biri olmakla başladım işe. Sana on üç-on dört yaşlarında Barcelona'da rastladım ve ilk bakışta tanıdım, çünkü doğduğumdan beri senin içinde yaşıyordum ben. Senin adını, Fedya, ilk romanımın, "Çağımız n Çocuğu"nun ilk sayfas na yazdım. Beni senden daha iyi kim anlayabilirdi?" Böyle sesleniyor Michel del Castillo, ustası Dostoyevski'ye "Kardeşim Budala"da. Ve roman, eleştirel deneme, yaşamöyküsü olmayan, ama hepsinden izler taşıyan bu kitabı bitirdiğimizde, aralarındaki diyaloğun sona ermediğini, 'suçlarından' ve 'cezalarından' birbirlerine sonsuza kadar fısıldayarak söz etmeyi sürdüreceklerini hissediyoruz. ■

KİTAP ÖDÜLLÜ BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

■	■	■	1 D	2 B	3 I	4 G	5 J	■	6 H	7 K	8 G	9 B
10 J	■	■	11 C	12 H	13 M	14 M	15 M	16 I	17 G	18 H	19 C	20 G
21 I	22 G	23 K	24 H	25 A	■	26 E	27 B	■	28 A	29 C	30 G
31 G	32 G	33 J	34 G	35 G	36 D	■	37 I	38 F	39 A	40 I	41 A
■	42 M	43 C	44 D	45 A	46 L	47 J	48 G	49 L	■	50 A	51 D
52 C	53 G	54 M	■	55 B	56 I	57 K	58 I	59 B	60 D	61 G	62 F
■	63 H	64 K	■	65 J	66 I	67 M	68 K	69 G	■	70 I	71 E
72 G	73 G	74 G	75 G	■	76 G	77 C	78 B	79 H	■	■	■

ADI, SOYADI:.....

ADRESİ: .....

.....

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu, sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir).

Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru Engin Turgut'un yeni yayımlanan, aşk üzerine denemelerini içeren kitabının adını oluşturacak; bulmaca karelerindeyse, aynı kitaptan bir alıntı ortaya çıkacaktır.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A. Tevfik Fikret'in evi.

28 39 45 50 41 25

B. Yaptırdığı muhteşem yapıları ve cennet benzeri İrem Bağı ile tanınan, Hud Peygamberi dinlemediği için, kavmiyle birlikte yok edilen, Ad kavminin efsanevi hükümdarı.

2 27 78 9 59 55

C. "... Murat Paşa" (1606 yılında sadrazamlığa getirilen, 80 yaşını aşmasına rağmen bizzat Celali takibine çıkan, öldürttüğü 30000 dolayında Celali'yi kazdırttığı derin kuyulara attıran Osmanlı devlet adamı).

52 43 77 19 29 11

D. "İlkel çağların yenilmez savaşçısı" olarak tanınan çizgi roman kahramanı.

44 51 36 1 60

E. Ferit Edgü'nün bir öykü kitabı.

71 26

F. Olumsuzluk veren bir önek.

62 38

G. Mehmet Eroğlu'nun ilk romanı.

75 31 48 61 17 69 4 20 30 22

76 72 53 35 74 32 8 34 73

H. Kategori, zümre.

12 24 6 79 18 63

I. Raymond Chandler'ın en tanınmış kara polisiye romanlarından biri.

37 66 70 56 40 16 58 3 21

J. "... Şenuysal" (Bir dönem Sabah Gazetesi'nin bulmacalarını da yapan, halen yaşamını metin yazarlığıyla sürdüren yazar).

47 5 65 10 33

K. Thomas Bernhard'ın bir romanı.

64 7 23 68 57

L. Yeşim Ustaoğlu'nun bir filmi.

49 46

M. "Uzak, solgun çocukluğum;/ Akşam alacası kasaba,/ Çatılarda kargalar./ Hüzünlü gençliğim;/ Sabahçı kahveleri,/ "U... aşklar." ("Bir Acıya Kiracı" - Metin Altıok).

42 13 14 15 54 67

457. sayının çözümü

A. Şair Çünkü Onlar, B. Ağnam, C. İkinci Yeni, D. Red Kit, E. Lyot, F. Eğlentili Bir, G. Riggs H. Şido, I. Eğiklik, J. Hudutsuz, K. Rötuşçu, L. İyik.

Metin:
"Hoşsunuz! Geri dönüşü yoktur ki yetişkinliğin. Çocukluk bittiğinde, masallar da gerçekliğini yitirir."

457. sayımızdan kitap kazananlar:

Adapazarı'ndan: Nurten Erus, *Ağrı'dan:* Leyla Polat, *Ankara'dan:* Sevim Kahyaoğlu, Meliha Keskinsoy, *Antalya'dan:* Tanperi Uğurlu, Turan Özdemir, *Balıkesir'den:* Deniz Egemen Talaz, *Bartın'dan:* Nevin Birinci, *Çorum'dan:* Rezzan Yılmaz, *Muğla'dan:* Yükselecek Demirel, *İstanbul'dan:* Başak Dizman, Ayfer Pakiz, Devrim Tezel, *İzmir'den:* Mümtaz Arslan, *Karadeniz Ereğli'den:* İskender Hatip, *Malatya'dan:* Beşir Bayraktar, *Mersin'den:* Şükran Emrealp, Merve Maraloğlu, *Muğla'dan:* Nevin Canat, *Samsun'dan:* Özcan Kumaş, Erdinç Şölenkol, *Sivas'tan:* Şener Çınar, *Tarsus'tan:* Ayşe Pekesen, *Zonguldak'tan:* Şükrü Üstündağ

Türkân Saylan'dan bir kitap

"Cumhuriyetin Bireyi Olmak"

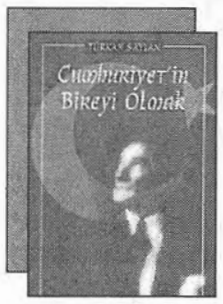

Atatürk devrimlerinin ve Cumhuriyetin yarattığı en seçkin kadınlarımızdan biri olan Türkân Saylan, tam yazması beklenebilecek bir kitapla karşımızda. 1990'la 1998 arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımladığı yazılardan oluşan bir derleme. Sade, açık, aydınlık, üslupçuluk kaygısı olmayan, yapıcı, iş kotarıcı bir kişiliği sergileyen yazılar.

JALE BAYSAL

Türkân Saylan cilt hastalıkları uzmanı bir hekimdir. Üniversitede öğretim üyesi. Tertemiz ve başarılı bir akademik geçmişi var. Bilimsel çalışması yanında, toplumsal sorunlarımıza yönelik eylemleri ile de çok değerli. Anadolu'da yıllar sürmüş cüzzam/lepra taramaları ve bunlara bağlı olarak hiç yoktan yarattığı cüzzam hastahanesi, çok parlak bir örnek. Atatürk devrimlerini koruyarak, çağdaş insana ve çağdaş topluma ulaşma amaçlı çalışmalar yapan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ni, kuruluşunda bulunduğu mütevazı konumdan, bugün ulaştığı noktaya getirmede, en büyük pay onun tükenmez enerjisi, hoşgörüsü, insancıl tutumu, genç, yaşlı bütün değerleri destekleme, yönlendirme, yaratıcı kılma başarısınındır. ÇYDD'nin yanında KANKEV'in (Kandilli Kız Lisesi Kültür ve Eğitim Vakfı'nın) da Genel Başkanı, 206 sivil toplum kuruluşunun oluşturduğu platformun (Sivil Toplum Kuruluşları Birliği'nin) dönem başkanıdır. Yayımladığı aydınlık kitaptan vereceğim yazı başlıkları, bütün bu kişiliğin ve eylemci insan girişimlerinin de bir özeti gibidir:

Nasıl bir Yükseköğretim İstiyoruz, YÖK Topluma Hesap Vermeli, Eğitim Sorunları ve Düşgücü, Eğitimdeki Çıkmazı Halkımız Önleyebilir, Burslar Krediler Harçlar Polisler ve Gençler, Çözümün Bir Parçası Olmak, Ortak Payda ve Uyanan Sivil Toplum, Erkeklere Karşı Savaş Değil Bilinçlenme, Ey İnsanlar Neredesiniz Doğa Ölüyor, Birey Olma ve Yurttaşlık Bilinci, Bilinçli Vatandaşlık ve Görevlerimiz, Devrimin Bütünlenmesi Gerekir, Solun Birleşmesi ve Taban Gerçeği, Yurttaşlar İş Başına.

Çözümün Bir Parçası Olmak, Birey Olma ve Yurttaşlık Bilinci, Yurttaşlar İş Başına, Eğitimdeki Çıkmazı Halkımız Önleyebilir başlıklı yazıların açıkça ortaya koyduğu gibi "Cumhuriyetin Bireyi Olmak" adlı kitap, bir göreve çağrı kitabıdır. Cumhuriyetin bireyi olmaya çağrıdır.

Cüzzamdan bile korkmayan bu toplum savaşçısının yazılarından biri de İstanbul'un Genelevleri başlığını taşıyor. Anmadan geçemedim.

Toplumumuzun son yıllardaki bütün sorunlarının bir panoramasını veren, 91 kısa yazıyı biraraya getiren, çok kolay okunan, belli bir dünya görüşünün tam anlamıyla sağduyulu bir ifadesi olan bu seçki, gençlere ve öğrencilere bol bol armağan edilmeli.

Ayrıca, Türkân Saylan'ın portresini Cumhuriyet'in Kitap Eki'nin kapağında görmeyi de doğrusu çok istiyorum.■

Cumhuriyet'in Bireyi Olmak / *Türkan Saylan / Cumhuriyet Kitapları / 400 s.*

Saygıdeğer Öğretmenlerimize

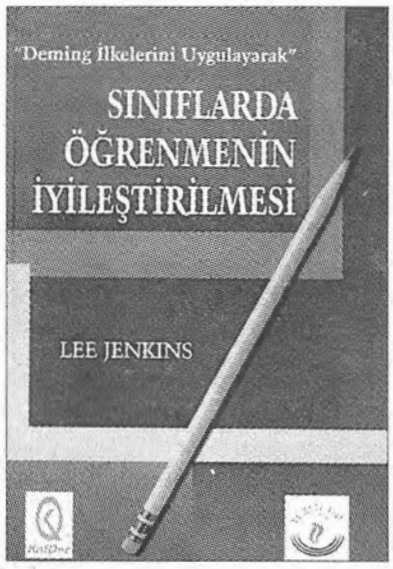

SINIFLARDA ÖĞRENMENİN İYİLEŞTİRİLMESİ

Özel Yüzyıl Işıl Okulları ve **KalDer** (Kalite Derneği) işbirliğiyle hazırlanıp yayınlanan **Lee Jenkins**'in bu kitabını Saygıdeğer Öğretmenlerimiz **Cumhuriyet Kitap Kulübü**'nün Taksim, Cağaloğlu ve Adana sergi salonlarından ve temsilciliklerinden bedelsiz olarak edinebilirler

Cumhuriyet Kitap Kulübü Türkocağı Caddesi No:39/41 Cağaloğlu - İstanbul Tel: 514 01 96

Yeni Kitaplar
Yeni Yazarlar

CAN YAYINLARI

Erdal Öz'ün Sovyetler Birliği'ne yaptığı bir gezinin ardından 1976 yılında kaleme aldığı bu kitabın o yıllarda üst üste yeni basımları yapılmıştı. Bu kez bazı eklerle yeniden yayıma hazırlanan *Bir Gün Yine Allı Turnam*, yıllar öncesinin Sovyetler Birliği'ni bir edebiyatçının gözüyle anlatan ve o eski güzellikleri şiirsel, ama derinlemesine bir anlatımla sunan bir çalışma.

İkinci Dünya Savaşı sırasında toplama kampında geçirdiği yılların ardından yazar *Jorge Semprun*'un yaşamı yeniden kabullenebilmek için on beş yıl boyunca yaptığı mücadele anlatılıyor *Yazmak ya da Yaşamak*'ta. *Semprun*, Toplama Kamplarını tanımayanların bilemeyeceği bir şeyi keşfediyor: Kendi ölümünü yaşamak. Usta bir yazardan düşündürücü bir insanlık dramı.

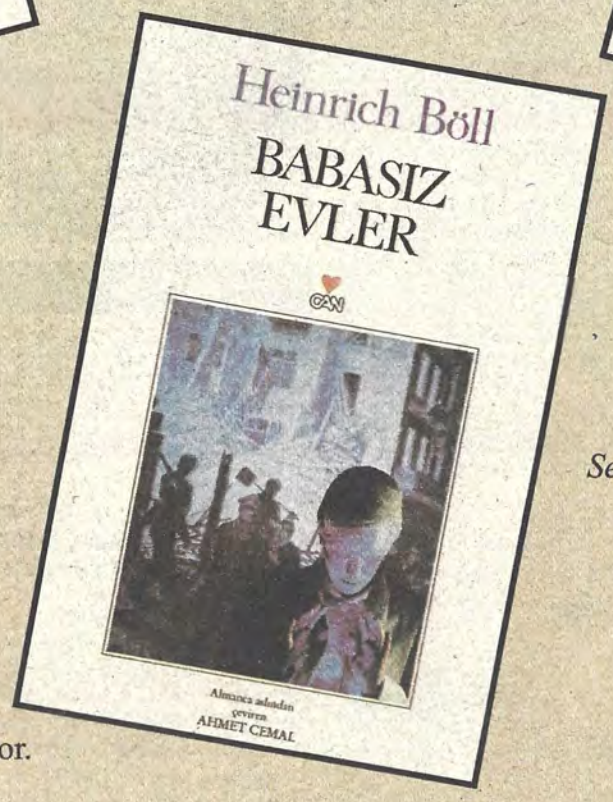

Nobel Edebiyat Ödülü sahibi *Heinrich Böll*'ün bu romanı, savaşın dehşetini değişik bir bakış açısından anlatıyor: Cephelerden değil, o savaşta ölmüş babaların ve kocaların geride bıraktıkları insanların evlerinden yola çıkarak. *Babasız Evler*, *Ahmet Cemal*'in yetkin çevresiyle bu insanların yalnızlıklarını, yıkıma sürüklenmiş bir toplumun yaşadığı temel sorunları işliyor.

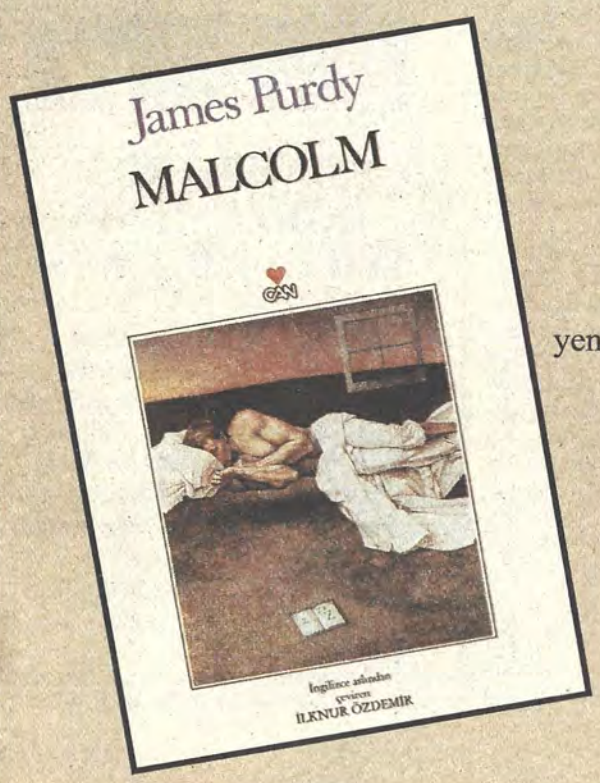

Amerikalı yazar *James Purdy*'nin en tanınmış romanı olan *Malcolm*, sıradan insanların yaşamlarının acıklı ve gülünç yanlarını saf delikanlı *Malcolm*'un kişiliğinde ele alıyor. *Malcolm* için *Tennessee Williams*, "İçinde yaşadığımız yepyeni zamanların yeni duygu ve deneyimlerinin farklı bir biçimde anlatımına önem veren okuru kuşkusuz büyüleyecektir," demişti.

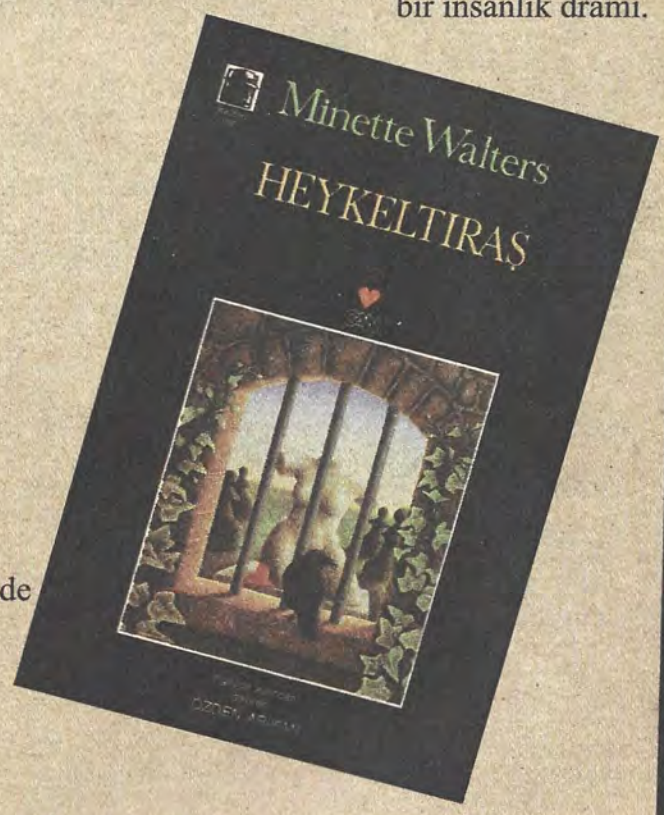

İngiltere'de yetişen en usta gerilim romanı yazarlarından olan ve her kitabıyla ödül alan *Minette Walters*'ın Türkçede ilk kitabı *Heykeltıraş*. Annesiyle kız kardeşinin cesetleri başında yakalanıp tutuklanan bir genç kadının öyküsü, baştan sona soluksuz okunuyor.